

«Евразия» сақтандыру компаниясы» АҚ

2022 жылдың 31 желтоқсанында
аяқталған жылға
шоғырландырылған қаржылық есептілік

Мазмұны

Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі	
Пайда немесе залал және өзге жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп	6
Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп	7
Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп	8
Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп	9–10
Шоғырландырылған қаржылық есептілігіне ескертпелер	11–78

«КПМГ Аудит» жауапкершілігі шектеулі серіктестік
Қазақстан, А25D6Т5, Алматы,
Достық д-лы, 180,
+7 (727) 298-08-98

Товарищество с ограниченной ответственностью «КПМГ Аудит»
Казахстан, А25D6Т5, Алматы,
пр. Достык, 180

Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі

«Евразия» сақтандыру компаниясы» АҚ Акционерлеріне және Директорлар кеңесіне

Пікір

Біз 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есебінен, көрсетілген күні аяқталған жыл бойынша пайда немесе залал және басқа жиынтық табыс, меншікті капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептерден, сондай-ақ, есеп саясатының маңызды тұжырымдамалары мен басқа түсіндірмелі ескертпелерден тұратын «Евразия» сақтандыру компаниясы» АҚ (әрі қарай, «Компания») және оның еншілес кәсіпорындарының (әрі қарай, «Топ») шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудитін жүргіздік.

Біздің пікірімізше, шоғырландырылған қаржылық есептілік Қаржылық есептілігінің халықаралық стандарттары жөніндегі Комитеті шығарған ҚЕХС стандарттарына (ҚЕХС стандарттары) сәйкес барлық елеулі қатынастарда Топтың 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы шоғырландырылған қаржылық жағдайын және көрсетілген күні аяқталған жыл бойынша шоғырландырылған қаржылық нәтижелерін және шоғырландырылған ақша қаражаттарының қозғалысын әділ көрсетеді.

Пікір білдіруге негіздеме

Біз Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттар бойынша біздің жауапкершілігіміз одан әрі есебіміздің «Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне аудиторлардың жауапкершілігі» бөлімінде сипатталған. Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық әдеп стандарттары Кеңесінің кәсіби бухгалтерлерге арналған әдеп кодексіне («БАХӘСК кодексі») және біздің шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудитіне тиісті Қазақстан Республикасында қолданылатын әдептілік талаптарға сәйкес Топқа қатысты тәуелсіз болып табыламыз және біз басқа да әдептілік міндеттемелерді аталған талаптар мен БАХӘСК кодексіне сәйкес орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіздеме болуға жеткілікті және тиісті деп есептейміз.

Шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін басшылықтың және басқару өкілеттілігіне ие тұлғалардың жауапкершілігі

Басшылық ҚЕХС стандарттарына сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептіліктің дайындауы мен әділ ұсынылуына және де алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланбаған шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылық қажет деп анықтайтын ішкі бақылау жүйесіне жауапты.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауда басшылық Топтың үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетін бағалау, сәйкес жағдайларда үздіксіз қызметке қатысты мәселелерді ашып көрсету және басшылық Топты жауып тастауға немесе оның операцияларын тоқтатуды ниеттеніп отырған немесе одан басқа нақты балама нұсқасы болмаған жағдайларды қоспағанда бухгалтерлік есептің үздіксіз қызмет негізін қолдану үшін жауапты.

Басқару өкілеттілігіне ие тұлғалар Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындауды қадағалауға жауапты.

Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне аудиторлардың жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз шоғырландырылған қаржылық есептіліктің толығымен алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланбағандығы туралы ақылға қонымды сенімділік алу және де біздің пікіріміз енетін аудиторлардың есебін шығару. Ақылға қонымды сенімділік жоғары дәрежедегі сенімділікті білдіреді, бірақ АХС-ға сәйкес жүргізілген аудит бар болған кездегі елеулі бұрмалануларды әрқашан табатындығына кепіл болып табылмайды. Бұрмаланулар алаяқтық әрекеттер немесе қателіктердің нәтижесі болуы мүмкін және де егер олар жеке немесе жиынтық түрінде осы шоғырландырылған қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдерге ықпал етуі негізді түрде жорамалданса, маңызды болып саналады.

АХС-ға сәйкес жүргізілген аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және аудит бойы кәсіби күмәншілдікті сақтаймыз. Одан бөлек біз келесілерді орындаймыз:

- алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелін анықтаймыз және бағалаймыз және де осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық рәсімдерді әзірлейміз және өткіземіз және де біздің пікірімізді білдіру үшін негіз болатын жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдер аламыз. Алаяқтық әрекеттер нәтижесінде елеулі бұрмалануларды анықтамау тәуекелі қателіктер нәтижесінде елеулі бұрмалануларды анықтамау тәуекелінен жоғары, өйткені алаяқтық әрекеттер сөз байласу, жалғандық, қасақана өткізу, ақпаратты немесе әрекетті бұрмалап көрсетулерді немесе ішкі бақылау жүйесін айналып өтуді қамтуы мүмкін;
- жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық рәсімдерді әзірлеу мақсатымен, бірақ Топтың ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікірді білдіру мақсатынсыз, аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесінің түсінігін аламыз;
- қолданылатын есеп саясатының тиісті сипатын және бухгалтерлік бағалаулардың негізділігін және басшылықпен дайындалған ашып көрсетілген ақпаратты бағалаймыз;
- басшылықтың бухгалтерлік есептің үздіксіз қызмет негізін қолдануының заңдылығы туралы қорытынды жасаймыз және де алынған аудиторлық дәлелдер негізінде Топтың үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән туғызуы мүмкін оқиғалар немесе шарттарға байланысты елеулі белгісіздіктің бар-жоқтығы туралы қорытынды жасаймыз. Егер біз елеулі белгісіздік бар деген қорытындыға келсек, біздің аудиторлардың есебінде шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі сәйкес ашып көрсетілген ақпаратқа назар аудартуымыз керек немесе осындай ашып көрсетілген ақпарат орынсыз болса, пікірімізді түрлендіруіміз керек. Біздің қорытындыларымыз біздің аудиторлардың есебінің күніне дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда болашақ оқиғалар немесе шарттар Топтың үздіксіз қызметті жалғастыру қабілетінің жоғалуына әкелуі мүмкін;

- шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ашып көрсетілген ақпараты енетін бүтіндей ұсынылуын, құрылымы мен мазмұнын, және де шоғырландырылған қаржылық есептіліктің негізінде жатқан операциялар мен оқиғаларды әділ ұсынылуын қамтамасыз етілетіндей көрсетуін бағалаймыз;
- шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікір білдіру үшін мекемелердің қаржылық ақпаратына немесе Топ ішіндегі іскерлік әрекеттерге қатысты жеткілікті, тиісті аудиторлық дәлелдер аламыз. Біз топтық аудитті бағыттау, бақылау және жүргізу үшін жауап береміз. Біз аудиторлық пікіріміз үшін толығымен жауапты болып қаламыз.

Біз басқару өкілеттілігіне ие тұлғаларға, тым болмағанда, аудиттің жоспарланған көлемі мен уақытын, сондай-ақ, біз аудит барысында анықтайтын ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері енетін аудиттің елеулі табуларын айтып білдіре отырамыз.

Аудиттің нәтижесі болып табылатын тәуелсіз аудиторлардың есебінің келісім партнері:

Кузнецов А. А.
Аудит жөніндегі партнер

Нездемковский Сергей Викторович
Қазақстан Республикасының
сертификатталған аудиторы
2014 жылдың 2 маусымында берілген
№ МФ-0000182 аудитордың біліктілік куәлігі

«КПМГ Аудит» ЖШС

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі аудиторлық қызмет жүргізу үшін
2006 жылдың 6 желтоқсанында берген мемлекеттік лицензияның №0000021

Дементьев С. А.
«КПМГ Аудит» ЖШС Жарғы негізінде
әрекет ететін Бас директоры

28 сәуір 2023 жыл

«Евразия» сақтандыру компаниясы» АҚ
2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл бойынша пайда немесе залал және өзге жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп

		2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Есептелген сақтандыру сыйақылары, брутто	5	171,304,185	152,049,605
Қайта сақтандырушыларға берілген есептелген сақтандыру сыйақылары	5	(10,347,050)	(4,539,826)
Есептелген сақтандыру сыйақылары, нетто		160,957,135	147,509,779
Аққұла сыйақылар резервінің өзгеруі, брутто	5	(21,835,366)	(16,059,453)
Аққұла сыйақылар резервінің өзгеруіндегі қайта сақтандырушылардың үлесі	5	430,524	(166,776)
Еңбекпен табылған сақтандыру сыйақылары, нетто		139,552,293	131,283,550
Төленген кінәрат-талаптар	6	(56,729,345)	(28,571,681)
Төленген кінәрат-талаптардағы қайта сақтандырушылардың үлесі	6	31,259	45,660
Регрестік талап бойынша өтеуге байланысты кірістер	6	595,542	411,049
Орын алмаған залалдар резервіндегі өзгерісті қоса алғанда, реттелмеген және кінәраттар бойынша резервтердегі өзгеріс, брутто	6	(26,813,171)	(50,937,032)
Реттелмеген кінәраттар бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылар үлесінің өзгеруі	6	532,733	613,643
Орын алмаған залалдар резервіндегі өзгерістерді қоса алғанда, келтірілген кінәраттар		(82,382,982)	(78,438,361)
Таза қаржылық кіріс	7	31,138,418	22,163,987
Сату үшін қолда бар қаржы активтерін сатудан түскен таза өткізілген кіріс		3,474,764	2,646,745
Шетел валютасымен жасалған операциялардың таза кіріс		9,322,552	2,484,206
Таза комиссия шығындар	8	(22,100,099)	(17,435,142)
Құнсыздану залалының есептелуі	9	(2,452,378)	(227,096)
Жалпы әкімшілік шығындар	10	(30,327,230)	(27,560,519)
Өзге операциялық кіріс, нетто		221,182	737,516
Салық алынғанға дейінгі пайда		46,446,520	35,654,886
Табыс салығы бойынша шығын	11	(3,764,339)	(3,416,568)
Бір жылғы пайда		42,682,181	32,238,318
Табыс салығын алып тастағаннан кейінгі өзге жиынтық кіріс			
<i>Пайда немесе залал құрамына қайта сыныпталған немесе қайта сыныпталуы мүмкін баптары:</i>			
Сатуға арналған, қолда бар қаржылық активтерінің қайта бағалану резерві:			
- Әділ құнының таза өзгеруі		(8,801,238)	11,695,706
- Табыс салығын шегергенде пайда немесе залал құрамына ауыстырылған әділ құнның таза өзгеруі		(2,470,953)	(1,932,452)
Табыс салығын шегергендегі бір жылдағы өзге жиынтық кіріс		(11,272,191)	9,763,254
Бір жылғы жиынтық кірістің барлығы		31,409,990	42,001,572

Басқарма б.78 беттерде ұсынылған шоғырландырылған қаржылық есептілікті 2023 жылғы 28 сәуірде мақұлдады.

Кабдолов С.Е.
Басқарма төрағасының м.а.

Нурпейсова Г.М.
Бас бухгалтердің м.а.

Пайда немесе залал және өзге жиынтық табыс туралы шоғырландырылған есеп осы шоғырландырылған қаржылық есептілікке оның ажырамас бөлігі болып табылатын ескертпелермен бірге қаралуы тиіс.

	Ескертпе	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
АКТИВТЕР			
Ақша қаражаты және оның баламалары	12	18,430,764	17,145,586
Қолда бар, сатуға арналған қаржы активтері	13	34,662,599	52,238,579
Өзгерістері кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдары		53,261	45,330
Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар			
- Топтың меншігіндегі	14	351,573,076	290,016,995
- «РЕПО» мәмілелері бойынша кепіл ауыртпалығы	14	-	4,182,430
Инвестициялық меншік	15	4,532,241	5,458,624
Негізгі құралдар және материалдық емес активтер	16	5,672,898	4,511,440
Кейінге қалдырылған аквизициялық шығындар	8	33,455,894	20,980,888
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	17	26,447,621	21,079,716
Ағымдағы салық активі		-	361,293
Сақтандыру шарттарының резервіндегі қайта сақтандырушылардың үлесі	18	2,337,270	1,374,013
Өзге активтері	19	1,414,913	634,589
Активтерінің барлығы		478,580,537	418,029,483
МІНДЕТТЕМЕЛЕР			
Сақтандыру шарттары бойынша резервтер	18	239,668,222	191,019,685
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиттік берешек	20	2,665,364	1,980,025
«РЕПО» мәмілелері бойынша кредиттік берешек	21	-	3,975,311
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	11	373,237	1,482,616
Ағымдағы салық міндеттемелері		149,091	-
Өзге міндеттемелер	22	1,870,945	1,078,158
Міндеттемелердің жиыны		244,726,859	199,535,795
МЕНШІКТІ КАПИТАЛ			
Акционерлік капитал	23(а)	178,211,607	161,903,856
Тұрақтандыру резерві	23(г)	157,099	276,629
Өзге резервтер	23(д)	645,049	188,307
Сатуға арналған, қолда бар қаржылық активтерінің қайта бағалану резерві		11,095,313	22,367,504
Бөлінбеген пайда		43,744,610	33,757,392
Меншікті капиталының барлығы		233,853,678	218,493,688
Міндеттемелер және меншікті капиталдың барлығы		478,580,537	418,029,483

	2022 ж. мың тенге	2021 ж. мың тенге
ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚША ҚАРАЖАТТАРЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ		
Бір жылғы пайда	42,682,181	32,238,318
<i>Түзетулер:</i>		
Амортизация	585,161	587,753
Құнсызданудан келтірілген залалдың есептелуі	2,452,378	227,096
Таза қаржылық кіріс	(31,138,418)	(22,163,987)
Сату үшін қолда бар қаржы активтерін сатудан түскен таза өткізілген кіріс	(3,474,764)	(2,646,745)
Шетел валюталарымен жасалған операцияларынан түскен іске асырылмаған пайда	(9,322,552)	(2,484,206)
Негізгі құралдардың және материалдық емес активтерінің шығуынан түскен пайда	-	(620)
Сыйлықақылар мен демалыстар бойынша есептелген резерв	670,219	(28,685)
Табыс салығының шығыны	3,764,339	3,416,568
Айналымдағы капиталының өзгеруіне дейінгі операциялық пайда	6,218,544	9,145,492
Операциялық активтердің (ұлғаюы)/кемуі		
Сақтандыру шарттарының резервтеріндегі қайта сақтандырушылардың үлесі	(963,257)	(446,867)
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	(4,184,086)	(7,372,211)
Кейінге қалдырылған аквизициялық шығын	(12,475,006)	(10,206,550)
Өзге активтер	(865,131)	111,427
Операциялық міндеттемелердің (ұлғаюы)/кемуі		
Сақтандыру шарттарының резервтері	48,648,537	66,996,485
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиттік берешек	461,673	(717,359)
Өзге міндеттемелер	113,211	(42,709)
Операциялық қызметтен пайыздық және өзге де қаржылық кіріске және табыс салығын төлеуге дейінгі ақша қаражатының таза түсімі	36,954,485	57,467,708
Алынған пайыздық және өзге қаржылық кіріс	30,155,122	23,662,385
Төленген табыс салығы	(3,359,523)	(3,584,341)
Операциялық қызметтен ақша қаражаттардың түсуі	63,750,084	77,545,752
ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ		
Сатуға арналған қолда бар қаржы активтерін сату	10,442,764	6,181,426
Сатуға арналған қолда бар қаржы активтерін сатып алу	(3,901)	(6,305,743)
Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестицияларды сатып алу	(79,938,438)	(102,721,647)
Өтеу мерзіміне дейін ұсталынған инвестицияларды өтелуі	27,549,394	45,282,450
Өзгерістері кезең ішінде пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ күн бойынша бағаланатын қаржы құралдарын сатып алу	(7,931)	(45,330)
Инвестициялық мүлікті сатып алу	-	(912,878)
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің сатып алу	(824,214)	(342,435)
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің сатылуынан түскен түсім	5,577	41,541
Инвестициялық қызметте ақша қаражатын таза пайдалану	(42,776,749)	(58,822,616)
ҚАРЖЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ		
«РЕПО» мәмілелері бойынша ақша қаражатының түсуі	383,032	72,624,437
«РЕПО» мәмілелері бойынша ақша қаражатының істен шығуы	(4,358,343)	(74,180,470)
Акционерлік капиталының шығарылуынан түскен түсім	16,307,751	26,438,339
Төленген дивидендтер	(32,357,789)	(44,618,339)
Қаржылық қызметіне ақша қаражатын таза пайдалану	(20,025,349)	(19,736,033)
Ақшалай қаражатының және оның баламаларының таза ұлғаюы/кемуі	947,986	(1,012,897)
Валюта бағамдары өзгерістерінің ақша қаражаты мен оның баламаларының шамасына әсері	337,192	(56,118)
Жыл басындағы жағдай бойынша ақшалай қаражаты және оның баламалары	17,145,586	18,214,601
Жыл соңындағы жағдайы бойынша ақшалай қаражаты және оның баламалары (12-ескертпе)	18,430,764	17,145,586

мың теңге	Акциялар меншігі капитал	Тұрақтан-дырушы сақтық резерв	Басқа резервтер	Сатуға арналған қолда бар қаржы активтерін қайта бағалау бойынша резерв	Бөлінбеген пайда	Меншікті капиталдың жиынтығы
2021 жылдың 1 қаңтарындағы қалдық	135,465,517	5,816,650	256,424	12,604,250	40,529,275	194,672,116
Жалпы жиынтық кіріс	-	-	-	-	32,238,318	32,238,318
Бір жылдағы пайда	-	-	-	9,763,254	-	9,763,254
Өзге жиынтық кіріс	-	-	-	9,763,254	-	9,763,254
Табыс салығын шегере отырып сатуға арналған қолда бар қаржы активтерінің әділ құнындағы таза өзгеруі	-	-	-	9,763,254	-	9,763,254
Жалпы өзге жиынтық кіріс	-	-	-	9,763,254	32,238,318	42,001,572
Бір жылдағы жалпы жиынтық кіріс	26,438,339	-	-	-	-	26,438,339
Тікелей меншікті капиталының құрамында көрсетілген, меншік иелерімен жасалған операциялар	-	-	-	-	(44,618,339)	(44,618,339)
Шығарылған акциялар (23 (а) ескертпе)	-	-	-	-	-	-
Жарияланған және төленген дивидендтер (23 (в) ескертпе)	-	(5,540,021)	-	-	5,540,021	-
Тұрақтандыру резервіне аудару (23(г) ескертпе)	-	-	(68,117)	-	68,117	-
Өзге резервтерге аудару	-	-	-	-	-	-
Меншік иелерімен жасалған операциялардың барлығы	26,438,339	(5,540,021)	(68,117)	-	(39,010,201)	(18,180,000)
2021 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық	161,903,856	276,629	188,307	22,367,504	33,757,392	218,493,688

мың теңге	Акцияонерлік капитал	Тұрақтан-дырушы сақтық резерв	Баска резервтер	Сатуға арналған қолда бар қаржы активтерін қайта бағалау бойынша резерв	Бөлінбеген пайда	Меншікті капиталдың жиынтығы
2022 жылдың 1 қаңтарындағы қалдық	161,903,856	276,629	188,307	22,367,504	33,757,392	218,493,688
Жалпы жиынтық кіріс						
Бір жылдағы пайда	-	-	-	-	42,682,181	42,682,181
Баска жиынтық кіріс						
<i>Пайда немесе залал құрамына сыныпталған немесе қайта сыныпталатын баптар:</i>						
Табыс салығын шегере отырып сатуға арналған қолда бар қаржы активтерінің әділ құнындағы таза өзгеруі	-	-	-	(11,272,191)	-	(11,272,191)
Жалпы өзге жиынтық кіріс						
Бір жылдағы жалпы жиынтық кіріс	-	-	-	(11,272,191)	-	(11,272,191)
Тікелей меншікті капиталының құрамында көрсетілген, меншік иелерімен жасалған операциялар						
Шығарылған акциялар (23 (а) ескертпе)	16,307,751	-	-	-	-	16,307,751
Жарияланған және төленген дивидендтер (23 (в) ескертпе)	-	-	-	-	(32,357,751)	(32,357,751)
Тұрақтандыру резервіне аудару (23 (г) ескертпе)	-	(119,530)	-	-	119,530	-
Өзге резервтерге аудару	-	-	456,742	-	(456,742)	-
Меншік иелерімен жасалған операциялардың барлығы	16,307,751	(119,530)	456,742	-	(32,694,963)	(16,050,000)
2022 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық	178,211,607	157,099	645,049	11,095,313	43,744,610	233,853,678

Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп осы шоғырландырылған қаржылық есептілікке оның ажырамас бөлігі болып табылатын ескертпелермен бірге қаралуы тиіс.

1 Есеп беретін кәсіпорын

(а) Ұйымдастырушылық құрылымы және қызметі

Ұсынылған шоғырландырылған қаржылық есептілік «Евразия» сақтандыру компаниясы» АҚ (бұдан әрі - «Компания») және оның еншілес ұйымы «Евразия» өмірді сақтандыру компаниясы» АҚ (бұдан әрі - «Топ») қаржылық есептілігін қамтиды.

«Евразия» сақтандыру компаниясы» АҚ Қазақстан Республикасында 1995 жылдың мамырында «Евразия» акционерлік сақтандыру компаниясы ретінде құрылды. 1999 жылдың 21 қаңтарында Компания «Евразия» сақтандыру компаниясы» ашық акционерлік қоғамы болып қайта тіркелді. 2005 жылғы 21 мамырда Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес Компания Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде айқындалған мағынада акционерлік қоғамға қайта тіркелді. Соңғы қайта тіркеу 2009 жылғы 26 маусымда «Евразиялық қаржы компаниясы» АҚ бас компания болған кезде орын алды.

Компанияның Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінің сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша қызметті жүзеге асыруға берген 2022 жылғы 26 желтоқсандағы № 2.1.20 лицензиясы бар.

2018 жылғы 19 қарашада Компания «Евразия» өмірді сақтандыру компаниясы» АҚ еншілес кәсіпорнын құрды. 2019 жылғы 4 наурызда «Евразия» өмірді сақтандыру компаниясы» АҚ «өмірді сақтандыру» саласы бойынша сақтандыру (қайта сақтандыру) қызметін жүзеге асыру құқығына лицензия алды. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша компания еншілес кәсіпорындағы 100% қатысу үлесіне ие болды.

Топтың негізгі қызметі автокөлік құралдары, мүлік, жүк, көлік құралдары, әуе, темір жол және су көлігі иелерінің жауапкершілігін сақтандыру және қайта сақтандыру, өмірді сақтандыру, аннуитеттік сақтандыру, жазатайым жағдайлардан сақтандыру және сақтандырудың басқа да түрлері болып табылады.

Топтың заңды мекен-жайы: А05D7G5, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Желтоқсан к-сі, 59. Топтың бас кеңсесі Алматы қаласында орналасқан, Топтың Қазақстан Республикасының аумағында 2022 жылғы 31 желтоқсанға 39 филиалы бар (2021 жылғы 31 желтоқсанға: 36 филиал).

2022 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компания акционерлері:

	31 желтоқсан 2022 ж., %	31 желтоқсан 2021 ж., %
Акционерлер:		
«Евразиялық қаржы компаниясы» АҚ	95	95
Уманов Борис Григорьевич	5	5
Барлығы	100	100

(б) Қазақстан Республикасында қаржы-шаруашылық қызметті іске асыру талаптары

Компанияның қызметі негізінен Қазақстанда жүзеге асырылады. Тиісінше, Компанияның бизнесіне дамушы нарықтың ерекшеліктері тән Қазақстанның экономикасы мен қаржы нарықтары әсер етеді. Құқықтық, салық және әкімшілік жүйелер дамуын жалғастыруда, алайда олардың талаптарын түсіндірудің екіұштылық тәуекелімен ұштасады, олар басқа да заңдық және фискалдық кедергілермен бірге Қазақстанда бизнес жүргізетін кәсіпорындар үшін қосымша проблемалар туғызады. Әлемдік нарықтардағы мұнай бағасының тұрақсыздығы мен коронавирустық инфекцияның пандемиясы және Ресей мен Украина төңірегіндегі тұрақсыз геосаяси жағдай да Қазақстандағы экономикалық белгісіздік деңгейін арттыруда.

Ұсынылған қаржылық есептілік Компания басшылығының Қазақстандағы бизнесті жүргізу жағдайларының Компанияның қызметі мен қаржылық жағдайына қандай әсер ететініне көзқарасын көрсетеді. Болашақ экономикалық жағдайлардың нақты әсері олардың Компания басшылығының бағалауынан өзгеше болуы мүмкін.

2 Есепке алу негіздері

(а) ҚЕХС-ке сәйкестігі туралы мәлімдеме

Қоса беріліп отырған шоғырландырылған Қаржылық есептіліктің халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (бұдан әрі - «ҚЕХС») сәйкес дайындалды.

Топ 4-ші «Сақтандыру шарттары» ҚЕХС-ке (IFRS) сәйкес рұқсат етілетін 9-ші «Қаржы құралдары» ҚЕХС-ті (IFRS) қолдану қажеттілігінен уақытша босатуды пайдаланды және бұрын қандай да бір 9-ҚЕХС (IFRS) нұсқаны, атап айтқанда 2018 жылдың 1 қаңтарына дейін басталған жылдық мерзімде ұйымның қарауы бойынша пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланып жіктелетін қаржылық міндеттемелер бойынша пайда немесе залал сомасын ұсынуға қойылатын талаптарды қолданбаған. Тиісінше, Топ 2023 жылдың 1 қаңтарда бір күнге толық көлемде 9-ҚЕХС-ті (IFRS) бастапқы қолдануды жоспарлап отыр.

(б) Қаржылық көрсеткіштерді бағалау принциптері

Шоғырландырылған қаржылық есептілік сату үшін қолда бар қаржы активтері мен өзгерістері кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарын қоспағанда, нақты шығындар бойынша есепке алу қағидатына сәйкес дайындалды.

(в) Функционалдық валюта және шоғырландырылған қаржылық есептілік деректерін ұсыну валютасы

Топтың функционалдық валютасы қазақстандық теңге болып табылады, ол Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы бола отырып, Топ жүргізетін операциялардың көпшілігінің және оның қызметіне әсер ететін олармен байланысты жағдайлардың экономикалық мәнін ең жақсы бейнелейді. Қазақстандық теңге осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің деректерін ұсыну валютасы болып табылады. Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің барлық деректері тұтас мың теңгеге дейінгі дәлдікпен дөңгелектелген.

(г) Бағалау мен пайымдамаларды қолдану

ХҚЕС сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау басшылықтың есеп саясатының ережелері қалай қолданылатынына және активтер, міндеттемелер, кірістер мен шығындар қандай сомада көрсетілуіне әсер ететін кәсіби пайымдауларды, жорамалдар мен есептік бағаларды пайдалануды талап етеді. Нақты нәтижелер осы бағалардан өзгеше болуы мүмкін.

Жорамалдар мен олардың негізінде жасалған есептік бағалаулар оларды өзгерту қажеттілігі тұрғысынан үнемі талданады. Бағалаудағы түзетулер тиісті бағалар қайта қаралған есепті кезеңде және олар қозғайтын кез келген кейінгі кезеңдерде танылады.

Пайымдамалар

Есеп саясатының ережелерін қолдану процесінде қалыптасқан және шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген сомаларға неғұрлым елеулі әсер еткен неғұрлым маңызды пайымдаулар туралы ақпарат мынадай ескертпелерде берілген:

- Топтың қызметі негізінен сақтандырумен байланысты ма, жоқ па бағалау – бағалау сипаттамасы төменде осы ескертпеде келтірілген.

Топтың қызметі негізінен сақтандырумен байланысты ма, жоқ па бағалау

9-ҚЕХС-ті (IFRS) қолдану қажеттілігінен уақытша босату қызметі негізінен сақтандырумен байланысты ұйымдар үшін қолданылады. Осы босатуды қолдану мүмкіндігі нақты есеп беретін ұйым деңгейінде бағаланады, демек, осы ұйым деңгейінде қолданылады – яғни ол есеп беретін ұйымда бар барлық қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелерге қолданылады.

Топ 9-ҚЕХС-ті (IFRS) қолдану қажеттілігінен уақытша босатуды пайдаланды, өйткені:

- Топ бұрын 9-ҚЕХС (IFRS) қандай да бір нұсқасын қолданбаған; және

- Топтың қызметі тұтастай алғанда 2016 жылғы 1 сәуірде алдын ала болған, яғни 2015 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жылдық есепті күнге сақтандырумен байланысты.

4-ҚЕХС-ке (IFRS) сәйкес сақтандырушының қызметі көбіне сақтандырумен байланысты, егер:

- (а) 4-ҚЕХС-ті (IFRS) қолдану саласына жататын шарттардың нәтижесінде туындайтын, сақтандыру шарттарынан бөлінген кез келген депозиттік құрамдас бөліктерді немесе кіріктірілген туынды құралдарды қамтитын оның міндеттемелерінің баланстық құны оның міндеттемелерінің жалпы баланстық құнымен салыстырғанда елеулі болып табылады; және
- (б) сақтандырумен байланысты оның міндеттемелерінің баланстық құнының оның барлық міндеттемелерінің жалпы баланстық құнына қатысты пайыздық арақатынасы 90%-дан астамын құрайды.

4-ҚЕХС-ке (IFRS) сәйкес сақтандырумен байланысты міндеттемелер, оның ішінде:

- (а) 4-ҚЕХС-ті (IFRS) қолдану саласына қатысты шарттар бойынша туындайтын міндеттемелер;
- (б) сақтандырушы (а) тармағында көрсетілген шарттар жасасуы немесе осы шарттарда келісілген міндеттемелерді орындауы салдарынан туындайтын міндеттемелер. Мұндай міндеттемелерге осындай шарттармен, сондай-ақ осындай шарттарды қамтамасыз ететін активтермен байланысты тәуекелдерді азайту үшін пайдаланылатын туынды құралдарды, осындай шарттарда негізделген міндеттемелер бойынша салық салынатын уақытша айырмаларға қатысты кейінге қалдырылған тиісті салық міндеттемелері секілді және сақтандырушының реттеуші капиталының құрамына енгізілетін шығарылған борыштық құралдарды, сақтандыру қызметіне тартылған қызметкерлерге жалақы және басқа да сыйақы түрлері бойынша міндеттемелерді қамтиды.

2015 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 4ҚЕХС-ті (IFRS) қолдану саласына жататын шарттар бойынша туындайтын Топ міндеттемелерінің теңгерімдік құны 76,712,824 мың теңгені құрайды, бұл Топтың барлық міндеттемелерінің теңгерімдік құнының 97.7%-ын құрайды. Топ бұл сома оның барлық міндеттемелерінің жалпы баланстық құнымен салыстырғанда маңызды деп санайды, өйткені сақтандыру операциялары Топтың негізгі бизнесін құрайды.

Топ сақтандырумен байланыссыз, соның нәтижесінде ол табыс табуы немесе шығынға ұшырауы мүмкін қандай да бір елеулі қызметке қатыспайды. Топқа сақтандырушыларға қатысты барлық талаптар қолданылады, ол сақтандыру тәуекелін өзінің негізгі бизнес-тәуекелі ретінде қарайды. Бұдан басқа, Топ реттеуші органдар немесе Топтың шоғырландырылған қаржылық есебінің басқа пайдаланушылары Топқа басқа салалық сыныптамань қолданатынын көрсететін жалпыға қолжетімді ақпаратты қоса алғанда, ешқандай сандық немесе сапалық факторларды (немесе сол және басқаларды да) айқындамады.

Орындалған бағалау негізінде Топ 2015 жылдың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ қызметі негізінен сақтандырумен байланысты екенін бекітеді. 2015 жылғы 31 желтоқсаннан кейін Топтың операцияларында елеулі өзгерістер болмағандықтан, Топ келесі жылдық есепті күнге оның қызметі негізінен сақтандыруға байланысты болып табылатындығына қатысты қайта бағалауды орындамады.

Жорамалдар және бағалау белгісіздігі

Келесі есепті жылы шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген активтер мен міндеттемелердің шамасын елеулі өзгерту талап етілетін елеулі тәуекелмен ұштасқан есептік бағаларға қатысты болжамдар мен белгісіздіктер туралы ақпарат мынадай ескертпелерде берілген:

- сақтандыру шарттары бойынша резервтер – 18-ескертпе;

- сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешектің құнсыздануына арналған резерв – 17-ескертпе;
- 17-ҚЕХС (IFRS) және 9-ҚЕХС (IFRS) қолданудың әсерін бағалау - 3 (с) ескертпе.

3 Есепке алу саясатының негізгі ережелері

Топ осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте ұсынылған барлық кезеңдерге есеп саясатының мынадай ережелерін дәйекті түрде қолданды.

(а) Шоғырландыру қағидалары

Топ бақылайтын кәсіпорын еншілес болып табылады. Топ инвестициялар объектісіне қатысудан түсетін ауыспалы табысқа байланысты тәуекелдерге ұшыраған немесе осындай табыс алуға құқығы бар және осы кірістің шамасына ықпал ету мақсатында осы кәсіпорынға қатысты өз өкілеттіктерін пайдалану мүмкіндігі болған кезде еншілес кәсіпорынды бақылайды. Еншілес кәсіпорындардың қаржылық есептілік көрсеткіштері бақылауды алған күннен бастап оны тоқтату күніне дейін шоғырландырылған қаржылық есептілік құрамында көрсетіледі. Еншілес кәсіпорындардың есеп саясаты оны топта қабылданған есеп саясатына сәйкес келтіру қажет болған жағдайларда өзгерістерге ұшырады.

Топ ішіндегі қалдықтар мен операциялар, сондай-ақ Топ ішіндегі операциялардан түскен іске асырылмаған кірістер мен шығындар элиминацияланады.

(б) Шетел валютасы

Шетел валютасында жүргізілетін операциялар осы операциялар жасалатын күні белгіленген айырбастау бағамдары бойынша Топтың функционалдық валютасына қайта есептеледі. Есеп беру күніндегі жағдай бойынша шетел валютасында көрсетілген ақша активтері мен міндеттемелер осы есеп беру күні қолданылатын функционалдық валютаға айырбастау бағамы бойынша ауыстырылады. Шетел валютасында көрсетілген ақша активтері және міндеттемелері операцияларынан түскен пайда немесе шығын тиімді пайыз мөлшерлемесі бойынша есептелген пайызға түзетілген есеп беру кезеңінің басында функционалдық валютада тиісті бабының көнертілген құны мен есеп беру кезеңіндегі төлемдер және осы есеп беру кезеңінің аяғында айырбас бағамы бойынша қайта есептелген шетел валютасында осы баптың көнертілген құны арасындағы айырма болып табылады. Шетел валютасында көрсетілген әділ құн бойынша бағаланатын ақшалай емес активтер мен міндеттемелер әділ құнды белгілеу күні қолданылатын айырбастау бағамы бойынша функционалдық валютада қайта есептеледі. Шетел валютасында көрсетілген және нақты шығындар бойынша көрсетілген ақшалай емес активтер мен міндеттемелер операция жасалған күні қолданыста болған валюталық бағам бойынша функционалдық валютаға аударылады. Шетел валютасына аудару нәтижесінде туындайтын бағамдық айырмалар, айырма құнсыздану салдарынан туындаған жағдайларды қоспағанда, сату үшін қолда бар үлестік қаржы құралдарын аудару кезінде туындайтын айырмаларды қоспағанда, пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі, бұл жағдайда өзге жиынтық кіріс құрамында көрсетілген бағамдық айырмалар пайда немесе шығын құрамына қайта сыныпталады.

Топ 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде келесі валюта айырбастау бағамдарын пайдаланды:

<i>Валюта</i>	<u>2022 ж.</u>	<u>2021 ж.</u>
1 АҚШ доллары	462.65	431.80
1 еуро	492.86	489.10
1 фунт стерлинг	556.57	583.32
1 ресей рублі	6.43	5.76

(в) Сақтандыру шарттары

(i) Шарттарды жіктеу

Егер белгілі бір болжалды келешектегі оқиға (бұдан әрі – «сақтандыру жағдайы») сақтанушыға немесе өзге де бенефициарға теріс әсер еткен жағдайда, Топ екінші Тараптың (бұдан әрі – «сақтанушы») елеулі сақтандыру тәуекелін өзіне қабылдайтын шарттар сақтандыру шарттары ретінде жіктеледі. Сақтандыру тәуекелі - бұл қаржылық тәуекелден өзгеше тәуекел.

Қаржылық тәуекел - бұл қаржылық емес ауыспалы, мұндай ауыспалылар сақтандыру шартының тараптары үшін тән болып табылмайтын жағдайда, болашақта бір немесе бірнеше белгілі бір сыйақы мөлшерлемелерінің, бағалы қағаздар құнының, тауарларға бағалардың, валюталық бағамның, бағалар индексінің немесе мөлшерлемелердің, несие рейтингтің немесе несие индекстің немесе басқа да ауыспалылардың өзгеруі ықтимал тәуекелі. Сақтандыру шарттары бойынша белгілі бір қаржылық тәуекел де берілуі мүмкін.

Сақтандыру тәуекелі, егер сақтандыру жағдайы Топтың елеулі қосымша сақтандыру сыйақыларын төлеу қажеттілігіне әкеп соғуы мүмкін жағдайда ғана маңызды болып табылады. Шарт сақтандыру шарты оны осындай деп таныған сәттен бастап және осы Шарт бойынша барлық құқықтар мен міндеттемелер орындалғанға немесе аяқталғанға дейін сыныпталады.

Сақтандыру тәуекелінің сақтанушыдан Топқа өтуі елеусіз болып табылатын сақтандыру шарттары қаржы құралдары ретінде сыныпталады.

(ii) Сақтандыру шарттарын тану және бағалау

Сыйақылар

Жалпы сақтандыру бойынша есептелген сыйақылар олардың жалпы немесе ішінара, келесі есептік кезеңге қатысы бар-жоғына қарамастан ағымдағы жылы күшіне енетін сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру сыйақыларын қамтиды. Сыйақылар делдалдар комиссиясын қамтитын жалпы сомамен ұсынылған және сыйақылар бойынша салықтар мен алымдарды қамтымайды. Алынған сыйақылардың тапқан бөлігі табыс ретінде танылады. Сыйақылар сақтандыру тәуекелін азайту негізінде сақтандыру кезеңі ішінде барабар сақтандыру өтелуі басталған күннен бастап табыс деп танылады. Қайта сақтандыруға берілген сыйақылар қайта сақтандыру жөніндегі қызмет бойынша тәуекелдің азаюына сәйкес шығындар ретінде танылады. Танылмайтын қайта сақтандыруға берілген сыйақылардың бір бөлігі алдын ала төлем ретінде қарастырылады.

Өмірді сақтандырудан өзге сақтандыру бойынша еңбегі өтелмеген сыйақылардың резервтері және өмірді сақтандыру бойынша болмаған шығындар резервтері

Еңбегі өтелмеген сыйақылар бойынша резерв қабылданған жалпы сыйақылардың бір бөлігі болып табылады, ол келесі немесе кейінгі қаржы жылдарында пайда болады деп күтіліп отырғандай, күнделікті барабар әдісті пайдалана отырып, әрбір сақтандыру шарты үшін жеке есептеледі. Резерв сақтандыру шартымен жабылатын кезең ішінде тәуекел дәрежесінің кез келген өзгерістерін көрсету үшін қажет болған жағдайда түзетіледі.

Кінәрат-талаптар

Кінәраттар төленбеген кінәраттар бойынша резервтегі өзгеріспен қатар қаржы жылы ішінде төленген кінәрат-талаптарды реттеу жөніндегі талаптар мен шығындардан тұрады. Төленбеген шағымдар олардың мәлімделгеніне немесе болмағанына қарамастан, есепті күнге келтірілген, бірақ төленбеген барлық кінәраттарды түпкілікті реттеу бойынша бағалау шығындары шегінде компания құрған резервтерден, сондай-ақ кінәраттарды реттеу бойынша тиісті ішкі және сыртқы шығындардан тұрады. Төленбеген кінәраттар жеке кінәраттарды бағалау және болған, бірақ әлі мәлімделмеген кінәраттар үшін резервтер құру есебінен, мұндай кінәраттарды реттеу жөніндегі рәсімдерде өзгеріс, заңнамадағы өзгерістер, өткен тәжірибе мен үрдістер сияқты ішкі және сыртқы болжанатын факторлардың әсерін назарға ала отырып қалыптасады. Төленбеген кінәраттар бойынша резервтер дисконтталмайды.

Аннуитеттік шарттар бойынша орын алмаған шығындар резерві күтілетін болашақ міндеттемелердің дисконтталған құнының, аннуитеттік сақтандыру төлемдері бойынша шығындардың және пайдаланылған болжамдар негізінде болашақ ақша ағынын реттеу үшін талап етілетін күтілетін сақтандыру сыйақыларының дисконтталған құнын шегергендегі аннуитеттік сақтандыру шарттарын жүргізу бойынша әкімшілік шығындардың сомасы ретінде айқындалады.

Басшылық наразылықтар бойынша резервтер мен қайта сақтандыру есебінен байланысты өтемақылар қазіргі кездегі бар ақпараттың негізінде әділ көрсетілген деп есептесе де, соңғы міндеттеме кейінгі ақпараттың пайда болуы және оқиғалардың пайда болуы нәтижесінде өзгертін болады және құрылған резервтің елеулі түзетулеріне әкеп соғуы мүмкін. Өткен кезеңдерде қалыптастырылған кінәраттар бойынша резервтер сомалары бойынша түзетулер осындай түзетулер жүргізілген кезеңдегі шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетіледі және егер елеулі болып табылса, жеке ашылады. Пайдаланылатын әдістер мен жүргізілген бағалау тұрақты негізде қайта қаралады.

(iii) Шығыс қайта сақтандыру активтері

Топ сақтандыру және кіріс қайта сақтандыру бойынша тәуекелдердің бір бөлігін тәуекелдерді әртараптандыру арқылы өзінің таза ықтимал шығынын шектеу мақсатында әдеттегі қызмет барысында шығын қайта сақтандыруға береді. Шығын қайта сақтандыру бойынша шарттар жасасу нәтижесінде туындайтын активтер, міндеттемелер, кірістер мен шығындар тиісті сақтандыру шарттары бойынша тиісті активтерден, міндеттемелерден, кірістер мен шығындардан бөлек есепке алынады, өйткені қайта сақтандыру жөніндегі келісімдер Топты сақтандырушылар алдындағы оның тікелей міндеттемелерінен босатпайды.

Елеулі сақтандыру тәуекелін беруге әкелетін шарттар бойынша құқықтар ғана қайта сақтандыру жөніндегі активтер ретінде ескеріледі. Елеулі сақтандыру тәуекелі берілмейтін шарттар бойынша құқықтар қаржы құралдары ретінде ескеріледі.

Қайта сақтандыру бойынша берілген сақтандыру сыйақылары тиісті сақтандыру шарттары бойынша сыйақыларды тану негіздеріне сәйкес келетін негізде шығындар ретінде танылады. Жалпы сақтандыру бойынша қайта сақтандыру жөніндегі сыйлықақы қайта сақтандыруға жататын тәуекелдердің болжалды сипаты негізінде қайта сақтандыруды өтеудің қолданылу кезеңі ішіндегі шығындарға жатқызылады. Қайта сақтандыру бойынша берілген сыйақылардың жұмсалмаған бөлігі қайта сақтандыру бойынша активтерге енгізіледі. Қайта сақтандыру бойынша активтер ретінде танылған сомалар тиісті сақтандыру шарттарына қатысты қолда бар резервтерді бағалау негізінде бағаланады.

Қайта сақтандыру жөніндегі активтер төленген талап-арыздарға қатысты қайта сақтандырушы компаниялардан алынатын өтемдерді қамтиды. Олар қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте сақтандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылардың үлесі ретінде сыныпталады.

Шарттың әрекет ету мерзімі аяқталғаннан кейін қайта сақтандырушыға төленетін таза сома осындай шарттар бойынша өз құқықтарына қатысты Топ таныған қайта сақтандыру активтеріне қарағанда аз болуы мүмкін.

Қайта сақтандыру бойынша активтер әрбір есепті күнге құнсыздану мәніне бағаланады. Актив бастапқы танылғаннан кейін болған оқиға нәтижесінде Топ барлық соманы алуға өтей алмайтындығы және бұл оқиғаның Топтың қайта сақтандырушыдан алатын сомаларына шынайы бағалануы мүмкін әсері бар екендігі туралы объективті дәлел болған кезде құнсызданды деп есептеледі.

(iv) Сақтандыру шарттары бойынша комиссиялық шығын

Сақтандыру шарттары бойынша комиссиялық шығын сақтандыру агенттеріне және брокерлерге төленген комиссиялық сыйақы сияқты тікелей шығындарды және ұсыныстарды қарауға және сақтандыру полистерін шығаруға байланысты әкімшілік шығындар сияқты жанама шығындарды қамтиды.

Сатып алуға арналған шығын бастапқыда болашақ кезеңдерге ауыстырылады және одан кейін шарттың бүкіл мерзімі ішінде әрбір күнге есептеу негізінде әрбір сақтандыру шарты үшін келесі жылдардағы пайда немесе шығын құрамына жеке жатқызылады.

(v) Міндеттемелердің орындылығын тексеру

Міндеттемелердің орындылығын тексеру сақтандыру шарттары бойынша резервтердің жеткілікті екендігін айқындау мақсатында әрбір есепті күнге жүргізіледі. Шығындарды реттеу жөніндегі шығындар және сақтандыру шарттары бойынша резервтер бойынша міндеттемелерді орындауға арналған активтерден түсетін инвестициялық кірістер сияқты ақша қаражаты мен байланысты шығындардың барлық болашақ келісімшарттық ағындарының ағымдағы ең жақсы бағалары көрсетілген тексеру жүргізу кезінде пайдаланылады.

Жетіспеушілік анықталған жағдайда қосымша резерв құрылады. Тапшылық бір жылдағы пайда немесе залал құрамында танылады.

(vi) Сақтандыру шарттары бойынша дебиторлық және кредиттік берешек

Сақтанушылар, агенттер және қайта сақтандырушылар алдындағы берешек сомасы және сақтанушылардың, агенттердің және қайта сақтандырушылардың берешек сомасы қаржы құралдары болып табылады және сақтандыру шарттары бойынша резервке емес, сақтандыру бойынша дебиторлық және кредиттік берешек құрамына немесе қайта сақтандыру бойынша активтерге енгізіледі.

(г) Ақша қаражаты және оның баламалары

Ақша қаражаты мен оның баламаларына кассадағы қолма-қол банкноттар мен монеталар, банктердегі бос қалдықтар, сондай-ақ әділ құнның өзгеру қаупіне ұшырамайтын және топ қысқа мерзімді міндеттемелерді реттеу үшін пайдаланатын бастапқы өтеу мерзімі үш айдан аз жоғары өтімді қаржылық активтер жатады. Ақша қаражаты мен оның баламалары амортизацияланған құн бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі.

(д) Негізгі құралдар**(i) Меншікті активтер**

Негізгі құралдар объектілері жинақталған көнеруіні және құнсызданудан болған шығындарды шегергендегі нақты құны бойынша көрсетіледі.

Егер негізгі құралдардың объектісі пайдалы қолданудың әртүрлі мерзімі бар бірнеше компоненттерден тұратын болса, мұндай компоненттер негізгі құралдардың жекелеген объектілері ретінде көрсетіледі.

(ii) Амортизация

Негізгі құралдар бойынша көнеру оларды пайдалы қолданудың болжамды мерзімі ішінде біркелкі есептеу әдісі бойынша есептеледі және пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі. Көнеру объектіні сатып алған күннен бастап, ал шаруашылық тәсілмен тұрғызылған негізгі құралдар объектілері үшін – объектінің құрылысы аяқталған және оны пайдалануға дайын болған сәттен бастап есептеледі. Жер телімдері бойынша көнеру есептелмейді. Негізгі құралдардың әртүрлі объектілерін пайдалы қолдану мерзімдері былайша ұсынылуы мүмкін:

- Ғимарат	50-70 жыл;
- Компьютерлер мен құрал-жабдықтар	2-10 жыл;
- Көлік құралдары	4-6 жыл;
- Басқа	2-15 жыл.

(е) Материалдық емес активтер

Сатып алынған материалдық емес активтер жинақталған көнеруіні және құнсызданудан болған шығындарды шегере отырып, нақты шығындар бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетіледі.

Арнайы бағдарламалық қамтамасыз етуге лицензиялар сатып алуға және оны енгізуге арналған шығындар тиісті материалдық емес актив құнына капиталдандырылады.

Материалдық емес активтер бойынша көнеру оларды пайдалы қолданудың болжамды мерзімі ішінде біркелкі есептеу әдісі бойынша есептеледі және пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі. Материалдық емес активтерді пайдалы қолдану мерзімі бір жылдан бес жылға дейін мерзімді құрайды.

(ж) Инвестициялық меншік

Инвестициялық меншікке әдеттегі шаруашылық қызмет процесінде сату, тауарларды өндіру немесе жеткізу, қызметтер көрсету кезінде пайдалану немесе әкімшілік қызмет үшін емес, жалға беруден пайда алуға және/немесе оның нарықтық құнын ұлғайтуға арналған меншік жатады. Инвестициялық меншік жинақталған көнеруді және құнсызданудан болған шығындарды шегере отырып, нақты шығындар бойынша бағаланады.

Егер инвестициялық меншік объектісін пайдалану сипаты өзгерсе және оны негізгі құралдар санатына қайта сыныптау жүргізілсе, онда қайта сыныптау күніне осы объектінің әділ құны оны кейіннен шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсету мақсатында осы объект бойынша нақты шығындарға айналады.

(з) Қаржы құралдары

(і) Қаржы құралдарының жіктелуі

Өзгеруі кезең ішінде пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдары қаржылық активтер немесе міндеттемелер болып табылады, олар:

- ең алдымен жақын болашақта сату немесе сатып алу мақсатында сатып алынады немесе пайда болады;
- бірлесіп басқарылатын сәйкестендірілетін қаржы құралдары портфелінің бөлігі болып табылады және олар бойынша жақында өткен қысқа мерзімді келешекте пайда алудың дәлелі бар;
- туынды (қаржылық кепілдік шарттары болып табылатын немесе тиімді болып табылатын құрылған және іс жүзінде пайдаланылатын хеджирлеу құралдары болып табылатын туынды құралдарды қоспағанда) болып табылады; немесе
- бастапқы тану сәтінде өзгеруі кезең ішінде пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын санатқа айқындалған болып табылады.

Топ әділ құн бойынша бағаланатын санатқа өзгеруі кезең ішінде пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін қаржылық активтер мен міндеттемелерді, егер мынадай шарттардың бірі орындалса айқындауы мүмкін:

- активтерді немесе міндеттемелерді басқару, оларды бағалау және ішкі есептерде көрсету әділ құн негізінде жүзеге асырылады;
- мұндай тәсіл бухгалтерлік есепте басқаша болатын сәйкессіздік әсерін толық немесе елеулі түрде жояды; немесе
- актив немесе міндеттемеде, ол жоқ болған жағдайда шарт бойынша күтілетін ақша қаражатының ағынын айтарлықтай өзгертетін кіріктірілген туынды құралды қамтиды.

Басшылық оны бастапқы тану сәтінде қаржы құралын жатқызуға болатын санатты анықтайды. Өзгеруі кезең ішінде пайда немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын санатқа жатқызылған туынды құралдар мен қаржы құралдары өзгеруі кезең ішінде пайда немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдары санатынан қайта жіктелмейді. Егер қаржы активтері несиелер мен дебиторлық берешекті айқындауға жауап берсе, олар өзгеруі кезең үшін пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарының санатынан немесе егер Топ осы активтерді жақын болашақта немесе оларды өтеу мерзімі басталғанға дейін ұстап тұру ниеті мен мүмкіндігі болса, сату үшін қолда бар қаржы активтерінің санатынан қайта сыныпталуы мүмкін. Өзге қаржы құралдары өзгеруі кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарының санатынан тек сирек жағдайларда ғана қайта жіктелуі мүмкін. Сирек кездесетін оқиғалар-жақын болашақта қайталануы екіталай болатын ерекше жеке оқиғалар болып табылады.

Несиелер және дебиторлық берешек Топ төменде аталғандарды қоспағанда белсенді жұмыс істейтін нарықта баға белгілемейтін тіркелген немесе белгілі бір төлемдері бар туынды емес активтерді білдіреді:

- тез немесе жақын болашақта сатуға ниетті;
- бастапқы тану сәтінде әділ құн бойынша бағаланатын өзгерістері кезең ішіндегі пайда немесе залалдың құрамында көрсетілетін санатқа анықтайды;
- бастапқы тану сәтінде сату үшін қолда бар санатқа анықтайды; немесе
- топ олар бойынша несиенің құнсыздануынан өзгеше себептер бойынша бастапқы жүзеге асырылған барлық инвестицияларды өтей алмайды.

Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар, Топ өтеу мерзімі басталғанға дейін ұстап қалуға ниеттенетін және қабілетті, тіркелген немесе белгілі бір төлемдері және белгіленген өтеу мерзімі бар туынды емес қаржылық активтерді білдіреді, төмендегілерді қоспағанда:

- бастапқы тану кезінде Топ кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін өзгерістері әділ құн бойынша бағаланатын санатқа анықтайды;
- Топ сатуға арналған қолда бар санатқа анықтайды; немесе
- несиелер мен дебиторлық берешекті анықтауға сәйкес келеді.

Сатуға арналған қолда бар қаржылық активтері сату үшін қолда бар санатқа айқындалатын немесе несиелер мен дебиторлық берешекті, өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестицияларды немесе өзгеруі кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарын айқындауға жатпайтын туынды емес қаржы активтерін білдіреді.

(ii) Шоғырландырылған қаржылық есепте қаржы құралдарының танылуы

Қаржылық активтер мен міндеттемелер Топ мәні көрсетілген қаржы құралдары болып табылатын шарттық қатынастарға түскен кезде қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі. Қаржы активтерін стандартты сатып алудың барлық жағдайлары есеп айырысуды жүзеге асыру күніне көрсетіледі.

(iii) Қаржы құралдарының құнын бағалау

Қаржы активі немесе міндеттеме өзгеруі кезең ішінде пайда немесе зиянның құрамында көрсетілетін, қаржы активін немесе міндеттемені сатып алуға немесе шығаруға тікелей жатқызылатын мәміле бойынша шығындар қаржы активі немесе міндеттеме жағдайында әділ құн бойынша емес бағаланады.

Бастапқы танудан кейін қаржы активтері активтер болып табылатын туынды құралдарды қоса алғанда сату немесе өзге де істен шығу нәтижесінде болуы мүмкін мәмілелер бойынша қандай да бір шығындарды шегермей, олардың әділ құны бойынша бағаланады, оған:

- тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып көнертілген құны бойынша бағаланатын несиелер мен дебиторлық берешек;
- тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, өтеу мерзіміне дейін ұсталатын көнертілген құн бойынша бағаланатын;
- белсенді жұмыс істейтін нарықта нарықтық баға белгілеулері жоқ үлестік құралдарға инвестициялар тарту және олардың жеткілікті сенімділік дәрежесімен айқындауға болмайтын әділ құны жатпайды. Осындай құралдар нақты шығындар бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетіледі.

Өзгеруі кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелерді және әділ құн бойынша көрсетілген қаржы активін аудару тануды тоқтату өлшемдеріне сәйкес келмеген кезде туындайтын қаржылық міндеттемелерді қоспағанда, барлық қаржылық міндеттемелер көнертілген құн бойынша бағаланады.

(iv) Амортизациялық құны

Қаржылық активтің немесе міндеттеменің көнертілген құны тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып айқындалған, сондай-ақ құнсызданудан болған залалды шегере отырып, бастапқы танылған құн мен өтеу сәтіндегі құн арасындағы айырманың жинақталған көнеруінің шамасына түзетілген берешектің негізгі сомасын төлеуді шегере отырып, ол бойынша қаржылық актив немесе міндеттеме бастапқы тану сәтінде бағаланған құн болып табылады. Сыйақылар мен дисконттардың шамасы, сондай-ақ мәмілелер бойынша шығындар сомасы тиісті құралдың баланстық құнына енгізіледі және осы құралдың тиімді пайыздық мөлшерлемесін негізге ала отырып көнертілінеді.

(v) Әділ құн бойынша бағалау қағидалары

Әділ құн активті сату кезінде алынатын немесе негізгі нарықта бағалау күніне нарықтың қатысушылары арасында ұйымдастырылған нарықта жүзеге асырылатын операция шарттарында міндеттемелерді беру кезінде немесе ол болмаған жағдайда, Топтың көрсетілген күнге рұқсаты бар нарықта төленген неғұрлым тиімді бағаны білдіреді. Міндеттеменің әділ құны міндеттемені орындамау тәуекелін көрсетеді.

Мүмкіндігінше, Топ белсенді нарықта осы құралдың баға белгілеуін пайдалана отырып құралдың әділ құнын бағалайды. Егер актив немесе міндеттеме бойынша операциялар жеткілікті жиілікпен және тұрақты түрде баға белгілеуді айқындау үшін жеткілікті көлемде жасалған жағдайда, нарық белсенді деп танылады.

Белсенді нарықта ағымдағы баға белгілеулер болмаған кезде Топ бақыланатын бастапқы деректерді барынша пайдаланатын және қадағаланбайтын бастапқы деректерді мейлінше азайтуға қолданатын бағалау әдістерін пайдаланады. Таңдалған бағалау әдістері нарыққа қатысушылардың осы жағдайларда назарға алатын барлық факторларды қамтиды.

Бастапқы тану кезінде қаржы құралының әділ құнының ең жақсы куәлігі әдетте мәміле бағасы, яғни төленген немесе алынған өтемнің әділ құны болып табылады. Егер Топ бастапқы тану кезінде әділ құн мәміле бағасынан ерекшеленетінін анықтаса және әділ құн ұқсас актив немесе міндеттеме үшін белсенді нарықта ағымдағы белгіленімдермен расталмаса және тек байқалатын бастапқы деректерді пайдаланатын бағалау әдістеріне негізделмесе, қаржы құралы бастапқы тану кезінде әділ құн мен мәміле бағасы арасындағы айырманы кейінге қалдыру үшін түзетілген әділ құн бойынша бастапқыда бағаланады. Бастапқы танудан кейін айырмашылық пайда немесе шығын құрамында құралдың бүкіл әрекет ету мерзімі ішінде тиісті түрде, бірақ бағалау байқалатын бастапқы деректермен толық расталған немесе операция аяқталған сәттен кешіктірмей көрсетіледі.

Егер әділ құн бойынша бағаланатын активтің немесе міндеттеменің сұраныс бағасы мен ұсыныс бағасы болса, активтер мен ұзақ позициялар сұраныс бағасының негізінде бағаланады, міндеттемелер мен қысқа позициялар ұсыныс бағасының негізінде бағаланады.

Топ өзгерістер жүзеге асырылған әділ құн сатысындағы деңгейлер арасындағы аударымдарды есепті кезеңнің соңында таниды.

(vi) Кейінгі бағалау кезінде туындайтын пайда мен залал

Қаржылық активтің немесе міндеттеменің әділ құнының өзгеруі кезінде туындайтын пайда немесе шығындар былайша көрсетіледі:

- өзгеруі кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын санатқа сыныпталған қаржы құралы бойынша пайда немесе залал пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі;
- сату үшін қолда бар қаржы активі бойынша пайда немесе шығын меншікті капиталдың құрамында (сату үшін қолда бар борыштық қаржы құралдары бойынша шетел валютасындағы құнсызданудан пайданан болған залалдарды және қалдықтарды аударудан болған пайда немесе залалды қоспағанда) активтерді тану тоқтатылған сәтке дейін, бұрын меншікті капиталдың құрамында көрсетілген жинақталған пайда немесе залал пайда немесе шығын құрамына көшіріледі. Сату үшін қолда бар қаржы активі бойынша пайыздық кірістер тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, пайда немесе шығын құрамында пайда болған сәтте көрсетіледі.

Көнертілген құн бойынша көрсетілген қаржы активтері мен міндеттемелер бойынша пайда немесе шығын қаржылық активті немесе қаржылық міндеттемені тану тоқтатылған немесе құнсызданған жағдайда, сондай-ақ тиісті көнеруді есептеу процесінде пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі.

(vii) Тануды тоқтату

Топ қаржылық активінен түсетін ақша қаражатының ағымына шартта қарастырылған құқықтың қызмет ету мерзімі аяқталған кезде немесе осы қаржылық активіне берілетін меншік құқығына байланысты барлық дерлік тәуекел мен пайда екінші тарапқа берілетін мәміле жүргізу нәтижесінде осы активтен ақша қаражатының ағымын алу құқығын берген кезде немесе Топ осы қаржылық активке меншік құқығына байланысты барлық дерлік тәуекел мен пайданы бермегенде және сақтамағанда және осы қаржылық активіне бақылауды сақтап қалмағанда қаржылық активті тануды тоқтатады. Топ құрған немесе оның артында сақталған тануды тоқтату үшін талаптар сақталатын берілген қаржы активтеріне қатысудың кез келген үлесі қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте жеке актив немесе міндеттеме ретінде танылады.

Топ ол бойынша шарттық міндеттемелер орындалған, күші жойылған немесе тоқтатылған кезде қаржылық міндеттемені тануды тоқтатады. Топ шарттары бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есебінде танылған активтерді беретін мәміле жасайды, бірақ бұл кезде ол берілген активтерге меншік құқығына байланысты барлық немесе барлық дерлік тәуекелдер мен пайданы сақтап қалады. Барлық немесе іс жүзіндегі барлық тәуекелдер мен пайданы сақтай отырып, Топ берілген активтерді тануды тоқтатпайды. Топ шарттары бойынша өзінде сақтамайтын, бірақ қаржы активіне меншік құқығынан туындайтын барлық тәуекелдер мен пайданы іс жүзінде бермейтін мәмілелерді жасау кезінде, егер Топ активке бақылауды жоғалтса, осы активті тану тоқтатылады.

Егер активті беру кезінде Топ оны бақылауды сақтап қалатын болса, ол активті оның құнының өзгеруіне Топтың бейімділік дәрежесі ретінде айқындалатын активке қатысуды өзінде сақтаған дәрежеде тануды жалғастырады.

Топ өндіріп алуға үмітсіз деп танылған активтерді есептен шығарады.

(viii) Активтер мен міндеттемелерді өзара есепке алу

Топтың қаржылық активтері мен міндеттемелері өзара есепке алынады және егер бұл үшін тараптардың өзара есепке алу жолымен берешекті реттеу немесе активті сату және міндеттемені бір мезгілде орындау ниеттері болған жағдайда, қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте салыстырылған түрде көрсетіледі.

(ii) Құнсыздану

Топ әрбір есепті кезеңнің соңында қаржы активінің құнсыздануының немесе қаржы активтері Топтың объективті куәліктерінің болуы мәніне бағалау жүргізеді. Мұндай куәліктер болған жағдайда Топ құнсызданудан болған кез келген шығын мөлшерін бағалайды.

Қаржы активі немесе қаржы активтері тобы құнсызданады және құнсызданудан болған шығындар қаржы активін бастапқы танудан кейін болған бір немесе бірнеше оқиғалардың (залал туындаған жағдайда) нәтижесінде құнсызданудың объективті дәлелдемелері болған жағдайда ғана және көрсетілген оқиға (немесе оқиғалар) жеткілікті сенімділік дәрежесімен бағалануы мүмкін. Қаржы активі немесе қаржы активтері тобы бойынша болжанатын болашақ ақша қаражатының ағындарына әсер еткен жағдайда ғана орын алады.

Қаржы активтерінің құнсыздануының объективті куәліктеріне қарыз алушы жол берген міндеттемелерді орындамау (дефолт) немесе төлемдердің мерзімін өткізіп алу, қарыз алушының Шарт бойынша міндеттемелерін немесе Шарт талаптарын бұзуы, кез келген басқа жағдайда Топ қарыз алушының немесе эмитенттің ықтимал банкроттығының белгілерін, бағалы қағаз үшін белсенді нарықтың жоғалуы, қамтамасыз ету құнының төмендеуі немесе активтер тобына жататын басқа да байқалатын деректер кіруі мүмкін топқа кіретін қарыз алушылардың төлем қабілеттілігінің нашарлауы немесе көрсетілген топқа кіретін қарыз алушылардың міндеттемелерді орындамауымен (дефолтпен) ара қатынасын орнататын экономикалық шарттардың өзгеруін қарастырмайтын еді.

Сатуға арналған қолда бар үлестік бағалы қағазға салынған инвестициялардың әділ құнының осы бағалы қағаз бойынша нақты шығындардан төмен құнға дейін елеулі немесе ұзақ төмендеуі құнсыздандудың объективті куәлігі болып табылады.

(i) Амортизацияланған құнымен сипатталған қаржылық активтері

Амортизацияланған құны бойынша көрсетілетін қаржы активтері, негізінен, несиелерден және басқа да дебиторлық берешектен (бұдан әрі – «несиелер және дебиторлық берешек») тұрады. Топ ықтимал құнсыздандуды анықтау мақсатында несиелер мен дебиторлық берешекке үнемі бағалау жүргізеді.

Топ алдымен жеке-жеке елеулі болып табылатын несиелер мен дебиторлық берешек бойынша жеке және бөлек елеулі болып табылмайтын несиелер мен дебиторлық берешек бойынша жеке немесе ұжымдық құнсыздандудың объективті дәлелдемелерінің болуын бағалайды. Егер Топ бөлек бағаланатын несие немесе дебиторлық берешек бойынша құнсыздандудың объективті дәлелдемелерінің жоқтығын елеулі немесе жоқ деп анықтаған жағдайда, несие немесе дебиторлық берешек несие тәуекелдің ұқсас сипаттамалары бар несиелер мен дебиторлық берешек тобына енгізіледі және Топтың құрамында ұжымдық негізде активтер құнсыздану мәніне бағаланады. Құнсыздандудан болған шығын пайда болатын немесе бар болуын жалғастыратын құнсыздану мәніне бөлек бағаланатын несиелер мен дебиторлық берешек құнсыздану мәніне ұжымдық бағалауға енгізілмейді.

Несие немесе дебиторлық берешек бойынша құнсыздандудан болған залалдың объективті дәлелдемелері болған жағдайда шығын сомасы несиенің немесе дебиторлық берешектің баланстық құны мен ағымдағы сәтке келтірілген, несие немесе дебиторлық берешек бойынша сыйақының бастапқы тиімді мөлшерлемесін пайдалана отырып дисконтталған кепілдіктер мен қамтамасыз етудің өтелетін құнын қоса алғанда, ақша қаражатының болжамды болашақ ағындарының құны арасындағы айырма ретінде өлшенеді. Жасалған шарттардың талаптарына сәйкес ақша қаражатының ағындары және ағымдағы экономикалық жағдайларды көрсететін қолда бар тиісті ақпарат негізінде түзетілген шығындарды алудың тарихи тәжірибесі ақша қаражатының болжамды ағындарын айқындау үшін негіз болып табылады.

Бірқатар жағдайларда несие немесе дебиторлық берешек бойынша құнсыздандудан болған шығын сомасын анықтау үшін қажетті қолда бар ақпарат шектелуі немесе ағымдағы шарттар мен мән-жайларға одан әрі сәйкес келмеуі мүмкін. Егер қарыз алушы қаржылық қиындықтарды бастан кешірген, ал осындай қарыз алушыларға қатысты қолжетімді ақпараттың көлемі шектелген жағдайда мұндай жағдай орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда компания құнсыздандудан болған шығын сомасын анықтау үшін өзінің тәжірибесі мен пайымдауларын пайдаланады.

Несиелердің және дебиторлық берешектің құнсыздануынан болған барлық шығындар пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі және егер өтелетін құнның кейінгі ұлғаюы құнсыздандудан болған шығындар танылғаннан кейін болған оқиғамен объективті байланысты болған жағдайда ғана қалпына келтіруге жатады.

Егер өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар немесе дебиторлық берешек бойынша берешекті өндіріп алу мүмкін болмаған жағдайда, онда талап құнсыздануға тиісті резерв есебінен есептен шығарылады. Топ өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестицияларды немесе дебиторлық берешектің қалдығын (және құнсыздануға арналған кез келген тиісті резервтерді) басшылық өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестицияларды және дебиторлық берешекті өндіріп алу мүмкін еместігін анықтағаннан кейін және активтерді өндіріп алу бойынша барлық қажетті рәсімдер аяқталғанын анықтағаннан кейін есептен шығарады.

(ii) Нақты шығындар бойынша көрсетілетін қаржы активтері

Нақты шығындар бойынша көрсетілетін қаржы активтеріне еншілес кәсіпорынға инвестициялар және сату үшін қолда бар қаржы активтерінің құрамына енгізілген, олардың әділ құны сенімділіктің жеткілікті дәрежесімен анықталмайтындықтан, әділ құны бойынша көрсетілмейді. Мұндай инвестициялардың құнсыздануынан болған объективті белгілері болған жағдайда құнсызданудан болған шығын инвестициялардың баланстық құны мен ағымдағы сәтке келтірілген, ұқсас қаржы активтері бойынша пайданың ағымдағы нарықтық нормасын пайдалана отырып дисконтталған ақша қаражатының болжамды болашақ ағындарының құны арасындағы айырма ретінде есептеледі. Көрсетілген инвестициялардың құнсыздануынан болған барлық шығындар пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі және қалпына келтірілуге жатпайды.

(iii) Сатуға арналған қолда бар қаржы активтері

Сатуға арналған қолда бар қаржы активтерінің құнсыздануынан болған залалдар өзге жиынтық кіріс құрамында танылған жинақталған шығынды қайта жіктеу түзету ретінде пайданың немесе залалдың құрамына аудару арқылы танылады. Өзге жиынтық кіріс құрамынан пайда немесе шығын құрамына қайта сыныпталатын жинақталған шығын бұрын құрамында танылған құнсызданудан болған залалды, пайданы немесе шығынды шегере отырып, негізгі сома мен көнерудің кез келген төлемдерін шегере отырып, сатып алу құны мен ағымдағы әділ құн арасындағы айырманы білдіреді. Ақшаның уақытша құнына жататын құнсыздануға резервтің өзгеруі пайыздық кірістің компоненті ретінде көрсетіледі.

Егер кейінгі кезеңде сату үшін қолда бар құнсызданған борыштық бағалы қағаздың әділ құны өскен және ұлғаю пайда немесе шығын құрамында құнсызданудан болған залал танылғаннан кейін болған оқиғамен объективті байланысты болған жағдайда, құнсызданудан болған залал қалпына келтіріледі және қалпына келтірілген шама пайда немесе шығын құрамында танылады. Алайда сатуға арналған қолда бар құнсызданған үлестік бағалы қағаздың кез келген әділ құнын қалпына келтіру кейіннен өзге жиынтық кіріс құрамында танылады.

(iv) Қаржылық емес активтер

Кейінге қалдырылған салық активтерінен өзгеше қаржылық емес активтер құнсыздану белгілерінің болуы мәніне әрбір есепті күнгі жағдай бойынша бағаланады. Қаржылық емес активтердің өтелетін құны сату бойынша шығындарды және пайдаланудан түскен құндылықтарды шегергендегі әділ құнның ең үлкен шамасы болып табылады. Пайдаланудан түскен құндылықтарды айқындау кезінде ақша қаражатының болжамды болашақ ағындары ақшаның уақытша құнының ағымдағы нарықтық бағасын және осы активке тән тәуекелдерді көрсететін салық салуға дейінгі дисконттау мөлшерлемесін пайдалана отырып, олардың ағымдағы сәтіне келтірілген құнына дисконтталады. Ақша қаражатының ағынын тудыратын актив үшін басқа активтермен туындайтын ақша қаражатының ағындарына айтарлықтай тәуелсіз өтелетін құн актив тиесілі ақша қаражатын тудыратын активтер тобы бойынша айқындалады. Ақша қаражатын тудыратын активтің немесе активтер Топтың баланстық құны оның өтелетін құнынан асып кеткен кезде құнсызданудан болған шығын танылады.

Қаржылық емес активтердің құнсыздануынан болған барлық шығындар пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі және егер өтелетін құнды айқындау кезінде пайдаланылатын бағаларда өзгерістер болған жағдайда ғана қалпына келтіруге жатады. Активтің құнсыздануынан болған кез келген шығын, егер құнсызданудан болған шығын шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілмеген болса активтің баланстық құны осындай баланстық құнынан (көнеруді шегергенде) аспайтын көлемде қалпына келтірілуге жатады.

(к) «РЕПО» және «кері РЕПО» мәмілелері

Кері сатып алу міндеттемесімен сату туралы келісімдер (бұдан әрі – «РЕПО» келісімдері) шеңберінде сатылған бағалы қағаздар бағалы қағаздардың кепілімен қамтамасыз етілген қаржыландыруды тарту бойынша операциялар ретінде көрсетіледі, бұл ретте бағалы қағаздар қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетілуін жалғастырады, ал контрагенттер алдындағы міндеттемелер «РЕПО» келісімдері бойынша кредиттік берешек құрамына енгізіледі. Сату бағасы мен кері сатып алу бағасы арасындағы айырма пайыздық шығынды білдіреді және тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, «РЕПО» келісімінің қолданылу кезеңіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі.

Кері сату міндеттемесімен сатып алу туралы келісімдер (бұдан әрі – «кері РЕПО» келісімдері) шеңберінде сатып алынған бағалы қағаздар, мерзімі үш айдан төмен қысқа мерзімді «кері РЕПО» келісімдері «Ақша қаражаты және олардың баламалары» бабы бойынша көрсетіледі, ұзақ мерзімді келісімдер «кері РЕПО» келісімдері бойынша дебиторлық берешек құрамына енгізіледі. Сатып алу бағасы мен кері сату бағасы арасындағы айырма пайыздық табысты білдіреді және тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, «кері РЕПО» келісімінің қолданылу кезеңіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі.

(л) Резервтер

Резерв Топта орын алған оқиғаның нәтижесінде заңды немесе негізделген міндеттеме пайда болған және осы міндеттемені орындау үшін қаражатты алаңдату талап етілетін ықтималдығы болған жағдайда қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі. Егер мұндай міндеттеменің сомасы елеулі болса, онда резервтер ақшаның уақытша құнының ағымдағы нарықтық бағасын көрсететін салық салуға дейінгі дисконттау мөлшерлемесін пайдалана отырып, ақша қаражатының болжамды болашақ ағындарын дисконттау жолымен және бұл қолданылатын жерде осы міндеттемеге тән тәуекелдерді айқындалады.

(м) Акционерлік капитал

(i) Қарапайым акциялар

Қарапайым акциялар меншікті капитал ретінде жіктеледі. Қарапайым акцияларды және акцияға опционды тікелей шығаруға байланысты қосымша шығындар меншікті капитал шамасынан салық нәтижесін есепке ала отырып көрсетіледі.

(ii) Меншікті акцияларды сатып алу

Топ меншікті акцияларды сатып алған жағдайда, осы сатып алуға тікелей байланысты шығындарды қоса алғанда, төленген сома шоғырландырылған қаржылық есептілікте меншікті капиталдың азаюы ретінде көрсетіледі.

(iii) Дивидендтер

Топтың дивидендтерді жариялау және төлеу мүмкіндігі Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасымен реттеледі.

қарапайым акциялар бойынша дивидендтер олардың жариялануына қарай бөлінбеген пайданы пайдалану ретінде шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетіледі.

(н) Салық салу

Табыс салығының сомасы ағымдағы салық сомасын және кейінге қалдырылған салық сомасын қамтиды. Табыс салығы өзге жиынтық кіріс құрамында көрсетілетін операцияларға немесе тиісінше өзге жиынтық кіріс құрамында немесе тікелей меншікті капитал құрамында көрсетілетін тікелей капитал шоттарында көрсетілетін меншік иелерімен жасалатын операцияларға жататын сомаларды қоспағанда, пайданың немесе залалдың құрамында толық көлемде көрсетіледі.

Ағымдағы салық

Ағымдағы табыс салығы есепті күнгі жағдай бойынша қолданыста болған табыс салығы бойынша мөлшерлемелерді, сондай-ақ өткен есепті жылдардағы табыс салығы сомасын нақтылау нәтижесінде туындаған міндеттемелер сомасын ескере отырып, бір жылдағы салық салынатын пайданың болжамды мөлшері негізге алына отырып есептеледі. Ағымдағы табыс салығы бойынша міндеттеме есебіне дивидендтерге байланысты туындаған салық міндеттемесінің шамасы да енгізіледі.

Кейінге қалдырылған салық

Кейінге қалдырылған салық оларды шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсету мақсаттары үшін айқындалатын активтер мен міндеттемелердің баланстық құны мен олардың салық базасы арасында туындайтын уақытша айырмаларға қатысты танылады.

Кейінге қалдырылған салық активтері пайдаланылмаған салық шығындарына, пайдаланылмаған салық несиелеріне және шегерілетін уақытша айырмашылықтарға қатысты олар есебінен іске асырылуы мүмкін болашақ салық салынатын пайданы алу мүмкін шамада ғана танылады. Болашақта салық салынатын пайданың шамасы қайтаруға тиісті салық салынатын уақытша айырмалар көлемінің негізінде анықталады. Кейінге қалдырылған салық активтерінің шамасы әрбір есепті күнгі жағдай бойынша талданады және тиісті салық пайдасын өткізу одан әрі ықтимал болып табылмайтын шамада азаяды. Мұндай есептен шығару болашақ салық салынатын пайданың болуы ықтималдығы артқан жағдайда қалпына келтіруге жатады.

Танылмаған кейінге қалдырылған салық активтері әрбір есепті күнге қайта бағаланады және салық салынатын болашақтағы пайда осы кейінге қалдырылған салық активін өтеуге мүмкіндік беретін шамада танылады.

Кейінге қалдырылған салықтың шамасы есепті күнгі жағдай бойынша қолданыстағы немесе мәні бойынша қолданысқа енгізілген заңдарды негізге ала отырып, уақытша айырмаларды қалпына келтіру сәтінде болашақта қолданылатын салық мөлшерлемелеріне сүйене отырып айқындалады. Кейінге қалдырылған салықты бағалау Топтың есепті кезеңнің соңында активтер мен міндеттемелердің баланстық құнын өтеуді жоспарлайтын тәсілге байланысты салықтың салдарын көрсетеді.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері, егер ағымдағы салық активтерін ағымдағы салық міндеттемелеріне қарсы есепке алуды жүргізу заңды түрде бекітілген құқығы болған жағдайда есептеледі және осы активтер мен міндеттемелер бір салық органы сол бір салық салынатын кәсіпорыннан, не әртүрлі салық салынатын кәсіпорындардан өндіріп алатын пайдаға салынатын салықтарға жатады, бірақ бұл кәсіпорындар ағымдағы салық міндеттемелері мен активтерін нетто-негізде реттеуге ниетті немесе осы кәсіпорындардың салық активтерін сату олардың салық міндеттемелерін өтеумен бір мезгілде жүзеге асырылатын болады.

(o) Шоғырландырылған қаржы есептілігіндегі пайда мен залалды тану

Пайыздық кірістер мен шығындар тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі.

Басқа комиссиялар, сондай-ақ өзге кірістер мен шығындар тиісті қызметті ұсыну күні пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі.

Дивидендтер нысанындағы кіріс дивидендтер жарияланған күнгі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі.

(п) Жалдау

Шарт жасасу кезінде Топ шарттың жалға алу шартының толық немесе оның жекелеген компоненттері болатындығын бағалайды.

Шарт жалға алу шарты болып табылады немесе егер осы шарт бойынша белгілі бір уақыт кезеңі ішінде өтеуге айырбасталатын сәйкестендірілген активтің пайдаланылуын бақылау құқығы берілетін болса, жалға алу компоненті болады. Осы Шарт бойынша сәйкестендірілген активтің пайдаланылуын бақылау құқығы берілгенін бағалау үшін Топ 16-ҚЕХС-ке (IFRS) сәйкес жалға алу анықтамасын қолданады.

(i) Топ жалға алушы ретінде

Әрекет ету немесе жалға алу компонентін қамтитын шартты түрлендіруді бастау кезінде Топ шартта көзделген әрбір жалға алу компонент өтеуді оның оқшауланған келісімдердің салыстырмалы бағасы негізінде бөлінеді. Алайда, кейбір жылжымайтын мүлік объектілерін жалға алу шарттарына қатысты Топ жалға алу болып табылмайтын компоненттерді бөлмеу және жалға алу компоненттері мен жалға алу болып табылмайтын тиісті компоненттерді жалға алудың бір компоненті ретінде есепке алу туралы шешім қабылдады.

Топ активті пайдалану және жалға алу басталған күнгі жалға алу бойынша міндеттеме құқығы нысанында мойындайды. Пайдалану құқығы нысанындағы актив бастапқыда жалға алу басталған күні немесе осындай күнге дейін жасалған жалға алу төлемдерінің шамасына түзете отырып, келтірілген бастапқы тікелей шығындарға ұлғайтылған жалға алу жөніндегі міндеттеменің бастапқы шамасын құрайтын бастапқы құны бойынша және жалға алу бойынша алынған ынталандырушы төлемдерді шегере отырып, базалық активті бөлшектеу және орнын ауыстыру, базалық активті немесе ол орналасқан телімді қалпына келтіру кезінде туындаған шығындардың бағалау шамасы бойынша бағаланады.

Жалға алу шартына сәйкес базалық активке меншік құқығы Топқа жалға алу мерзімінің соңына дейін берілетін немесе пайдалану құқығы нысанындағы активтің бастапқы құны Топтың сатып алуға опционды орындауын көрсететін жағдайларды қоспағанда, кейіннен пайдалану құқығы нысанындағы актив жалға алу басталған күннен бастап және жалға алу мерзімі аяқталғанға дейін желілік әдіспен көнертілінеді. Мұндай жағдайларда пайдалану құқығы нысанындағы актив негізгі құралдар үшін қолданылатын тәсілді пайдалана отырып айқындалатын базалық активті пайдалы пайдалану мерзімі ішінде көнертілінеді. Бұған қосымша пайдалану құқығы нысанындағы активтің құны бар болған кезде құнсыздандудан болған шығындардың шамасына кезеңмен төмендейді, сондай-ақ жалға алу бойынша міндеттемелерге белгілі бір қайта бағалау жүргізу кезінде түзетіледі.

Жалға алу бойынша міндеттеме бастапқыда жалға алу шартына енгізілген пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып дисконтталған, жалға алу басталған күні төленбеген жалға алу төлемдерінің келтірілген құны бойынша немесе егер мұндай мөлшерлеме Топтың қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін пайдалана отырып оңай айқындалмағанда бағаланады. Әдетте, Топ өзінің қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін дисконттау мөлшерлемесі ретінде пайдаланады.

Топ әр түрлі сыртқы көздерден пайыздық мөлшерлемелерге сүйене отырып, қосымша қарыз қаражатын тартудың өз мөлшерлемесін айқындайды және жалға алынатын активтің түрі мен жалға алу шарттарын ескеру үшін белгілі бір түзетулер жасайды.

Жалға алу бойынша міндеттемелерді бағалауға енгізілетін жалға алу төлемдері, оларға:

- мәні бойынша тіркелген төлемдерді қоса алғанда, тіркелген төлемдер;
- жалға алудың басталу күніне индексті немесе мөлшерлемені пайдалана отырып бастапқы бағаланатын индекске немесе мөлшерлемеге байланысты ауыспалы жалға алу төлемдері;
- жалға алушы тарату құнының кепілдігі бойынша төлейді деп күтілетін сома;
- егер Топтың осы опционды орындайтынына жеткілікті сенімділік болса, сатып алуға арналған опционды орындау бағасы, егер компания осы опционды жалға алуды ұзартуды орындайтынына жеткілікті сенімділік болса, жалға алуды ұзартуға арналған опционның болу түрі пайда болатын қосымша жалға алу кезеңі ішінде жалға алу төлемдері және Топ жалға алуды мерзімінен бұрын тоқтатпайтынына жеткілікті сенімділік болған жағдайларды қоспағанда, жалға алуды мерзімінен бұрын тоқтату үшін айыппұлдар орындалады.

Жалға алу бойынша міндеттеме тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, көнертілген құны бойынша бағаланады. Егер Топ сатып алуға арналған опционды, жалға алуды ұзартуға немесе оны тоқтатуға арналған опционды орындау-орындамайтынын өзгертсе немесе егер шын мәнінде тіркелген төлем болып табылатын жалға алу төлемі қайта қаралса, онда ол индекстің немесе мөлшерлеменің өзгеруіне байланысты болашақ жалға алу төлемдері өзгерсе, егер Топ тарату құнының кепілдігі бойынша төлеуге жататын соманың бағасы өзгерсе, қайта бағаланады.

Жалға беру бойынша міндеттеме осылайша қайта қаралғанда, тиісті түзету пайдалану құқығы нысанындағы активтің баланстық құнына қатысты жүргізіледі немесе егер активтің баланстық құны пайдалану құқығы нысанындағы бұрын нөлге дейін азайтылған болса, пайдаға немесе залалға жатқызылады.

Топ жылжымайтын мүлікті жалға алады. Топ жасаған барлық жалгерлік шарттар қысқа мерзімді және жалдау мерзімі 12 айдан аз. Топ практикалық сипаттағы жеңілдетуді қолданды және жалдау мерзімі 12 айдан аз болғандықтан, активтерді пайдалану құқығы мен міндеттеме түрінде танымауға шешім қабылдады. Мұндай жалдау шарттарында ұзарту опциялары жоқ және егер жалдау мерзімін келесі 12 айға ұзартса алмаса, Топ экономикалық санкцияларға ұшырамайды. Топ осындай шарттарға сәйкес жүзеге асырылатын жалдау төлемдерін жалдау мерзімі ішінде желілік әдіспен шығын ретінде таниды.

(ii) Топ жалға беруші ретінде

Жалдау құрамдаушы бар шарттың қолданылуы немесе түрленуі басталған кезде Топ шартта көзделген өтемді олар үшін бар жекелеген мәміленің салыстырмалы бағалары негізінде жалдаудың әрбір құрамдаушына бөлді.

Топ жалға беруші болған жағдайларда, жалдау қатынастары басталған күні ол шарттардың әрқайсысы қаржылық жалдау немесе операциялық жалдау болып табылатындығын анықтады.

Жалдауды жіктеу үшін Топ жалдау нәтижесінде активті иеленумен байланысты барлық тәуекелдер мен пайдалардың берілгені туралы жалпы баға берді. Бұл жағдайда жалдау қаржылық ретінде жіктелді; басқа жағдайларда жалдау операциялық болды. Осы бағалау шеңберінде Топ белгілі индикаторларды қарастырды, атап айтқанда, жалдау мерзімі активті экономикалық пайдалану мерзімінің едәуір бөлігін құрағанын немесе құрамағанын қарастырды.

Топ операциялық жалдау шарттары бойынша алынған жалдау төлемдерін мерзім ішінде желілік әдіспен кіріс ретінде таныды.

(p) Қателерді түзетудің әсері және салыстырмалы деректерді ұсыну

Топтың 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылға шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындау барысында басшылық 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған қаржылық жағдай туралы есептің тиісті баптарына және 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдағы ақша қаражаттарының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептің тиісті баптарына әсер еткен бірқатар қайта жіктеулер жүргізді.

Басшылық өтеу мерзімі 3 айдан асатын жинақ депозиттерін ұсынуды қайта қарады және оларды банктік салымдардан ақша қаражатына және оның баламаларына қайта жіктеді. Мұндай депозиттер бастапқыда 3 айдан астам мерзімге орналастырылғанына қарамастан, топтың бухгалтерлік балансы мен депозиттерінің қалдығына қатысты шамалы болып табылатын сома минималды қалдықты қоспағанда, қосымша сомаларды мерзімінен бұрын алу немесе орналастыру үшін ешқандай шектеулер немесе пайыздар жоғалмайды. Сондықтан басшылық осы депозиттерді операциялық қызметтің қажеттіліктеріне сәйкес қосымша сомаларды үнемі алып, орналастыра отырып, талап етілгенге дейінгі депозиттер ретінде пайдаланады. Осылайша, бұл депозиттер негізінен талап етілетін депозиттер болып табылады, сондықтан ақша қаражаты мен оның баламалары ретінде жіктелуі керек.

Бұдан әрі қайта жіктеудің 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған қаржылық жағдай есебіне және 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдағы ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есепке әсері келтірілген. Қайта жіктеу деректері 2021 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша топтың бөлінбеген пайдасына әсер еткен жоқ.

мың теңге	Шығарылған қаржылық есептілікке сәйкес сома	Қайта жіктеу	Қайта жіктелгеннен кейінгі сома
2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп			
Ақша қаражаты және оның баламалары	5,372,967	11,772,619	17,145,586
Банктердің шоттары мен депозиттері	11,772,619	(11,772,619)	-
2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдағы ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп			
Банктердегі шоттар мен депозиттерге аударым	(276,094,251)	276,094,251	-
Банктердегі шоттар мен депозиттерден түсетін түсім	275,554,056	(275,554,056)	-
Инвестициялық қызметте ақшалай қаражатты пайдалану	(59,362,811)	540,195	(58,822,616)
Ақша қаражаты мен оның баламаларын таза азайту	(1,553,092)	540,195	(1,012,897)
Валюта бағамдарының өзгеруінің ақша қаражаты мен оның баламаларына әсері	(27,163)	(28,955)	(56,118)
Жыл басындағы ақша қаражаты және оның баламалары	6,953,222	11,261,379	18,214,601
Жыл соңындағы ақша қаражаты және оның баламалары	5,372,967	11,772,619	17,145,586

(с) Жаңа стандарттар және пайдалануға қабылданбаған түсініктемелер

Бірқатар жаңа стандарттар мен стандарттарға түзетулер мерзімінен бұрын қолдану мүмкіндігімен 2023 жылдың 1 қаңтарынан кейін басталатын жылдық кезеңдерге қатысты күшіне енеді. Алайда Топ оларды осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде мерзімінен бұрын қолданбаған.

17-ҚЕХС (IFRS) «Сақтандыру шарттары»

17-ҚЕХС (IFRS) қолдану аясы 4-ші «Сақтандыру шарттары» ҚЕХС-ке (IFRS) ұқсас. Бастапқы тану кезінде сақтандыру шарттары тобының міндеттемесі мынадай құрауыштардан тұрады:

Міндеттемелерді орындау бойынша ақша ағындары сақтанушылардың құқықтары мен міндеттемелерінің келтірілген құныға тәуекелді ескере отырып, түзетілгенін білдіреді, олар мыналарды қамтиды:

- болашақтағы ақша ағындарын бағалау;
- дисконттау; және
- қаржылық емес тәуекелді ескере отырып, тәуекелді түзету.

Шартта көзделген қызметтер маржасы (ШКҚМ), бұл Топ сақтандыру кезеңі ішінде қызметтер көрсетілуіне қарай танитын еңбекпен табылмаған пайданы білдіреді.

Бастапқы тану кезінде таза жылыстауды білдіретін міндеттемелерді орындау бойынша ақша ағындары тікелей шығын ретінде танылады.

Бастапқы танылғаннан кейін сақтандыру шарттары тобының міндеттемесі қалған сақтандыру өтемі бойынша міндеттемені (міндеттемелерді орындау бойынша ақша ағындары және ШКҚМ), сондай-ақ есептелген сақтандыру талаптары үшін міндеттемені (сақтандыру талаптарына қатысты міндеттемелерді орындау бойынша ақша ағындары және бұрын болған, бірақ әлі төленбеген шығынды) қамтиды.

Міндеттемелерді орындау бойынша ақша ағындарын қайта бағалау ағымдағы бағалауларды көрсету мақсатында әрбір есепті күнге жүргізіледі.

Белгілі бір критерийлерді орындау кезінде жеңілдетілген тәсіл қолданылуы мүмкін – сыйлықақыны бөлуге негізделген тәсіл (СБНТ). Топ жұмыс берушінің жауапкершілігі, өмірді сақтандыру, зейнетақы аннуитеті, жалпы және жазатайым оқиғалардан сақтандыру және сақтандыру шарттарының басқа топтары бойынша СБНТ сыныптары бойынша сақтандыру шарттары топтары үшін жалпы бағалау моделін (ЖБМ) қолдануды жоспарлап отыр.

Бағалаудың жалпы моделі ол қолданылатын жағдайда модификацияланады:

- Топ басқаратын қайта сақтандыру шарттары;
- тікелей қатысу шарттары; және
- дискрециялық қатысу белгілері бар инвестициялық келісімшарттар.

Сақтандыру шарттары бойынша табыс Топ сыйақы алуды күткен қызметтерге жататын әрбір есепті кезеңге қалған сақтандыру жабдығына қатысты міндеттеменің өзгеруі нәтижесінде алынады.

Инвестициялық компоненттер сақтандыру шарттары бойынша кірістерден және сақтандыру қызметтеріне арналған шығындардан алынып тасталады. Сақтандыру жөніндегі қызметтердің нәтижелері қаржылық кірістерден немесе сақтандыру жөніндегі шығындардан бөлек ұсынылады. Топ пайда немесе залал және өзге жиынтық кіріс арасында сақтандыру бойынша қаржылық кірістер мен шығындарды бөлуді таңдай алады.

(i) Топ шығарған және ұстаған сақтандыру шарттарының жіктелуі

Топ сақтандыру шарттарын жіктейді және оларды келесі санаттардың біріне жатқызады:

- өмірді сақтандырудан басқа сақтандыру шарттары сақтандыру шарттары ретінде жіктеледі;
- өмірді сақтандырудан басқа шығарылған қайта сақтандыру шарттары сақтандыру шарттары ретінде жіктеледі;
- өмірді сақтандырудан басқа, сақтандыру шарттары ретінде жіктелген қайта сақтандыру шарттары.

Сақтандыру шарттарын сәйкестендіру критерийлері

Шығарылған шартты «Сақтандыру шарты» ретінде жіктеу үшін Топ келесі шарттардың бір мезгілде орындалуын тексереді:

- елеулі сақтандыру тәуекелі шарт бойынша беріледі; және
- шартта көрсетілген сақтандыру жағдайы сақтанушы үшін қолайсыз салдарға әкеп соғады.

Қайта сақтандыру шарттарын сәйкестендіру критерийлері

Топ ұсталатын қайта сақтандыру шарттары үшін шығарылған сақтандыру шарттары сияқты критерийлерді қолданады.

(ii) Сақтандыру шарттарынан сақтандырылмаған құрамдас бөліктерді бөлу

Топ негізгі шарттан бөлінуі тиіс құрамдас бөліктердің болуына сақтандыру шарттарына талдау жүргізеді, атап айтқанда:

- бөлінетін кіріктіріме туынды құралдар;
- ерекшеленетін инвестициялық құрамдас бөліктер;
- полис ұстаушыға сақтандыру шарты бойынша қызметтер болып табылмайтын айрықша тауарларды немесе қызметтерді беруге уәде беру.

(iii) Шарттарды топтарға біріктіру

Топ сақтандыру және қайта сақтандыру шарттарының портфельдерін анықтау мақсатында шығарылған шарттар мен ұсталатын қайта сақтандыру шарттарын талдайды. Сақтандыру шарттарының портфелі ұқсас тәуекелдерге ұшыраған және бірлесіп басқарылатын шарттарды қамтиды.

Шарттардың бір портфеліне кіретін шарттар бастапқы тану кезінде мынадай сипаттамаларға сәйкес топтастырылады және кейіннен бір топтан екінші топқа ауыстырылмайды:

- ауыртпалықты шарттар, егер бар болса – сақтандыру шарттарының ауыртпалықты тобы;
- кейіннен олардың ауыртпалыққа айналу ықтималдығының болмауымен сипатталатын шарттар, егер бар болса – сақтандыру шарттарының «пайдалы» тобы;
- жоғарыдағы тармақшаларға жатпайды, егер бар болса – сақтандыру шарттарының «өзге» тобы.

Топ шарт шығарылған күн негізінде жылдық негізде когорттар құрады. Топ шығарылған күнін шарт жасалған күнге тең деп қабылдады.

Топ ұсталатын қайта сақтандыру шарттарының портфельдерін бастапқы тану кезіндегі сипаттамалар негізінде келесі топтарға бөледі:

- таза пайдасы бар ұсталатын қайта сақтандыру шарттары;
- таза шығыны бар және таза пайда табудың елеулі ықтималдығы жоқ ұсталатын қайта сақтандыру шарттары;
- таза шығыны бар және таза пайда табу айтарлықтай ықтимал ұсталатын қайта сақтандыру шарттары.

(iv) Шарттың қолданылу аясы

Бастапқы тану күні

Шығарылған сақтандыру шарттары үшін сақтандыру шарттары тобын тану келесі күндердің ең ертесіне жүргізілуі керек:

- шарттар тобы бойынша өтеу кезеңінің басталуы;
- шарттардың тиісті тобында полис ұстаушыдан бірінші төлемді төлеу мерзімі келетін күн; және
- ауыртпалықты келісімшарттар тобы үшін топтың ауыртпалыққа ұшыраған күні.

Егер төлем мерзімінің басталу күні шартта көрсетілмесе, онда бірінші төлемді төлеу мерзімі келетін күн полис ұстаушыдан алғашқы нақты төлем күні болып есептеледі.

Қосалқы сақтандыру және кіріс қайта сақтандыру шарттарына қолданылатын тәсілдер шығарылған сақтандыру шарттарына қолданылатын тәсілдерден ерекшеленбейді.

Топ ұсталатын қайта сақтандыру шарттары үшін екі күннің ішіндегі ең ерте мерзіміне ұсталатын қайта сақтандыру шарттарының тобын:

- ұсталатын қайта сақтандыру шарттарының тобы бойынша өтеу кезеңінің басталған күнін; және
- егер Топ ұсталатын қайта сақтандыру шарттарының осы тобына кіретін тиісті қайта сақтандыру шарты осы күнге немесе оған дейін жасалған болса, Топ ауыртпалықты базалық сақтандыру шарттарының тобын танитын күнді таниды.

(v) Шығарылған шарттарды бағалау

Сақтандыру шарттары бойынша міндеттемелердің (активтердің) құрылымы

Топ сақтандыру шарттарының топтарын бағалау кезінде сақтандыру шарттары бойынша міндеттемелердің (активтердің, теріс мән болған жағдайда) екі блогын бағалайды:

- Туындаған талаптар бойынша міндеттеме (ТТМ);
- Өтеудің қалған бөлігі бойынша міндеттеме (ӨҚБМ).

Шарттар тобы үшін бағалау моделін анықтау

Шарттар полис ұстаушының базалық баптардың нақты белгіленген пулының үлесіне қатысуын көздемейтіндіктен, Топ сақтандыру шарттарының топтарына қолданылуын бағалаудың екі моделін талдайды:

- Жалпы бағалау моделі (ЖБМ);

- Сыйлықақыны бөлуге негізделген тәсіл (СБНТ).

Топ СБНТ қолданылатын сақтандыру шарттарының топтары үшін ақша ағындарын құрудың күрделілігіне және бастапқы деректердің сапасына байланысты жеке тәртіпте оңайлатылған тәсілді пайдалану туралы шешім қабылдайды. СБНТ-ны:

- әрқайсысының өтеу мерзімі бір жыл немесе одан аз болатын шарттардан тұратын сақтандыру шарттарының топтарына; немесе
- Топ сақтандыру шарттарының осы тобын өтеудің қалған бөлігі бойынша міндеттемені СБНТ-ға сәйкес бағалау бағалаудың жалпы моделінің талаптарын қолдану негізінде жүргізілген бағалаудан айтарлықтай ерекшеленбейді деп негізді түрде күтетін сақтандыру шарттарының топтарына қолдану мүмкін.

Топ сақтандыру шарттарының барлық басқа топтары үшін ЖБМ-ны қолданады.

Шарттарды жалпы бағалау моделі арқылы бағалау

Өтеудің қалған бөлігі бойынша міндеттемені бастапқы тану

Бастапқы тану кезінде сақтандыру шарттары тобына қатысты танылатын міндеттемені (немесе активті) топ сома ретінде бағалайды:

- Мынадай компоненттерден тұратын сақтандыру шарттарын орындау бойынша ақша ағындары:
 - Топтың шарттардың талаптарын орындауына қарай туындайтын сақтандыру шарттары шеңберінде болашақ ақша ағындарын есептік бағалау;
 - ақшаның уақытша құнын және болашақ ақша ағындарына байланысты қаржылық тәуекелдерді көрсетуге арналған түзетулер;
 - қаржылық емес тәуекелге тәуекелді түзету; және
- Шартта көзделген қызметтер үшін маржалар (ШКҚМ).

Өтеудің қалған бөлігі бойынша міндеттемені кейінгі бағалау

Топ бастапқы танылғаннан кейін әрбір есепті күн үшін өтемақының қалған бөлігі бойынша міндеттемені қайта бағалайды:

- болашақ кезеңдерде шарт бойынша берілетін сақтандыру өтеміне жататын шарттарды орындау бойынша ақша ағындары; плюс
- есеп беру күні бағаланған ШКҚМ.

Болашақ ақша ағындарын бағалау ең жақсы бағалау бойынша ағымдағы болжамдарға сәйкес әрбір есеп беру күні қайта қаралады. Сол сияқты қаржылық емес тәуекелге тәуекелдік түзету Топтың ағымдағы бағалауына сәйкес бағаланады.

Туындаған талаптар бойынша міндеттемені бастапқы тану

Туындаған талаптар бойынша міндеттеме есеп беру күні өткен кезеңдердің қызметтеріне қатысты шарттарды орындау бойынша ақша ағындарын қамтиды және мыналардан тұрады:

- болашақ ақша ағындарын бағалау;
- ақшаның уақытша құнын және болашақ ақша ағындарымен байланысты қаржылық тәуекелдерді көрсетуге арналған түзетулер; және
- қаржылық емес тәуекелге тәуекелдік түзету.

Туындаған талаптар бойынша міндеттемені кейіннен бағалау

Туындаған талаптар бойынша міндеттемені кейінгі бағалау есеп беру күніндегі ағымдағы болжамдарға негізделген. Туындаған талаптар бойынша міндеттемені тану кезең ішінде дисконттауды есепке алмағанда келтірілген залал бойынша сақтандыру қызметтері бойынша шығын ретінде ұсынылады. Дисконттау әсері, қаржылық тәуекелдің әсері және қисық дисконттау мөлшерлемесіндегі өзгерістердің туындаған талаптар бойынша міндеттемеге әсері қаржылық кіріс немесе сақтандыру бойынша шығын құрамында ұсынылады.

Топ пайда болған талаптар бойынша міндеттемені тануды артықшылықтар берілгеннен кейін немесе міндеттеме пайдасыз екендігі белгілі болғаннан кейін тоқтатады.

Сыйлықақыны бөлуге негізделген тәсіл арқылы шарттарды бағалау

Қалған сақтандыру өтемі бойынша міндеттемені бастапқы тану

Топ сыйлықақыны бөлуге негізделген тәсілді қолданған кезде, егер фактілер мен мән-жайлар басқаша көрсетпесе, шарттар бастапқы тану кезінде ауыртпалық тудырмайды деп санайды.

Топ бастапқыда тану кезінде өтемақының қалған бөлігі бойынша міндеттемені келесідей бағалайды:

- болған жағдайда бастапқы тану сәтінде алынған сыйлықақылар;
- сақтандыру шарттарының осы тобына жатқызылған күнге арналған аквизициялық ақша ағындарын шегергенде; және
- осы күні аквизициялық ақша ағындарына қатысты кез келген активті және шарттардың осы тобына байланысты ақша ағындарына қатысты бұрын танылған кез келген басқа активті немесе міндеттемені тануды тоқтату нәтижесінде туындайтын кез келген соманы қосу немесе алып тастау.

Өтеудің қалған бөлігі бойынша міндеттемені кейінгі бағалау

Топ әрбір есеп беру күніне өтемінің қалған бөлігі бойынша міндеттемені қайта бағалайды. Топ өтемінің қалған бөлігі бойынша міндеттемелерден сомаларды жүйелі түрде босатады және оларды пайда мен залал туралы шоғырландырылған есепте және өзге де жиынтық табыста сақтандыру бойынша кіріс ретінде таниды.

Туындаған талаптар бойынша міндеттемені бастапқы тану

Жалпы бағалау моделіне ұқсас, сыйлықақыны бөлуге негізделген тәсіл шеңберінде пайда болған шығын бойынша міндеттемелер пайда болған шығынға қатысты шарттарды орындау бойынша ақша ағындарының құрамында танылады. Топ туындаған мәлімделген залалдар бойынша, сондай-ақ туындаған, бірақ әлі мәлімделмеген залалдар бойынша төлемдерді күтілетін болашақ ақша ағындарына қосады.

Туындаған талаптар бойынша міндеттемені кейіннен бағалау

Топ жалпы бағалау моделінің талаптарына сәйкес туындаған талаптар бойынша міндеттемені кейіннен бағалауды жүргізеді.

(vi) *Ұсталатын қайта сақтандыру шарттарын бағалау*

Ұсталатын қайта сақтандыру шарттары тобы үшін бағалау моделін айқындау

Топ ұсталатын қайта сақтандыру шарттарының тобы үшін бағалау моделін анықтаған кезде сақтандыру шарттарының тобына қолданылуын бағалаудың екі моделін талдайды: жалпы бағалау моделі (ЖБМ) және сыйлықақыны бөлуге негізделген тәсіл (СБНТ).

Топ СБНТ-ны қолданатын ұсталатын қайта сақтандыру шарттарының топтары үшін ақша ағындарын құрудың күрделілігіне және деректер сапасына байланысты оңайлатылған тәсілді жеке қолдану туралы шешім қабылдайды. СБНТ-ны топтың іс-әрекеті басталған кезде қолдануға болады:

- ұсталатын қайта сақтандыру шарттары тобындағы әрбір шартты жабу кезеңі бір жыл немесе одан аз уақытты құрайды;
- Топ СБНТ-ға сәйкес бағалау ЖБМ-ның талаптарын қолдану негізінде жүргізілген бағалаудан айтарлықтай ерекшеленбейді деп күтеді.

Барлық ұсталатын қайта сақтандыру шарттары үшін СБНТ-ның қолданылу аясынан тыс немесе олар үшін СБНТ-ны қолданбау туралы шешім қабылданған жағдайда, Топ ЖБМ-ны қолданады.

(vii) Шығынды жіктеу және бөлу принциптері

Топ пайда болған шығынды талдайды және келесі функционалды салалардың біріне жатқызады:

- Аквизициялық ақша ағындары;
- Полистерді жүргізу және оларға қызмет көрсету шығыны;
- Сақтандыру залалын реттеуге арналған шығын;
- Алдыңғы функционалды салаларға жатқызылмаған басқа операциялық шығын.

Топ алғашқы төрт функционалды салаға қатысты шығынды сақтандыру шарттары бойынша міндеттемелерді орындауға тікелей байланысты шығын ретінде қарастырады, ал соңғы функционалды салаға қатысты шығын сақтандыру шарттарының портфеліне тікелей жатқызуға болмайтын шығын ретінде қарастырылады.

(viii) 17-ҚЕХС-ке ауысу

17-ҚЕХС (IFRS) 2023 жылдың 1 қаңтарынан басталатын немесе осы күннен кейінгі жылдық есепті кезеңдер үшін күшіне енеді.

Егер 9-ҚЕХС (IFRS) «Қаржы құралдары» және 15-ҚЕХС (IFRS) «Сатып алушылармен шарттар бойынша түсім» қабылдау күніне немесе одан бұрын қолданылса, мерзімінен бұрын қабылдауға рұқсат етіледі.

Толық ретроспективті қолдану қажет – дегенмен, егер ол орынды болмаса, өзгертілген ретроспективті тәсіл және әділ құнға негізделген тәсіл бар.

Топ барлық сақтандыру портфельдеріне өзгертілген ретроспективті тәсілді қолданады. Топ 17-ҚЕХС (IFRS) бастапқы қолданудың оның жеке қаржылық есептілігіне күтілетін әсерін бағалады. Бұдан әрі Топтың жалпы меншікті капиталының қалдығына есептік түзету (салық төленгеннен кейін) ұсынылады:

	1 қаңтар 2023 ж. мың теңге	1 қаңтар 2022 ж. мың теңге
Топтың жалпы меншікті капиталын есептік ұлғайту		
Өмірді сақтандырудан басқа, 17-ші ҚЕХС-ке, кластарға ауысуға байланысты түзетулер	4,825,320	5,196,143
17-ҚЕХС-қа көшуге байланысты түзетулер, өмірді сақтандыру	2,357,965	3,040,268
Салық төлегеннен кейін 17-ҚЕХС-ке ауысудан күтілетін әсер	7,183,285	8,236,411

* Жалпы меншікті капиталдың өсуінің күтілетін деңгейі 17-ҚЕХС (IFRS) талаптарына сәйкес міндеттемелерді есептеу тәсілі ең жақсы бағалау туралы болжамдарға негізделгендігімен байланысты, ал 4-ҚЕХС бойынша міндеттемелерді бағалау неғұрлым консервативті болып табылады және нақты дисконттау мөлшерлемелері мен шартты бұзу деңгейін ескермейді.

Жоғарыда келтірілген бағалау алдын-ала болып табылады, өйткені жаңа стандартқа ауысу әлі толық аяқталған жоқ. 2023 жылғы 1 қаңтардағы және 2022 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 17-ҚЕХС (IFRS) қолданудың нақты әсері өзгеруі мүмкін, себебі:

- Топ 17-ҚЕХС (IFRS) қолдану үшін талап етілетін жаңа есепке алу және ішкі бақылау процестерін жетілдіруді жалғастыруда;
- параллельді есепке алу 2022 жылдың екінші жартысында қамтамасыз етілгеніне қарамастан, жаңа жүйелер мен онымен байланысты бақылау жүйелері ұзақ уақыт бойы жұмыс істемеді;
- Топ өздерінің жаңа АТ жүйелерін бақылау құралдарын, сондай-ақ басқару құрылымындағы өзгерістерді тестілеуді және бағалауды аяқтаған жоқ;
- есеп саясатының жаңа ережелері, қолданылатын жорамалдар, пайымдаулар және бағалау әдістері Топ бастапқы қолдану күнін қамтитын алғашқы қаржылық есептілікті дайындау процесін аяқтағанға дейін өзгеруі мүмкін.

9-ҚЕХС (IFRS) «Қаржы құралдары»

2014 жылдың шілдесінде жарияланған 9-ҚЕХС (IFRS) «Қаржы құралдары» қолданыстағы нұсқаулықты 39-ҚЕХС (IAS) «Қаржы құралдары: тану және бағалауға» ауыстырды және қаржы құралдарын жіктеу мен бағалауға, қаржылық активтердің құнсыздануына және хеджирлеуді есепке алуға қатысты талаптарды қамтиды.

(i) *Жіктеу – қаржы активтері*

9-ҚЕХС (IFRS) осы активтерді басқару үшін пайдаланылатын бизнес-модельді және олармен байланысты ақша ағындарының сипаттамаларын көрсететін қаржы активтерін жіктеуге және бағалауға жаңа тәсілді көздейді.

9-ҚЕХС (IFRS) қаржылық активтерді бағалаудың үш негізгі санатын көздейді: көнертілген құны бойынша, өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша және пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша. Стандарт 39 ҚЕХС (IAS) қолда бар қаржылық активтердің: өтеу мерзіміне дейін ұсталатын, несиелер мен дебиторлық берешек және сату үшін қолда бар санаттарын жояды

Қаржы активі көнертілген құны бойынша, егер ол төмендегі екі шартқа жауап берсе және Топтың қалауы бойынша пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде сыныпталмаса ғана бағаланады:

- ол бизнес-модель шеңберінде ұсталады, оның мақсаты шартта көзделген ақша ағындарын алу үшін активтерді ұстау болып табылады; және
- оның шарттық талаптары тек негізгі соманы және бастапқы соманың өтелмеген бөлігінің пайыздарын төлеуді ғана білдіретін ақша ағындарының белгіленген мерзімде пайда болуын көздейді.

Қаржылық актив басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша, егер ол төмендегі екі шарттарға жауап берсе және топтың қалауы бойынша пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын ретінде жіктелмесе ғана бағаланады:

- ол бизнес-модель шеңберінде ұсталады, оның мақсаты шартта көзделген ақша ағындарын алу жолымен де, қаржы активтерін сату жолымен де қол жеткізіледі; және
- оның шарттық талаптарды көздейді пайда болуы, белгіленген мерзімде ақша ағындарының білдіретін ғана төлеуге негізгі сомасын және проценттерді өтелмеген негізгі сомасының бір бөлігі.

Үлестік құралдардың саудасына арналмаған инвестицияларды бастапқы тану кезінде топ өзге жиынтық кіріс құрамында инвестициялардың әділ құнының кейінгі өзгерістерін ұсыну туралы, оны кейіннен күшін жою құқығынсыз, өз қалауы бойынша шешім қабылдай алады. Осы таңдау әрбір инвестициялар үшін жеке-жеке жүргізіледі.

Жоғарыда сипатталғандай өзге жиынтық кіріс арқылы көнертілген құны бойынша немесе әділ құны бойынша оларды бағалау үшін критерийлерге жауап бермейтін барлық қаржы активтері пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланады. Бұдан басқа, бастапқы тану кезінде Топ өз қалауы бойынша, кейіннен қайта сыныптау құқығынсыз, көнертілген құн бойынша немесе өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағалау үшін критерийлерге жауап беретін қаржылық активті, егер бұл өзгеше туындайтын есептік сәйкессіздікті жоюға немесе елеулі азайтуға мүмкіндік берсе, пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағалау санатына сыныптай алады.

Бастапқы тану кезінде қаржылық актив үш санаттың біріне сыныпталады. Қаржы активтерін жіктеуге қатысты өтпелі ережелерге қатысты (v) тармақты қараңыз.

Бизнес-модельді бағалау

Топ қаржылық құралдарының портфелі деңгейінде қаржылық актив ұсталып қалатын бизнес-модель аясында бағалау жүргізеді, өйткені бұл бизнесті басқаруды және басшылыққа ақпарат ұсыну әдісін ең үздік үлгіде көрсетеді. Топ келесі ақпарат талдайды:

- Осы портфельді басқару үшін белгіленген саясат пен мақсаттар, сондай-ақ аталған саясаттарды тәжірибеде іске асыру. Атап айтқанда, шартта қарастырылған пайыздық кірісті алуды басқару стратегиясын, пайыздық мөлшерлеменің белгілі бір құрылымын қолдауды, қаржылық активті өтеу мерзімінің осы активтерді қаржыландыру үшін пайдаланылатын қаржылық міндеттемелерді өтеу мерзіміне сәйкес келуін немесе ақшалай қаражаттың күтілетін жылыстауы немесе активтерді сату арқылы ақша ағымын іске асыруға бағытталған;
- Портфельдің нәтижелілігі қалай бағаланады және бұл ақпарат Топ басшылығына қалай жеткізіледі;
- Бизнес-модельдің (және осы бизнес-модель аясында ұсталатын қаржылық активтерінің) нәтижелігіне әсер ететін тәуекелдер және бұл тәуекелдерді басқару қалай жүзеге асырылады;
- Портфельді басқаруға жауапты менеджерлерге сыйақы беру қалай жүргізіледі (мысалы, бұл сыйақыны беру аталған активтердің немесе шартта қарастырылған ақша қаражаты ағымдарының активтерден алынған әділ құнына тәуелді ме);
- Өткен кезеңдерді сатылымдардың жиілігі, көлемі және мерзімдері, мұндай сатылымдардың себептері, сондай-ақ сатылымның болашақта күтілетін деңгейі Алайда сату деңгейлері туралы ақпарат оқшауланған емес, Топ мәлімдеген қаржы активтерін басқару мақсатына қалай қол жеткізетінін және ақша ағындарының қалай іске асырылуын бірыңғай тұтас талдау шеңберінде қаралады.

Сауда үшін ұсталатын және басқарылуы жүзеге асырылатын және нәтижелілігі әділ құн негізінде бағаланатын қаржы активтері пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын болады, өйткені олар шартта көзделген ақша ағындарын алу мақсатында да, шартта көзделген ақша ағындарын алу, сондай-ақ қаржы активтерін сату мақсатында да ұсталмайды.

Шартта қарастырылған ақша қаражатының ағымы негізгі сома мен пайызды төлеу ғана болып табыла ма, жоқ па бағалау

Осы бағалау мақсатында «негізгі сома» қаржылық активті бастапқы таныған кезде оның әділ құны деп анықталады. «Пайыздар» ақшаның уақытша құны үшін, белгілі бір уақыт кезеңі ішінде өтелмей қалған негізгі сомаға қатысты несие тәуекел үшін және басқа несие беруге байланысты өзге де негізгі тәуекелдер мен шығасылар үшін (мысалы, өтімділік тәуекелі және әкімшілік шығасылар), сондай-ақ пайда маржасы үшін өтеу ретінде анықталады.

Шартта қарастырылған ақша ағымы негізгі соманың және негізгі соманың өтелмеген бөлігіндегі пайыздың («SPPI критерийі») ғана төлемі болып табылатындығын бағалаған кезде Топ қаржы құралының шарттағы жағдайларын талдайды. Бұл қаржылық актив бойынша шарттың талаптарында шарт бойынша ақша қаражатының мерзімін немесе оның сомасын қаржылық активті талданатын талаптарды қанағаттандыра алмайтындай етіп өзгерте алатын қандай да бір талаптың қарастырылған екендігін бағалауды қамтиды. Бағалау жүргізген кезде Топ келесілерді назарына алады:

- ақша қаражаты ағымының мерзімін немесе сомасын өзгерте алатын шартты жағдайлар;
- тұтқа нәтижесі бар жағдай (левередж);
- мерзімінен бұрын өтеу және қызмет ету мерзімін пролонгациялау туралы жағдайлар;
- келісілген активтерден ақша ағымдары бойынша Топтың талаптарын шектейтін шарттар (мысалға, регресс құқығы жоқ қаржылық активтері);
- ақшаның уақытша құны үшін өтемнің өзгеруіне әкелетін шарттар – мысалы, мерзімдік негізде пайыздық мөлшерлемелерде қайта қарау.

Әсерді бағалау

9-ҚЕХС (IFRS) қолдану қажеттілігінен уақытша босатуды қолданатын сақтандырушыларға қатысты қосымша ақпаратты ашуды дайындау мақсаттары үшін 4-ҚЕХС (IFRS) сәйкес талап етілетін қосымша ақпараттарды ашуға дайындау мақсатында Топ SPPI критерийіне сәйкестігін бағалауды орындады. Жүргізілген бағалау негізінде SPPI критерийі пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын барлық борыштық қаржы активтері үшін орындалады. Топ осы қаржы активтерін басқару үшін пайдаланылатын бизнес-модельдерді бағалауды орындамады.

Әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтерінің несие сапасын талдау тиісті ескертпелерде келтірілген. Алдын ала бағалау негізінде Топ сыныптауға қойылатын жаңа талаптар оның шоғырландырылған қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етеді деп санамайды.

(ii) Құнсыздану – қаржы активтері және шарт бойынша активтер

9-ҚЕХС (IFRS) 39 ҚЕХС-те (IAS) пайдаланылатын «келтірілген шығындар» моделін болашаққа бағдарланған «күтілетін кредиттік залалдар» моделіне ауыстырады. Құнсызданудың жаңа моделін қолдану Топтан олардың туындау ықтималдығы бойынша өлшеу жолымен айқындалатын күтілетін несие шығындарға экономикалық факторлардың өзгеруі қандай әсер ететініне қатысты елеулі кәсіби пайымдауларды талап етеді.

Құнсыздануды бағалаудың жаңа моделі үлестік құралдарға және шарт бойынша активтерге инвестицияларды қоспағанда, өзге жиынтық кіріс арқылы көнертілген құны бойынша немесе әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтеріне қатысты қолданылатын болады. Сақтандыру бойынша дебиторлық берешек құнсыздануды бағалауға қатысты 9-ҚЕХС (IFRS) талаптарын қолдану саласына жатпайды.

9-ҚЕХС (IFRS) сәйкес шығындар бойынша бағалау резервтері мынадай тәсілдердің бірімен бағаланатын болады:

- *12 айлық күтілетін кредиттік залалдар негізінде.* Бұл есепті күннен кейін 12 ай ішіндегі ықтимал дефолт оқиғаларының нәтижесінде пайда болатын күтілетін кредиттік залалдар; және
- *барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдар негізінде.* Бұл қаржы құралының барлық әрекет ету мерзімі ішінде ықтимал дефолт оқиғаларының нәтижесінде пайда болатын күтілетін кредиттік залалдар.

Егер қаржы активі бойынша несие тәуекел есепті күнге бастапқы тану сәтінен бастап айтарлықтай жоғарыласа, барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдарды бағалау қолданылады, ал егер бұл болмаса 12 айлық күтілетін кредиттік залалдарды бағалау қолданылады. Ұйым, егер есепті күнге активтің төмен несие тәуекелі болса, қаржы активіне тән несие тәуекел айтарлықтай көтерілмегенін анықтай алады. Алайда барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдарды бағалау сауда дебиторлық берешекке және қаржыландырудың елеулі құрамдас бөлігі жоқ шарт бойынша активтерге қатысты әрқашан қолданылады.

9-ҚЕХС (IFRS) талаптары құнсыздану бөлігінде күрделі болып табылады және кәсіби пайымдаулар мен жорамалдарды, әсіресе төменде жан-жақты талқыланатын мынадай салаларда пайдалануды талап етеді:

- қаржы құралы бойынша несие тәуекелдің бастапқы танылу сәтінен бастап айтарлықтай жоғарылауы орын ала ма; сондай-ақ
- күтілетін кредиттік залалдарды бағалауға болжамды ақпаратты қосу.

(iii) Жіктеу – қаржылық міндеттемелер

9-ҚЕХС (IFRS) қаржылық міндеттемелерді жіктеуге қатысты 39-ҚЕХС (IAS) қолданыстағы талаптарды елеулі дәрежеде сақтайды.

Сонымен бірге 39-ҚЕХС (IAS) сәйкес Топтың өз қалауы бойынша пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын ретінде жіктелген міндеттемелердің әділ құнының барлық өзгерістері пайда немесе шығын құрамында танылады, ал 9-ҚЕХС (IFRS) сәйкес бұл өзгерістер жалпы жағдайда мынадай тәртіппен танылады:

- осы міндеттеме бойынша несие тәуекелдің өзгеруіне байланысты қаржылық міндеттеменің әділ құнының өзгеруінің бір бөлігі өзге жиынтық кіріс құрамында ұсынылады; және
- әділ құн өзгеруінің қалған бөлігі пайда немесе залал құрамында ұсынылады.

Топ пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қандай да бір міндеттемелерді өз қалауы бойынша жіктемеді және осылай жасауға ниеті жоқ. Топтың бағалауы 9-ҚЕХС (IFRS) бастапқы қолдану күніне қаржылық міндеттемелерді сыныптауға қатысты елеулі ықпал етуді анықтаған жоқ.

Әсерді бағалау

Топ 9-ҚЕХС (IFRS) сәйкес активтердің құнсыздануын бағалаудың жаңа моделін қолдану құнсызданудан болған шығындардың ұлғаюына, сондай-ақ олардың көп құбылмалылығына әкеледі деп санайды.

Топ алдын ала бағалау негізінде құнсыздануды есептеуге қойылатын жаңа талаптар оның шоғырландырылған қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етеді деп санамайды.

Өзге стандарттар

Стандарттарға келесі түзетулер және түсініктемелер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне елеулі әсер етпейді:

- *Бір мәміленің салдарынан туындайтын активтер мен міндеттемелерге қатысты кейінге қалдырылған салық (12-ҚЕХС (IAS) түзетулері).*
- *Есеп саясатын ашу (1-ҚЕХС (IAS) және 2-ҚЕХС бойынша практикалық ұсынымдарға түзетулер).*
- *Бухгалтерлік бағалауды анықтау (8-ҚЕХС (IAS) түзетулері).*

4 Сақтандыру тәуекелдерін басқару

Осы бөлімде Топтың сақтандыру тәуекелдері және тәуекелдерді басқару тәсілі туралы жалпылама ақпарат берілген.

(а) Тәуекелді басқару мақсаттары және сақтандыру тәуекелін азайту саясаты

Топтың сақтандыру тәуекелін басқару қызметтің маңызды аспектісі болып табылады. Топ сақтандыру шарттары бойынша төлемдердің соңғы шамасы не оларды жүзеге асыру уақыты әртүрлі факторлардың – кінә қою жиілігінің, кінә қою мөлшерінің, реттеудің ұзақ кезеңі бар кінә қоюлардың дамуының әсері салдарынан Топ жүргізген бағалардан айтарлықтай ерекшеленуі мүмкін екендігіне байланысты сақтандыру тәуекеліне ұшырайды. Топ сақтандырудың түрлері арасында әртараптандыру, бизнес түрлері бойынша сақтандыру портфелі бойынша шығындарды бақылау үшін андеррайтинг рәсімдерін қолдану, сондай-ақ меншікті ұстап қалудағы тәуекелдің белгіленген көлемінен асатын мөлшерде шығындардың туындау тәуекелін азайту үшін қайта сақтандыруды пайдалану арқылы сақтандыру тәуекелін бақылауды жүзеге асырады.

(б) Сақтандыру шарттарының талаптары және өтелетін тәуекелдердің сипаты

Төменде сақтандыру шарттарына байланысты туындайтын ақша қаражатының болашақ қозғалысының сомасына, мерзіміне және белгісіздігіне елеулі әсер ететін сақтандыру шарттарының талаптары көрсетілген. Бұдан басқа, төмендегі сипаттама Топтың негізгі өнімдері және Топ тиісті тәуекелдерді басқаратын тәсілдер туралы түсінік береді.

(i) Сақтандыру шарттары – жұмыс берушінің жауапкершілігі*Өнімнің ерекшеліктері*

Қызметкерді жазатайым оқиғалардан міндетті сақтандырудың мақсаты еңбек (қызметтік) міндеттерін атқару кезінде өмірі мен денсаулығына зиян келтірілген қызметкерлердің мүліктік мүдделерін қорғауды сақтандыру төлемдерін жүзеге асыру арқылы қамтамасыз ету болып табылады.

Осы өнім бойынша кіріс сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша сыйақылардан, наразылықтарды жабуға төленген сомаларды және Топ шеккен шығындарды шегере отырып түседі. Қайтыс болған немесе оның денсаулығына залал келтірілген жағдайда қызметкерге төленуге жататын сома Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес тіркелген болып табылады. Жалпы, жұмыс берушінің жауапкершілігі ұзақ мерзім аяқталған жауапкершілік ретінде қарастырылады, өйткені шағымдарды аяқтау және реттеу үшін салыстырмалы ұзақ уақыт кезеңін қамтиды.

Тәуекелдерді басқару

Осы өніммен байланысты негізгі тәуекелдер ықтимал шығындардың ықтималды сипаты, сақтандыру міндеттемелерінің сомасы мен уақытының белгісіздігі, қолданыстағы заңнаманың өзгеруі және сақтандыру қызметіне тән басқа да тәуекелдер сияқты сақтандыру қызметінің тәуекелдері болып табылады. Мәлімделген залалдардың бағалау мөлшері мынадай ақпарат негізінде есептеледі:

- қызметкер тұрақты еңбекке жарамсыздық болған жағдайда:
 - өтелуге алынған орташа жалақының (табыстың) шамасы;
 - төлем кезеңі - медициналық сараптама комиссиясы белгілеген физикалық еңбекке жарамсыздық кезеңі (ол өмір бойы еңбекке жарамсыздығы бойынша жәрдемақы болған жағдайда бірнеше жылды құрауы мүмкін);
 - еңбек ету қабілетінен айырылған жағдайда тағайындалған әлеуметтік төлемнің мөлшері;
 - қызметкердің жазатайым жағдайдағы кінәсінің дәрежесі.
- қайтыс болған жағдайда:
 - жерлеу шығындары;
 - Қазақстан Республикасының заңнамасының талаптарына сәйкес залалға өтемақы алуға құқығы бар тұлғалар саны;
 - Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес залал үшін өтемақы алуға құқығы бар адамдардың жасы;
 - өтеуге алынған орташа айлық жалақының (кірістің) шамасы;
 - сақтандыру төлемдерінің кезеңі.

Сақтандыру тәуекелін басқару негізінен баға белгілеу, өнімдердің дизайны, андеррайтинг және төлемдерді басқару арқылы жүзеге асырылады. Осылайша, Топ өз қызметін жүзеге асыратын жалпы экономикалық және коммерциялық жағдайдағы өзгерістерге мониторинг жүргізіп, жауап береді.

(ii) Сақтандыру шарттары – Мүлік*Өнімнің ерекшеліктері*

Мүлікті сақтандыру сақтанушыны оның материалдық меншігіне келтірілуі мүмкін шығыннан немесе залалдан және осы залалдан туындаған қызметті тоқтата тұрудан қандай да бір шектеулермен немесе кеңейтулермен қорғайды.

Ғимараттарға немесе ондағы мүлікке зиян келтіру жөніндегі наразылықтың себебі болып табылатын жағдай әдетте кенеттен (мысалы, өрт немесе тонау сияқты) болады және оның себебі оңай анықталады. Осылайша, шағым уақтылы ұсынылады және кідіріссіз реттелуі мүмкін. Сондықтан мүлікті сақтандыру талап-арыздың түпкілікті құнын анықтау көп уақыт алған жағдайда ұзақ мерзімді жауапкершілікпен салыстырғанда аяқталу мерзімі қысқа жауапкершілік ретінде сыныпталады.

Тәуекелдерді басқару

Осы өнімге байланысты негізгі тәуекел сақтандыру қызметі тәуекелдері, бәсекелестік және сақтандыру өтемдерін төлеу тәуекелі болып табылады.

Сақтандыру қызметі андеррайтингінің тәуекелі Топтың әртүрлі сақтандыру меншігіне сәйкес келетін сақтандыру сыйақыларын есептемейтіні болып табылады. Жеке мүлікті сақтандыруға қатысты тәуекел профилі ұқсас саны көп мүлік күтілуде. Алайда, бұл коммерциялық қызметке тән емес. Коммерциялық мүліктің көп бөлігі үшін ұсыныстар орналасқан жердің бірегей комбинациясынан, қызмет түрінен және жергілікті жерлердегі қауіпсіздік шараларынан тұратын болады. Тәуекелмен мөлшерлелетін осы сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру сыйлықақысын есептеу субъективті және тәуекелді болып саналады.

Топ бәсекелестік жағдайында қызметті жүзеге асырады, демек, сақтандыру шарттары бойынша сыйақыларды шығындардың жеке тәжірибесі негізінде емес, бәсекелестердің баға белгілеу стратегияларын ескере отырып, керісінше белгілейтін тәуекелге ұшырайды.

Мүлікті сақтандыру Сақтанушының жалған немесе жарамсыз талаптар беретіндігіне немесе келтірілген шығынның мәлімделген сомасын жоғарылатуына тәуекелге ұшырайды. Бұл айтарлықтай дәрежеде экономикалық жағдайдың неге мүліктік портфельдің пайдалылығымен ара қатынасын орнататынын түсіндіреді. Сақтандыру тәуекелі негізінен баға белгілеу, халықаралық стандарттарға сәйкес мүлікті тәуелсіз бағалау, өнім дизайны, тәуекелді таңдау және қайта сақтандыру арқылы басқарылады. Осылайша, Топ өз қызметін жүзеге асыратын жалпы экономикалық және коммерциялық жағдайлардағы өзгерістерге мониторинг жүргізіп, жауап береді.

Сақтандыру процесі шеңберінде тәуекелдің шоғырлануы Топтың міндеттемелеріне елеулі дәрежеде әсер етуі мүмкін нақты жағдай немесе жағдайлар сериясы болған кезде туындауы мүмкін. Мұндай шоғырлану сақтандырудың жалғыз шартына немесе байланысты сақтандыру шарттарының санының аздығына байланысты туындауы мүмкін және елеулі міндеттемелер туындауы мүмкін жағдайларға жатады.

(iii) Сақтандыру шарттары – залал келтіргенін үшін азаматтық жауапкершілік

Өнімнің ерекшелігі

Топ Қазақстан Республикасында сақтандырудың міндетті және ерікті түрі бойынша зиян келтіргені үшін азаматтық жауапкершілікті сақтандыруды жүзеге асырады. Осы сақтандыру шарттарына сәйкес сақтандырушылар үшінші тұлғалардың өміріне, денсаулығына және (немесе) мүлкіне келтірілген дене жарақаты, зиян үшін төленген кез келген ақшалай өтемақы үшін өтем алады. Жалпы, зиян келтіргені үшін жауапкершілік ұзақ мерзім аяқталған жауапкершілік ретінде қарастырылады, өйткені жазатайым оқиға болған белгілі бір жылдың талаптарын аяқтау және реттеу үшін салыстырмалы ұзақ уақыт кезеңін қамтиды.

Тәуекелдерді басқару

Осы өніммен байланысты негізгі тәуекелдер андеррайтинг тәуекелі, бәсекелестікті арттыру тәуекелі және шығындарды дұрыс бағалау тәуекелі болып табылады. Тәуекелмен мөлшерлелетін осы сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру сыйлықақысын есептеу субъективті және, демек, тәуекелді болып саналады. Сақтандыру тәуекелі негізінен орынды баға белгілеу, өнімнің дизайны, инвестициялық стратегияға сәйкес келетін тәуекелді таңдау, рейтинг және қайта сақтандыру арқылы басқарылады. Осылайша, Топ өз қызметін жүзеге асыратын жалпы экономикалық және коммерциялық жағдайлардағы өзгерістерге мониторинг жүргізіп, жауап береді.

(iv) Сақтандыру шарттары – Жазатайым оқиғалардан сақтандыру

Өнімнің ерекшеліктері

Жазатайым оқиғадан сақтандырудың мақсаты жазатайым оқиғалардың басталуына және өмірі мен денсаулығына зиян келтірілуіне байланысты сақтанушылардың мүліктік мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету болып табылады. Осы өнім бойынша кіріс сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша сыйақылардан, наразылықтарды жабуға төленген сомаларды және Топ шеккен шығындарды шегере отырып түседі. Қайтыс болған, мүгедектік белгіленген немесе денсаулыққа залал келтірілген жағдайда сақтанушыға төлеуге жататын сома тіркелген болып табылады.

Сақтандыру жағдайлары бірінші, екінші, үшінші топ мүгедектігі және жазатайым оқиға салдарынан қайтыс болу болып табылады. Сақтандырушы жауапты болмайтын сақтандыру оқиғаларынан бірқатар ерекшеліктер бар, мұндай ерекшеліктердің қатарында кәсіби ауруды қоса алғанда, кез келген аурудан мүгедектік немесе өлім бар.

Тәуекелдерді басқару

Сақтандырудың осы түрімен байланысты негізгі тәуекелдер андеррайтинг және бәсекелестік тәуекелі болып табылады.

Сақтандыру қызметі андеррайтингінің тәуекелі дұрыс емес тарифтік мөлшерлемелерді пайдалану (төмендетілген тарифтер – шығындарға әкелуі мүмкін, жоғарылған тарифтер бизнесті жоғалтуға әкеп соғуы мүмкін) және антиселекция мүмкіндігі болып табылады. Осы тәуекелдерді болдырмау үшін Топ әлеуетті клиенттерді өлім-жітімге (жазатайым оқиғаға) қатысты біртекті компанияға бөледі және осы бөлшектеуге сәйкес шешімдер қабылдайды. Тарифтерді анықтау және сақтандыруға қабылдау туралы шешім қабылдау кезінде мынадай факторлар ескеріледі: сақтандырылған адамның қызметінің түрі, жасы, қауіпті қызығушылығы, шарт жасалғанға дейін жарақаттың болуы, көліктің болуы, ЖҚЕ бұзылуының саны және т.б. осындай ақпаратты талдау жоғары жарақат алған адамдарды ажыратуға мүмкіндік береді. Топ бәсекелестік жағдайында қызметті жүзеге асырады, демек, сақтандыру шарттары бойынша сыйақыларды шығындарды көтерудің жеке тәжірибесі негізінде емес, бәсекелестердің баға белгілеу стратегияларын ескере отырып, ең алдымен белгілейтін тәуекелге ұшырайды.

Сақтандыру тәуекелін басқару негізінен баға белгілеу, өнімдердің дизайны, андеррайтинг және төлемдерді басқару арқылы жүзеге асырылады. Осылайша, Топ өз қызметін жүзеге асыратын жалпы экономикалық және коммерциялық жағдайдағы өзгерістерге мониторинг жүргізіп, жауап береді.

(v) Сақтандыру шарттары – Өмірді сақтандыру

Өнімнің ерекшеліктері

Өмірді сақтандырудың мақсаты қайтыс болуына байланысты сақтандырылған адамның мүліктік мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету болып табылады. Осы өнім бойынша кіріс шығындарды реттеуге, сондай-ақ агенттік сыйақыны төлеуге топ шеккен кінә қоюлар мен шығындарды жабуға төленген соманы шегере отырып, сақтандыру бойынша сыйақыдан түседі. Қайтыс болған жағдайда сақтанушыға төлеуге жататын сома тіркелген болып табылады.

Жазатайым оқиға салдарынан қайтыс болуды қоспағанда, кез келген себеп бойынша өлім сақтандыру жағдайы болып табылады. Сақтандырушы жауап бермейтін сақтандыру оқиғаларынан бірқатар ерекшеліктер бар. Мысалы, егер сақтандыру жағдайы ядролық жарылыстың, радиацияның немесе радиоактивтік зақымданудың, әскери іс-қимылдардың, сақтандырылған адамның өз денсаулығына қасақана (қасақана) зиян келтірудің, індетті, оның ішінде COVID-19 коронавирустық инфекциясын тудырған аурудың және басқа да зардаптардың салдарынан тікелей немесе жанама сақтандыру қорғанысының қолданылу кезеңінде басталған болса, сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатылады.

Тәуекелдерді басқару

Сақтандырудың осы түрімен байланысты негізгі тәуекел андеррайтинг және бәсекелестік тәуекелі болып табылады. Сақтандыру қызметі андеррайтингінің тәуекелі дұрыс емес тарифтік ставкаларды (төмендетілген тарифтер бизнесті жоғалтуға әкеп соққан шығындарға әкелуі мүмкін) пайдалану және антиселекция мүмкіндігі болып табылады. Осы тәуекелдерді болдырмау үшін, топ әлеуетті клиенттерді өлім-жітімге қатысты біртекті бөлуге бөледі және осы бөлшектеуге сәйкес шешімдер қабылдайды. Өлім - жітім деңгейі шарт түріне сәйкес ел және сала бойынша статистикалық деректерге негізделген. Тарифтерді анықтау және сақтандыруға қабылдау туралы шешім қабылдау кезінде мынадай факторлар ескеріледі: сақтандырылған адамның қызмет түрі, жасы, қауіпті қызығушылығы, шарт жасалғанға дейін жарақаттың болуы, көліктің болуы, ЖҚЕ бұзылуының саны және т. б. осындай ақпаратты талдау жоғары тәуекелге ұшыраған адамдарды алып тастауға мүмкіндік береді.

Топ қызметін қатаң бәсекелестік жағдайында жүзеге асырады және тиісінше, шығындарды көтерудің жеке тәжірибесі негізінде емес, бәсекелестердің баға белгілеу стратегиясын ескере отырып, сақтандыру шарттары бойынша сыйақыларды белгілейтін тәуекелге ұшырайды.

(vi) Сақтандыру шарты – Зейнетақы аннуитеті

Өнімнің ерекшеліктері

Сақтанушы (зейнетақы төлемдерін алушы) зейнетақы жинақтарының сомасын топқа аударатын сақтандыру шарты. Сақтандыру тобы сақтанушының (зейнетақы төлемдерін алушының) және (немесе) сақтандырылған тұлғалардың пайдасына өмір бойы немесе белгілі бір уақыт кезеңі ішінде мерзімдік (ай сайынғы негізде) төлемдерді жүзеге асыруға міндеттенеді.

Зейнетақы аннуитеті ұзақ мерзімді өнім болып табылатындықтан, Топ табысты бір мезгілде алынған сыйлықақыны сақтандыру тарифін есептеу кезіндегіден жоғары табыстылығы бар бағалы қағаздарға орналастыру есебінен қалыптастырады және төлемдер аннуитеттің қолданылу мерзімі ішінде ай сайын жүзеге асырылады. Сонымен қатар, аннуитет қайтыс болған жағдайда, кепілдендірілген төлемдерді қоспағанда, зейнетақы жинақтарының (қалыптастырылған резерв) қалдығы топтың кірісіне өтеді, бұл төлемдер болған кезде топ кепілдендірілген төлемдер мерзімінің соңына дейін резервті қалыптастырады және аннуитеттің мұрагерлеріне одан әрі төлейді, қалған резерв топтың пайдасына өтеді.

Зейнетақы аннуитеті шартының түрлері:

- өмір бойы кепілдік берілген төлем кезеңсіз:
 - төлемдер сақтанушының өмір бойы ай сайын жүзеге асырылады;
 - Сақтанушы қайтыс болған жағдайда төлемдер мұрагерлердің болуына немесе жинақ сомасының қалдығына қарамастан тоқтатылады.
- кепілдендірілген төлем кезеңімен өмір бойы:
 - төлемдер сақтанушының өмір бойы ай сайын жүзеге асырылады;
 - Сақтанушы қайтыс болған жағдайда, сақтанушы оларды толық көлемде алмаса, не тірі кезінде алмаған жағдайда төленбеген кепілді сақтандыру төлемдерін зейнетақы аннуитеті шартында көрсетілген тұлға алады.

Зейнетақы аннуитеті шарты «Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» заң шеңберінде жасалады. Шарттың үлгілік нысаны Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «зейнетақы аннуитетінің үлгілік шартын бекіту, зейнетақы аннуитеті шарты бойынша сақтандыру ұйымынан сақтандыру сыйлықақысын және сақтандыру төлемін есептеу әдістемесін, сақтандыру ұйымының жасалатын зейнетақы аннуитеті шарттары бойынша істі жүргізуге арналған шығыстарының жол берілетін деңгейін, сондай-ақ сақтандыру төлемін индексстеу мөлшерлемесін белгілеу туралы» 2015 жылғы 20 қазандағы № 194 қаулысымен белгіленген.

Тәуекелдерді басқару

Негізгі тәуекелдер өлім кестелерінің өзгеруі нәтижесінде туындайды. Өлім-жітім ставкалары уәкілетті орган бекіткен өлім-жітім кестелеріне негізделген. Егер өлім мен түрдің ықтималдығы азаятын/ұлғаятын болса, онда бұл аннуитеттік сақтандыру шарты бойынша міндеттемелердің ұлғаюына/азаяуына алып келуі мүмкін.

Пайыздық мөлшерлемелерді бағалау нарықтық мөлшерлемелер негізінде айқындалады және осылайша нарықтық мөлшерлемелердегі өзгерістер резервтер мөлшеріне әсер етеді. Топ аннуитет шарттары бойынша алынған сыйлықақыны шарт бойынша төлемдерді индекстеу мөлшерлемелерінен жоғары сыйақы мөлшерлемесімен мемлекеттік бағалы қағаздарға орналастыру арқылы осы тәуекелді басқарады.

Сондай-ақ топ тұрақты мониторинг жүргізеді және өз қызметін жүзеге асыратын Қазақстан Республикасының заңнамасындағы, жалпы экономикалық және коммерциялық шарттардағы өзгерістерге әрекет етеді және қажет болған жағдайда аннуитет шарттары бойынша сақтандыру сыйлықақысын есептеу үшін пайдаланылатын көрсеткіштерге түзетулер енгізеді.

(в) Сақтандыру тәуекелдерін шоғырландыру

Топ тап болатын сақтандыру тәуекелінің негізгі аспектісі сақтандыру тәуекелінің шоғырлану дәрежесі болып табылады, ол белгілі бір жағдай немесе оқиғалар сериясы Топтың міндеттемелеріне елеулі дәрежеде әсер етуі мүмкін. Мұндай шоғырлану сақтандырудың жалғыз шартына немесе сақтандыру шарттарының аз болуына байланысты туындауы мүмкін және елеулі міндеттемелер туындауы мүмкін жағдайларға жатады.

Сақтандыру тәуекелін шоғырландырудың маңызды аспектісі - ол шарттардың жеке кластар немесе сериялардың белгілі бір саны шеңберінде тәуекелдерді жинақтау нәтижесінде туындауы мүмкін. Тәуекелдің шоғырлануы зиян ауырлығының жоғары дәрежесі бар оқиғалар, сондай-ақ табиғи апаттар сияқты туындау жиілігі төмен оқиғалар нәтижесінде және андеррайтинг белгілі бір географиялық жағдай немесе демографиялық үрдіс сияқты белгілі бір топпен шектелетін жағдайларда туындауы мүмкін.

Топтың осы тәуекелдерді басқарудың негізгі әдістері екі есе. Біріншіден, тәуекел тиісті андеррайтинг арқылы басқарылады. Егер күтілетін пайда қабылданатын тәуекелдерге сәйкес келмесе, андеррайтерлерге тәуекелдерді сақтандыруға рұқсат етілмейді. Екіншіден, тәуекел қайта сақтандыруды пайдалану жолымен басқарылады. Топ міндеттемелер мен мүлікті сақтандыру жөніндегі қызметтің әртүрлі санаттары үшін қайта сақтандыру бойынша өтеуді сатып алады. Топ тұрақты негізде қайта сақтандыру бағдарламасына байланысты шығындар мен пайданы бағалайды.

(г) Тәуекелге жалпы жиынтық бейімділік

Топ тәуекел шоғырлануына қатысты қабылдауға дайын тәуекелге жалпы жиынтық бейімділігін белгілейді. Ол тәуекелді бағалау кезінде де, Топ ұшырайтын негізгі жиынтық тәуекелдерді көрсететін есептерді зерделеу жолымен ай сайынғы негізде де осы бейімділікке бақылауды жүзеге асырады.

Топ қайта сақтандыру және Топ ұшырайтын таза әсер бойынша бағдарламалардың тиімділігін өлшеу мақсатында жиынтық тәуекелдерге бақылау жүргізу үшін модельдеудің бірнеше құралдарын пайдаланады.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топта қолданыста 1,622,808 сақтандыру шарты болды (2021 жылғы 31 желтоқсанға: 1,395,721 сақтандыру шарты).

(i) Қызметтің әр түрлі бағыттарында тәуекелге ұшырау

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі белгіленген шоғырлану былайша ұсынылды:

мың тенге	Жалпы сақтандыру сомасы	Қайта сақтандыру сомасы	Меншікті ұстау (қайта сақтандырудан кейін)
Сақтандыру түрі			
Мүлік – ерікті	4,684,921,782	(1,322,358,089)	3,362,563,693
Азаматтық жауапкершілік – ерікті	459,040,552	(98,578,986)	360,461,566
Автокөлікті сақтандыру – ерікті	454,247,586	-	454,247,586
Жазатайым оқиғалардан – ерікті	352,579,709	-	352,579,709
Автокөлік құралдары иелерінің азаматтық жауапкершілігі – ерікті	50,916,059	-	50,916,059
Су жолы көлігі иелерінің азаматтық жауапкершілігі – ерікті	1,390,003,000	(1,238,255,500)	151,747,500
Медициналық сақтандыру – ерікті	57,114,410	-	57,114,410
Әуе жолы көлігі иелерінің азаматтық жауапкершілігі – ерікті	38,000	-	38,000
Жүктер – ерікті	151,999,830	(3,951,062)	148,048,768
Су жолы көлігі – ерікті	9,272,768	-	9,272,768
Әуе жолы көлігі – ерікті	6,083,283	-	6,083,283
Өмірді сақтандыру – ерікті	17,041,096	-	17,041,096
Өзге де ерікті сақтандырулар	198,411,984	-	198,411,984
Жолаушылар алдындағы тасымалдаушының азаматтық жауапкершілігі – міндетті	3,697,440,075	-	3,697,440,075
Жұмыс берушінің жауапкершілігі – міндетті	1,250,515,157	-	1,250,515,157
Өзге міндетті сақтандырулар	102,206,869	-	102,206,869
Барлығы	12,881,832,160	(2,663,143,637)	10,218,688,523

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі белгіленген шоғырлану былайша берілген:

мың тенге	Жалпы сақтандыру сомасы	Қайта сақтандыру сомасы	Меншікті ұстау (қайта сақтандырудан кейін)
Сақтандыру түрі			
Мүлік – ерікті	3,585,421,089	(726,200,283)	2,859,220,806
Азаматтық жауапкершілік – ерікті	418,444,165	(23,786,454)	394,657,711
Автокөлікті сақтандыру – ерікті	280,470,675	-	280,470,675
Жазатайым оқиғалардан – ерікті	343,354,722	-	343,354,722
Автокөлік құралдары иелерінің азаматтық жауапкершілігі – ерікті	46,279,804	-	46,279,804
Су жолы көлігі иелерінің азаматтық жауапкершілігі – ерікті	1,155,008,000	(1,144,942,125)	10,065,875
Медициналық сақтандыру – ерікті	49,285,414	-	49,285,414
Әуе жолы көлігі иелерінің азаматтық жауапкершілігі – ерікті	707,720,875	(679,830,865)	27,890,010
Жүктер – ерікті	149,123,754	(52,739,435)	96,384,319
Су жолы көлігі – ерікті	10,748,437	-	10,748,437
Әуе жолы көлігі – ерікті	171,439,869	(96,643,570)	74,796,299
Өмірді сақтандыру – ерікті	19,267,386	-	19,267,386
Өзге де ерікті сақтандырулар	183,646,603	(1,557,485)	182,089,118
Жолаушылар алдындағы тасымалдаушының азаматтық жауапкершілігі – міндетті	3,021,625,026	-	3,021,625,026
Жұмыс берушінің жауапкершілігі – міндетті	964,884,189	-	964,884,189
Өзге міндетті сақтандырулар	71,045,513	-	71,045,513
Барлығы	11,177,765,521	(2,725,700,217)	8,452,065,304

(ii) Елдердегі тәуекелдердің әсеріне ұшырауы

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ Қазақстан Республикасынан басқа келесі елдерде тәуекелдерге тап болады:

мың теңге	Жалпы сақтандыру сомасы	Қайта сақтандыру сомасы	Меншікті ұстау (қайта сақтандырудан кейін)
Ел			
Америка Құрама Штаттары	350,374,492	-	350,374,492
Ұлыбритания	262,675,438	-	262,675,438
Словения	152,612,915	-	152,612,915
Үндістан	151,360,003	-	151,360,003
Тайвань	92,713,495	-	92,713,495
Швейцария	80,733,361	-	80,733,361
Сингапур	77,713,313	-	77,713,313
Бермуды	76,293,447	-	76,293,447
Түркия	21,918,960	-	21,918,960
Ресей	14,574,451	-	14,574,451
Өзбекстан	2,447,328	-	2,447,328
Қытай	413,185	-	413,185
Басқа елдер	393,676,798	(12,282,994)	381,393,804
Жалпы тәуекелге ұшырау (Қазақстаннан басқа)	1,677,507,186	(12,282,994)	1,665,224,192
Қазақстан	11,204,324,974	(2,650,860,643)	8,553,464,331
Жиыны	12,881,832,160	(2,663,143,637)	10,218,688,523

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ Қазақстан Республикасынан басқа келесі елдерде тәуекелдерге тап болады:

мың теңге	Жалпы сақтандыру сомасы	Қайта сақтандыру сомасы	Меншікті ұстау (қайта сақтандырудан кейін)
Ел			
Америка Құрама Штаттары	382,199,301	-	382,199,301
Ұлыбритания	167,190,105	-	167,190,105
Словения	82,338,989	-	82,338,989
Үндістан	143,007,443	-	143,007,443
Тайвань	80,942,370	-	80,942,370
Швейцария	58,777,801	-	58,777,801
Сингапур	57,497,923	-	57,497,923
Бермуды	68,301,247	-	68,301,247
Түркия	7,601,500	-	7,601,500
Ресей	63,794,675	-	63,794,675
Өзбекстан	1,763,477	-	1,763,477
Қытай	3,007,504	-	3,007,504
Басқа елдер	346,058,594	(10,526,530)	335,532,064
Жалпы тәуекелге ұшырау (Қазақстаннан басқа)	1,462,480,929	(10,526,530)	1,451,954,399
Қазақстан	9,715,284,592	(2,715,173,687)	7,000,110,905
Жиыны	11,177,765,521	(2,725,700,217)	8,452,065,304

(iii) Апатты оқиғалар тәуекеліне ұшырау

Топтың елеулі шығынының ең үлкен ықтималдығы, мысалы, Алматыдағы жер сілкінісінің салдарынан болған шығын сияқты апатты оқиғалар нәтижесінде пайда болады. Топ дүлей апаттарды модельдеу әдістеріне және барынша ықтимал залалды моделдеуге ықпал ететін бағдарламалық қамтамасыз етуге (ХБЖ) ие емес. Алайда, Топ өзінің шығындарына баға берді, оның пікірінше, Алматыда орналасқан мүлікті сақтандырудың қолданыстағы шарттары бойынша жалпы жауапкершіліктің 10%-нан аспайтын болады.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі белгіленген шоғырлану былайша ұсынылды:

мың теңге Апатты оқиғалар	Жалпы сақтандыру сомасы	Модельденген ХЖҚ (қайта сақтандыруға дейін)	Меншікті ұстау (қайта сақтан- дырудан кейін)
Алматы қаласында Рихтер шкаласы бойынша 7 балдан жоғары жер сілкінісі	294,380,877	29,438,088	12,735,000

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі белгіленген шоғырлану:

мың теңге Апатты оқиғалар	Жалпы сақтандыру сомасы	Модельденген ХЖҚ (қайта сақтандыруға дейін)	Меншікті ұстау (қайта сақтан- дырудан кейін)
Алматы қаласында Рихтер шкаласы бойынша 7 балдан жоғары жер сілкінісі	341,482,135	34,148,214	11,925,000

(д) **Залалдар тарихы**

Топ сақтандыру шарттары бойынша резервтерді есептеу үшін статистикалық әдістерді пайдаланады. Жұмыс берушінің азаматтық жауапкершілігін қоспағанда, барлық сақтандыру шарттары бойынша талаптардың сомасы мен мерзіміне қатысты белгісіздік, әдетте бір жыл ішінде рұқсат етіледі.

Осы кесте өткен кезеңдерде төленбеген шығындарды бағалаудың жеткіліктілігіне тарихи шолу ұсынса да, осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті пайдаланушылар өткен кезеңдердің артық болуын немесе тапшылығын ағымдағы кезеңнің төленбеген залалдар балансына экстраполяциялау кезінде сақтықты сақтауы тиіс. Топ 2021 жылдың соңындағы жағдай бойынша жалпы жабылмаған шығындар дұрыс бағаланған деп санайды. Алайда, белгісіздік резервтерін қалыптастыру процесіне тән болғандықтан, осы бағалаулар сайып келгенде тепе-тең болады деген абсолюттік сенімділік жоқ.

Залалдың дамуын талдау (брутто) - барлығы

мың теңге	Залал болған жыл							Жиыны	
	2015 ж.	2016 ж.	2017 ж.	2018 ж.	2019 ж.	2020 ж.	2021 ж.		2022 ж.
Кумулятивтік шығынның бағалануы									
Жыл соңындағы залал	30,035,409	18,542,646	31,365,755	34,499,203	37,238,926	40,994,585	84,139,607	85,301,156	85,301,156
- бір жылдан кейін	26,323,879	17,720,010	39,127,306	33,737,387	34,898,874	29,307,000	84,493,434	-	84,493,434
- екі жылдан кейін	26,066,461	15,805,837	38,065,802	34,870,732	28,809,733	27,240,470	-	-	27,240,470
- үш жылдан кейін	24,118,674	13,979,245	38,251,901	32,188,600	28,349,388	-	-	-	28,349,388
- төрт жылдан кейін	22,414,597	13,931,040	37,348,153	32,214,756	-	-	-	-	32,214,756
- бес жылдан кейін	22,393,907	13,528,781	37,030,806	-	-	-	-	-	37,030,806
- алты жылдан кейін	22,229,369	13,404,490	-	-	-	-	-	-	13,404,490
- жеті жылдан кейін	22,110,572	-	-	-	-	-	-	-	22,110,572
2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдайы бойынша кумулятивтік залал бағасы	22,110,572	13,404,490	37,030,806	32,214,756	28,349,388	27,240,470	84,493,434	85,301,156	330,145,072
2022 жылдың 1 желтоқсанындағы жағдайы бойынша кумулятивтік төлемдер	(21,616,550)	(12,926,217)	(36,147,723)	(29,972,893)	(24,772,003)	(18,785,922)	(43,729,812)	(20,650,405)	(208,601,525)
2015 жылға дейін болған сақтандыру жағдайлары бойынша төленбеген шығындар бойынша міндеттемелердің барлығы	-	-	-	-	-	-	-	-	1,820,849
2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдайы бойынша төленбеген залал бойынша міндеттемелердің барлығы	494,022	478,273	883,083	2,241,863	3,577,385	8,454,548	40,763,622	64,650,751	123,364,396

5 Сыйақы

	Міндетті сақтандыру			Ерікті сақтандыру					Барлығы			
	Жұмыс берушінің жауапкершілігі	Көлік құралы иесінің жауапкершілігі	Басқа міндетті сақтандыру	Мүлкті сақтандыру	Медициналық сақтандыру	Әуе/су/автокөлігі	Жазатайым жағдайдан сақтандыру	Жалпы сақтандыру		Өмірді сақтандыру	Зейнетақы аннуитеті	Басқа ерікті сақтандыру
2022 ж. мың теңге	13,123,132	27,518,611	1,198,529	86,555,797	4,429,173	11,462,903	2,845,489	16,628,358	7,316,710	(3,027,910)*	3,253,393	171,304,185
Есептелген сақтандыру сыйлықақылары, брутто												
Аққұла сыйлықақылар бойынша резервтегі өзгеріс, брутто	(3,722,253)	(2,971,893)	(123,044)	(3,284,514)	(350,820)	(954,726)	822,559	(11,388,790)	-	-	138,115	(21,835,366)
Еңбекпен табылған сақтандыру сыйақылары, брутто	9,400,879	24,546,718	1,075,485	83,271,283	4,078,353	10,508,177	3,668,048	5,239,568	7,316,710	(3,027,910)	3,391,508	149,468,819
Шегеру: Қайта сақтандырушыларға өткізілген сақтандыру сыйақылары	-	-	-	(9,292,845)	-	(626,036)	17,392	(336,310)	-	-	(109,251)	(10,347,050)
Аққұла сыйақылары брутто резервтерінің өзгеруіндегі қайта сақтандырушылардың үлесі	-	-	-	420,540	-	24,555	-	10,424	-	-	(24,995)	430,524
Қайта сақтандырушыларға берілген еңбекпен табылған сақтандыру сыйақылары	-	-	-	(8,872,305)	-	(601,481)	17,392	(325,886)	-	-	(134,246)	(9,916,526)
Еңбекпен табылған сақтандыру сыйақылары, нетто	9,400,879	24,546,718	1,075,485	74,398,978	4,078,353	9,906,696	3,685,440	4,913,682	7,316,710	(3,027,910)	3,257,262	139,552,293

2022 жыл ішінде есептелген сақтандыру сыйақылары, брутто 110,400,671 мың теңге көлемінде тікелей сақтандыру шарттары бойынша қабылданған сыйақыдан және 60,903,514 мың теңге мөлшерінде кіріс қайта сақтандыру шарттары бойынша қабылданған сыйақыдан (2021 жыл: 99,407,387 мың теңге және 52,642,218 мың теңге, тиісінше) тұрды.

* Топ 2022 жыл ішінде 441 зейнетақы аннуитеті шартын жасасты, олар бойынша сақтандыру сыйлықақыларының жалпы сомасы 4,796,999 мың теңгені құрады. Бұл ретте аталған кезең ішінде Топ 560 зейнетақы аннуитеті шартын бұзды, олар бойынша сақтандыру сыйлықақыларының жалпы сомасы 7,824,909 мың теңгені құрады.

	Міндетті сақтандыру			Ерікті сақтандыру						Барлығы		
	Жұмыс берушінің жауапкершілігі	Көлік құралы иесінің жауапкершілігі	Басқа міндетті сақтандыру	Мүлкті сақтандыру	Медициналық сақтандыру	Әуе/су/автокөлігі	Жазатайым жағдайдан сақтандыру	Жалпы сақтандыру	Өмірді сақтандыру		Зейнетақы аннуитеті	Басқа ерікті сақтандыру
2021 ж. мың теңге	6,327,209	21,969,325	936,408	71,535,843	3,947,868	9,058,692	6,863,824	6,920,008	5,967,001	16,776,066	1,747,361	152,049,605
Есептелген сыйлықақылар, сыйлықақылар, брутто	(266,605)	(1,772,882)	2,468	(6,045,570)	25,863	405,701	(3,212,263)	(4,936,375)	-	-	(259,790)	(16,059,453)
Аққұла бойынша резервтегі өзгеріс, брутто	6,060,604	20,196,443	938,876	65,490,273	3,973,731	9,464,393	3,651,561	1,983,633	5,967,001	16,776,066	1,487,571	135,990,152
Еңбекпен табылған сақтандыру сыйақылары, брутто	-	-	-	(3,713,489)	-	(537,130)	-	(141,219)	-	-	(147,988)	(4,539,826)
Шегеру: Қайта сақтандырушыларға өткізілген сақтандыру сыйақылары	-	-	-	(170,807)	-	(13,000)	-	(8,055)	-	-	25,086	(166,776)
Қайта сақтандырушыларға берілген еңбекпен табылған сақтандыру сыйақылары	-	-	-	(3,884,296)	-	(550,130)	-	(149,274)	-	-	(122,902)	(4,706,602)
Еңбекпен табылған сақтандыру сыйақылары, нетто	6,060,604	20,196,443	938,876	61,605,977	3,973,731	8,914,263	3,651,561	1,834,359	5,967,001	16,776,066	1,364,669	131,283,550

6 Орын алмаған залал резервіндегі өзгерістерді қоса алғанда, келтірілген кінәрат-талаптар

	Міндетті сақтандыру				Ерікті сақтандыру				Барлығы			
	Жұмыс берушінің жауапкершілігі	Көлік құралы иесінің жауапкершілігі	Басқа міндетті сақтандыру	Мүлікті сақтандыру	Медициналық сақтандыру	Әуе/су/автокөлігі	Жазатайым жағдайдан сақтандыру	Жалпы сақтандыру		Өмірді сақтандыру	Зейнетақы аннуитеті	Басқа ерікті сақтандыру
2022 ж. мың теңге	426,534	16,724,301	262,849	33,170,665	3,206,730	1,654,800	72,384	24,047	24,630	1,013,200	149,205	56,729,345
Төленген кінәраттар	-	-	-	(24,228)	-	-	(7,031)	-	-	-	-	(31,259)
Кінәраттардағы қайта сақтандырушы-лардың үлесі	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Қайта сақтандырулар шегерілгендегі төленген кінәраттар	426,534	16,724,301	262,849	33,146,437	3,206,730	1,654,800	65,353	24,047	24,630	1,013,200	149,205	56,698,086
Келтірілген, бірақ жарияланбаған залалды резервтерінің өзгеруі	2,433,049	672,330	(1,532,517)	3,483,423	23,890	(54,337)	12,663	(188,917)	(128,326)	-	467,643	5,188,901
Жарияланған, бірақ төленбеген кінәраттар резервтердегі өзгеруі	50,169	(87,227)	(272,351)	21,490,457	921	(332,172)	39,724	123,796	(12,441)	-	(71,844)	20,929,032
Орын алмаған залал резервтерінің өзгеруі	-	-	-	-	-	-	-	-	3,961,032	(3,731,378)	465,584	695,238
Сақтандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылар үлесінің өзгеруі	-	-	-	(533,349)	-	9,941	-	(7,661)	-	-	(1,664)	(532,733)
Қайта сақтандыру шарттары бойынша резервтерінің өзгеруі, нетто	2,483,218	585,103	(1,804,868)	24,440,531	24,811	(376,568)	52,387	(72,782)	3,820,265	(3,731,378)	859,719	26,280,438
Кері талап бойынша өтеу	-	(404,699)	-	(342)	-	(184,549)	-	(5,952)	-	-	-	(595,542)
Орын алмаған залал резервіндегі өзгерістерді қоса алғанда, есептелген кінәраттар, нетто	2,909,752	16,904,705	(1,542,019)	57,586,626	3,231,541	1,093,683	117,740	(54,687)	3,844,895	(2,718,178)	1,008,924	82,382,982

	Міндетті сақтандыру				Ерікті сақтандыру				Барлығы			
	Жұмыс берушінің жауапкершілігі	Көлік құралы иесінің жауапкершілігі	Басқа міндетті сақтандыру	Мүлкті сақтандыру	Медициналық сақтандыру	Әуе/су/автокөлігі	Жазағайым жағдайдан сақтандыру	Жалпы сақтандыру		Өмірді сақтандыру	Зейнетақы аянуитеті	Басқа ерікті сақтандыру
2021 ж. мың теңге	341,165	11,688,308	208,837	10,746,145	2,757,774	1,369,902	63,360	181,256	34,978	803,649	376,307	28,571,681
Төленген кінәраттар	-	-	-	(45,660)	-	-	-	-	-	-	-	(45,660)
Төленген кінәраттардағы қайта сақтандырушылардың үлесі	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Қайта сақтандырулар шегерілгендегі төленген кінәраттар	341,165	11,688,308	208,837	10,700,485	2,757,774	1,369,902	63,360	181,256	34,978	803,649	376,307	28,526,021
Келтірілген, бірақ жарияланбаған залалды резервтерінің өзгеруі	478,713	(455,593)	(292,245)	2,922,350	20,024	61,075	(198,586)	282,640	109,417	-	41,864	2,969,659
Жарияланған, бірақ төленбеген кінәраттар резервтердегі өзгеруі	34,044	1,057,296	(150,569)	28 178 9.	(11,495)	389,630	(127,791)	(765,369)	5,016	-	(506,536)	28,103,175
Орын алмаған залал резервтерінің өзгеруі	-	-	-	-	-	-	-	-	3,047,049	16,518,762	298,387	19,864,198
Сақтандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылар үлесінің өзгеруі	-	-	-	(595,632)	-	48,741	-	2,874	-	-	(69,626)	(613,643)
Қайта сақтандыру шарттары бойынша резервтерінің өзгеруі, нетто	512,757	601,703	(442,814)	30,505,667	8,529	499,446	(326,377)	(479,855)	3,161,482	16,518,762	(235,911)	50,323,389
Кері талап бойынша өтеу	-	(294,462)	-	(2,901)	-	(105,091)	-	-	-	-	(8,595)	(411,049)
Орын алмаған залал резервіндегі өзгерістерді қоса алғанда, есептелген кінәраттар, нетто	853,922	11,995,549	(233,977)	41,203,251	2,766,303	1,764,257	(263,017)	(298,599)	3,196,460	17,322,411	131,801	78,438,361

7 Таза қаржылық кіріс

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Қаржы кірістері		
Пайыздық кіріс:		
- өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялардан	29,342,106	21,128,908
- банктегі шоттар және депозиттер бойынша	1,089,719	539,460
- кері «РЕПО» келісімдері бойынша	131,244	467,697
Дивиденді кіріс	631,173	426,896
	31,194,242	22,562,961
Қаржылық шығындар		
Пайыздық шығын:		
- «РЕПО» келісімдері бойынша кредиттік берешектен	(55,824)	(398,974)
	(55,824)	(398,974)
	31,138,418	22,163,987

8 Таза комиссия шығын

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Комиссиялық кіріс		
Мүлікті сақтандыру	10,232	4,023
Жалпы жауапкершілік	8,031	11,321
Басқа	423	774
	18,686	16,118
Комиссиялық шығын		
<i>Міндетті сақтандыру</i>		
Көлік құралының иесінің жауапкершілігі	(4,652,785)	(3,509,127)
Өзге міндетті сақтандыру	(84,467)	(169,203)
Жұмыс берушінің жауапкершілігі	(77,066)	(739,235)
<i>Ерікті сақтандыру</i>		
Мүлікті сақтандыру	(7,294,181)	(6,471,193)
Жалпы жауапкершілік	(3,886,139)	(1,107,345)
Өмірді сақтандыру	(3,074,661)	(2,607,011)
Жазатайым оқиғадан сақтандыру	(2,187,252)	(2,124,546)
Әуе/су/авто көлігі	(450,580)	(356,430)
Медициналық сақтандыру	(173,368)	(148,003)
Өзге ерікті сақтандыру	(238,286)	(219,167)
	(22,118,785)	(17,451,260)
	(22,100,099)	(17,435,142)

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Жылдың басындағы жағдай бойынша кейінге қалдырылған аквизициялық шығын	20,980,888	10,774,338
Бір жылға кейінге қалдырылған аквизициялық шығын амортизациясы	(22,118,785)	(17,451,260)
Бір жыл ішінде жасалған сақтандыру шарттары бойынша комиссиялық шығын	36,792,508	28,524,699
Бұзу	(2,198,717)	(866,889)
Жылдың соңындағы жағдайға сай кейінге қалдырылған аквизиция шығын	33,455,894	20,980,888

9 Күнсызданудан болған залалдың есептелуі

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек (17-ескертпе)	(51,039)	(141,455)
Өзге активтер (19-ескертпе)	(2,401,339)	(85,641)
	(2,452,378)	(227,096)

10. Жалпы әкімшілік шығын

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Еңбекақы	14,315,875	13,284,678
Сақтандыруды дамыту шығыны*	9,040,973	8,945,281
Жарнама	2,338,604	1,060,348
Басқа салықтар мен алымдар	1,649,696	1,597,593
Тозу және амортизация	585,161	587,753
Жалдау	353,758	345,860
Шаруашылық шығын	223,408	195,251
Байланыс қызметтері	221,894	295,546
Банк комиссиясы	207,299	130,380
Кеңес беру және кәсіби қызметтер	195,040	143,524
Күзет	107,727	92,029
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	89,011	47,744
Коммуналдық қызметтер	59,966	55,960
Иссапар шығындары	37,015	35,998
Тантыма	17,870	20,850
Басқа	883,933	721,724
	30,327,230	27,560,519

* Сақтандыруды дамытуға арналған шығындар келісімшарттық негізде жалға алынған жеке тұлғаларға белгілі бір өнімдерге қатысты маркетингтік қызмет үшін төленген шығындарды қамтиды.

11 Табыс салығының шығыны

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Ағымдағы табыс салығының шығыны	(3,755,876)	(3,275,329)
Өткен есептік мерзімдерде толық төленбеген ағымдағы табыс салығы	(114,031)	(61,894)
Ағымдағы табыс салығының барлығы	(3,869,907)	(3,337,223)
Уақытша айырмалардың туындауы мен қалпына келтірілуі және бағалау резервінің өзгеруі салдарынан кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	105,568	(79,345)
Табыс салығы шығынының барлығы	(3,764,339)	(3,416,568)

2022 жылы ағымдағы және кейінге қалдырылған табыс салығы бойынша мөлшерлеме 20% (2020 жыл: 20%) құрайды.

31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін салықтың тиімді мөлшерлемесін есебі:

	2021 ж. мың теңге	%	2020 ж. мың теңге	%
Салық салуға дейінгі пайда	46,446,520	100	35,654,886	100
Табыс салығы бойынша қолданылатын мөлшерлемеге сәйкес есептелген табыс салығы	(9,289,304)	(20.0)	(7,130,977)	(20.0)
Қолда бар, сатуға арналған қаржылық активтерден түсетін салық салынбайтын кіріс және өтеу мерзіміне дейін ұсталынатын инвестиция	6,622,520	14.3	4,175,672	11.7
Өткен есеп беру кезеңдерінде артық төленбеген табыс салығы	(114,031)	(0.3)	(61,894)	(0.2)
Өзге де есептелмейтін шығындар	(983,524)	(2.1)	(399,369)	(1.1)
	(3,764,339)	(8.0)	(3,416,568)	(9.6)

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері

Шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген активтер мен міндеттемелердің құны мен салық салынатын базаны есептеу мақсаттары үшін пайдаланылатын сомалар арасында туындайтын уақытша айырмашылықтар 2022 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кейінге қалдырылған салық міндеттемелерінің туындауына алып келеді.

Табыс салығы бойынша салық салынатын базаның мөлшерін азайтатын уақытша айырмаларды пайдалану мерзімі Қазақстан Республикасының қолданыстағы салық заңнамасымен шектелмейді

2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл ішінде уақытша айырмалар мөлшерінің өзгеруі келесі түрде берілуі мүмкін:

мың теңге	2022 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша қалдық	Мерзім ішінде пайда немесе залал құрамында көрсетілген	Меншікті капитал құрамында көрсетілген	2022 жылғы 31 желтоқ- сандағы жағдай бойынша қалдық
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	2,173	(2,173)	-	-
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтер	(550,115)	(39,745)	-	(589,860)
Табыс салығынан басқа салықтар	11,791	1,965	-	13,756
Демалыс және бонус резерві	56,024	139,451	-	195,475
Басқа міндеттемелер	1,322	6,070	-	7,392
Сату үшін қолда бар қаржылық активтер	(1,003,811)	-	(1,003,811)	-
	(1,482,616)	105,568	(1,003,811)	(373,237)

2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішіндегі уақытша айырмалар мөлшерінің өзгеруі былайша берілуі мүмкін:

мың теңге	2021 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша қалдық	Мерзім ішінде пайда немесе залал құрамында көрсетілген	Меншікті капитал құрамында көрсетілген	2021 жылғы 31 желтоқ- сандағы жағдай бойынша қалдық
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	206	1,967	-	2,173
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтер	(470,508)	(79,607)	-	(550,115)
Табыс салығынан басқа салықтар	14,081	(2,290)	-	11,791
Демалыс және бонус резерві	55,686	338	-	56,024
Басқа міндеттемелер	1,075	247	-	1,322
Сату үшін қолда бар қаржылық активтер	(566,649)	-	(437,162)	(1,003,811)
	(966,109)	(79,345)	(437,162)	(1,482,616)

12 Ақша қаражаты және оның баламалары

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Кассадағы ақша қаражаты	255	561
Жолдағы ақша қаражаты	32,080	10,688
Банктегі талап етуге дейінгі ағымдағы шоттар мен депозиттер		
<i>Қазақстандық банктер</i>		
«Ваа3» -тен «Ваа1» -ге дейінгі кредиттік рейтингі бар	4,608	8
«Ва3» -тен «Ва1» -ге дейінгі кредиттік рейтингі бар	414	27,798
«В3» -тен «В1» -ге дейінгі кредиттік рейтингі бар	1,557,591	1,325,925
Рейтингсіз	26,086	29,941
Банктегі талап етуге дейінгі ағымдағы шоттар мен депозиттерінің барлығы	1,588,699	1,383,672
Банктердегі жинақ шоттарындағы ақша қаражаты		
<i>Қазақстандық банктер</i>		
«Ваа3» -тен «Ваа1» -ге дейінгі кредиттік рейтингі бар	-	2,064,137
«Ва3» -тен «Ва1» -ге дейінгі кредиттік рейтингі бар	-	1,364,823
«В3» -тен «В1» -ге дейінгі кредиттік рейтингі бар	13,608,917	8,343,659
Банктердегі жинақ шоттарындағы ақша қаражаты жиыны	13,608,917	11,772,619
Бастапқы мерзімі үш айдан аз сатып алу және кері сату шарттары (кері «РЕПО») – кредиттік рейтинг берусіз	3,200,813	3,978,046
Ақша қаражаты мен оның баламаларының жиыны	18,430,764	17,145,586

Кредиттік рейтингтер «Moody's» несие агенттігінің стандарттарына немесе осындай халықаралық агенттіктің аналогтарына сәйкес берілген.

Ақша қаражаты және олардың баламалары құнсызданған да, мерзімі өткен де болып табылмайды.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банктердегі жинақ шоттары бойынша жылдық тиімді пайыздық мөлшерлемелер жылдық 0.5% - дан 15% - ға дейін құрады (2021 жылғы 31 желтоқсан: жылдық 0.5% - дан 9% - ға дейін).

Топ 2022 және 2021 жылдар ішінде Қазақстан қор биржасында «кері РЕПО» шартын жасады.

Көрсетілген келісімдердің мәні әділ құны 3,206,949 мың теңге (2021 жыл: 3,993,158 мың теңге) Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі шығарған (2021 жыл: «Кселл» АҚ және «Қазақстан Халық жинақ банкі» АҚ) облигациялар болып табылады.

2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың бір банкте қалдықтары болды (2021 жылдың 31 желтоқсаны: бір банкте), бұл ақша қаражаты мен оның баламаларының жалпы балансының 10% - дан астамын құрайды. Мұндай қалдықтардың жиынтық көлемі 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 14,879,152 мың теңгені құрайды (2021 жыл: 9,662,591 мың теңге).

13 Сатуға арналған қолда бар қаржылық активтер

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Шетелдік корпорациялар мен халықаралық қаржы ұйымдарының мерзімі өтпеген және құнсызданбаған үлестік құралдары		
APPLE INC акциялары	15,790,550	20,150,118
AIRBUS SE акциялары	69,655	11,925,015
MICROSOFT CORPORATION акциялары	7,817,729	10,232,411
JOHNSON&JOHNSON акциялары	10,956,747	9,903,117
Шетелдік корпорациялар мен халықаралық қаржы ұйымдарының үлестік құралдарының жиыны	34,634,681	52,210,661
Үлестік қаржы құралдары		
«Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры» АҚ акциялары	27,918	27,918
Үлестік қаржы құралдарының жиыны	27,918	27,918
	34,662,599	52,238,579

Нақты шығындар бойынша көрсетілген, сатуға арналған қолда бар инвестициялар ретінде жіктелген «Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру резерві» АҚ акциялары теңгерімдік құны 27,918 мың теңге мөлшерлемейтін үлестік бағалы қағаздардан тұрады (2021 жылғы 31 желтоқсан: 27,918 мың теңге). Осы инвестициялар үшін нарық жоқ және соңғы уақытта сенімділік дәрежесі жеткілікті осы инвестициялардың әділ құнын айқындауға мүмкіндік беретін операциялар жүргізілмеген.

14 Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Мерзімі өтпеген және құнсызданбаған Қазақстан Республикасының мемлекеттік облигациялары		
«Ваа3» кредиттік рейтингі бар:		
- «РЕПО» келісімдері бойынша кепіл ауырпалығына батқан	-	4,182,430
- Топ меншігіндегі	226,773,236	178,785,978
Мемлекеттік облигациялардың барлығы	226,773,236	182,968,408
Қазақстан Республикасы Ұлттық банкі дисконттық ноталары		
«Ваа3» кредиттік рейтингімен	-	717,446
Қазақстан Республикасы Ұлттық банкі дисконттық ноталарының жиыны	-	717,446
Шетел корпорациялары мен халықаралық қаржы ұйымдарының облигациялары		
- «Ааа» кредиттік рейтингі бар	54,326,333	31,400,483
- «Аа1» - «Аа3» кредиттік рейтингісімен	1,299,576	1,378,658
- «А1» - «А3» кредиттік рейтингі бар	17,609,194	16,486,596
- «Ваа1» - «Ваа3» кредиттік рейтингі бар	-	4,047,467
Шетелдік корпорациялар мен халықаралық қаржы ұйымдарының облигацияларының жиыны	73,235,103	53,313,204
Қазақстандық банктердің облигациялары		
«Ваа3» -тен «Ваа1» -ге дейінгі кредиттік рейтингі бар	5,423,682	1,216,071
«Ва3» -тен «Ва1» -ге дейінгі кредиттік рейтингі бар	7,214,925	7,114,662
«В3» -тен «В1» -ге дейінгі кредиттік рейтингі бар	7,432,446	10,881,890
Қазақстандық банктердің облигацияларының жиыны	20,071,053	19,212,623
Қазақстандық компаниялардың корпоративтік облигациялары		
«Ваа1»-«Ваа3» кредиттік рейтингі бар	31,493,684	37,786,085
Рейтингсіз	-	201,659
Қазақстандық компаниялардың корпоративтік облигацияларының жиыны	31,493,684	37,987,744
	351,573,076	294,199,425

Кредиттік рейтингтер «Moody's» несие агенттігінің стандарттарына немесе осындай халықаралық агенттіктің аналогтарына сәйкес берілген.

Топ 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша екі эмитенттің (2020: бір эмитент) қаржы құралдарына иелік етті, олар өтеу мерзіміне дейін ұсталған инвестициялардың жалпы балансының 10%-дан астамын құрайды. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осы эмитенттер бойынша қалдықтардың жиынтық көлемі 266,080,997 мың теңгені құрайды (2021 жыл: 182,968,408 мың теңге).

2022 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар құнсызданған да, мерзімі өткен де болып табылмайды.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар бойынша жылдық тиімді пайыздық мөлшерлемелер жылдық 3.88% - дан 17.5% - ға дейін құрады (2021 жылғы 31 желтоқсан: жылдық 3.88% - дан 1.8% - ға дейін). 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтеу мерзіміне дейін ұсталған инвестициялардың өтеу мерзімі 2023 жылғы қаңтардан 2048 жылғы қазанға дейін өзгерді (2021 жылғы 31 желтоқсан: 2022 жылғы қаңтардан 2048 жылғы қазанға дейін).

15 Инвестициялық меншік

	Жер телімдері мен ғимарат мың теңге
Нақты құны	
2022 жылдың 1 қаңтарындағы жағдай бойынша қалдық	5,755,732
Негізгі құралдардың құрамына ауыстыру	(918,529)
2022 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық	4,837,203
Амортизация	
2022 жылдың 1 қаңтарындағы қалдық	(297,108)
Бір жылға есептелген амортизация	(65,623)
Негізгі құралдардың құрамына ауыстыру	57,769
2022 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық	(304,962)
2022 жылғы 31 желтоқсандағы баланстық құн	4,532,241
Нақты құны	
2021 жылдың 1 қаңтарындағы қалдық	4,842,854
Түсім	912,878
2021 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық	5,755,732
Амортизация	
2021 жылдың 1 қаңтарындағы қалдық	(227,262)
Бір жылға есептелген амортизация	(69,846)
2021 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық	(297,108)
2021 жылғы 31 желтоқсандағы баланстық құн	5,458,624

2022 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша инвестициялық жылжымайтын мүліктің баланстық құны оның әділ құнына тең болды. Топ 2022 және 2021 жылдары инвестициялық меншікке ішкі бағалау жүргізді. Әділ құнды бағалау үшін нарықтық әдіс қолданылды. Нарықтық тәсіл ұқсас мүлікті сату аналогтарының нәтижелерін талдауға негізделген. Инвестициялық меншіктің әділ құны әділ құн иерархиясындағы 3-деңгейге жатады.

Топ операциялық жалдау шарттары бойынша алынған 332,083 мың теңге (2021 жыл: 322,795 мың теңге) мөлшеріндегі жалдау төлемдерінен кірісті «Өзге операциялық кіріс» бабының құрамында жалдау мерзімі ішінде сызықтық әдіспен табыс ретінде таныды.

16 Негізгі құралдар және материалдық емес активтер

	Жер телімдері мен ғимарат		Компьютерлер мен кеңсе құралдары		Көлік құралдары	Аяқталмаған құрылыс	Өзге негізгі құралдар	Материалдық емес активтер	Барлығы
мың теңге									
Нақты шығын									
2022 жылдың 1 қаңтарындағы қалдық	3,310,226	992,828	389,068	-	1,570,820	542,773	6,805,715		
Түсім	-	64,906	13,500	-	149,794	66,932	825,773		
Инвестициялық жылжымайтын мүлік құрамынан ауыстыру	461,905	-	-	456,624	-	-	918,529		
Істен шығу	-	(10,376)	(10,460)	-	(9,444)	-	(30,280)		
2022 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық	3,772,131	1,047,358	392,108	987,265	1,711,170	609,705	8,519,737		
Амортизация									
2022 жылдың 1 қаңтарындағы қалдық	(313,361)	(586,803)	(276,243)	-	(808,322)	(309,546)	(2,294,275)		
Бір жылға есептелген амортизация	(61,758)	(127,130)	(56,409)	-	(182,023)	(92,218)	(519,538)		
Инвестициялық жылжымайтын мүлік құрамынан ауыстыру	(57,769)	-	-	-	-	-	(57,769)		
Істен шығу	1	8,541	10,460	-	5,741	-	24,743		
2022 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық	(432,887)	(705,392)	(322,192)	-	(984,604)	(401,764)	(2,846,839)		
Баланстық құны									
2022 жылғы 31 желтоқсан	3,339,244	341,966	69,916	987,265	726,566	207,941	5,672,898		
Нақты шығын									
2021 жылдың 1 қаңтарындағы қалдық	3,292,587	911,239	387,413	-	1,484,385	444,790	6,520,414		
Түсім	17,639	83,852	10,500	40,301	92,160	97,983	342,435		
Істен шығу	-	(2,263)	(8,845)	(40,301)	(5,725)	-	(57,134)		
2021 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық	3,310,226	992,828	389,068	-	1,570,820	542,773	6,805,715		
Амортизация									
2021 жылдың 1 қаңтарындағы қалдық	(254,723)	(461,341)	(209,890)	-	(623,259)	(243,368)	(1,792,581)		
Бір жылға есептелген амортизация	(58,638)	(127,665)	(75,198)	-	(190,228)	(66,178)	(517,907)		
Істен шығу	-	2,203	8,845	-	5,165	-	16,213		
2021 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық	(313,361)	(586,803)	(276,243)	-	(808,322)	(309,546)	(2,294,275)		
Баланстық құны									
2021 жылғы 31 желтоқсан	2,996,865	406,025	112,825	-	762,498	233,227	4,511,440		

17 Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Сақтандырушыдан түсуі тиіс сома	6,699,960	3,232,267
Қайта сақтандырушылардан түсуі тиіс сома	20,101,119	18,182,006
	26,801,079	21,414,273
Құнсызданудан болған залалға бөлінген резерв	(353,458)	(334,557)
	26,447,621	21,079,716

Топ 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша дебиторлық берешектің жалпы балансының 10%-дан астамын құрайтын бір қайта сақтандырушының дебиторлық берешегінің қалдықтарына ие болды (2021: екі қайта сақтандырушы). 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осы қайта сақтандырушылар бойынша берешектің жиынтық көлемі 9,437,229 мың теңгені құрайды (2021 жыл: 9,606,521 мың теңге).

31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешектің құнсыздануына резервтің өзгеруі мынадай түрде ұсынылуы мүмкін:

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Жыл басындағы қалдық	(334,557)	(217,705)
Құнсызданудан болған резервті таза құру	(51,039)	(141,455)
Есептен шығару	32,138	24,603
Жыл соңындағы қалдық	(353,458)	(334,557)

Сақтандыру және қайта сақтандыру шарттары бойынша дебиторлық берешектің несие сапасы

Келесі кестеде 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешектің несие сапасы туралы ақпарат берілген:

	Дебиторлық берешек, брутто мың теңге	Құнсыздану- дан болған резерв мың теңге	Дебитор- лық берешек, нетто мың теңге	Дебиторлық берешектің құнсызда- нуынан болған резерв, брутто %
2022 жылдың 31 желтоқсаны				
Сақтандырушылардан түсуі тиіс сома				
Мерзімі өтпеген	5,703,898	-	5,703,898	-
Мерзімі өткен немесе құнсызданған:				
- кемінде 90 күн мерзімі өткен	836,561	-	836,561	-
- 90 күннен аса, бірақ кемінде 1 жылға жуық мерзімі өткен	79,700	(74,924)	4,776	94%
- 1 жылдан аса мерзімі өткен	79,801	(79,801)	-	100%
Сақтанушылардың мерзімі өткен немесе құнсызданған дебиторлық берешегінің барлығы	996,062	(154,725)	841,337	16%
Сақтанушылардан түсуі тиіс соманың жиыны	6,699,960	(154,725)	6,545,235	2%

	Дебиторлық берешек, брутто мың теңге	Құнсызданудан болған резерв мың теңге	Дебиторлық берешек, нетто мың теңге	Дебиторлық берешектің құнсыздануынан болған резерв, брутто %
2022 жылдың 31 желтоқсаны				
Қайта сақтанушылардан түсуі тиіс сома				
Мерзімі өтпеген	18,528,888	-	18,528,888	-
Мерзімі өткен немесе құнсызданған:				
- кемінде 90 күн мерзімі өткен	1,373,498	-	1,373,498	-
- 90 күннен аса, бірақ кемінде 1 жылға жуық мерзімі өткен	98,928	(98,928)	-	100%
- 1 жылдан аса мерзімі өткен	99,805	(99,805)	-	100%
Қайта сақтандырушылардың мерзімі өткен немесе құнсызданған дебиторлық берешектің жиыны	1,572,231	(198,733)	1,373,498	13%
Қайта сақтанушылардан түсуі тиіс соманың жиыны	20,101,119	(198,733)	19,902,386	1%
Сақтанушылардан және қайта сақтандырушылардан түсуі тиіс соманың жиыны	26,801,079	(353,458)	26,447,621	1%

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешектің сапасы туралы ақпарат:

	Дебиторлық берешек, брутто мың теңге	Құнсызданудан болған резерв мың теңге	Дебиторлық берешек, нетто мың теңге	Дебиторлық берешектің құнсыздануынан болған резерв, брутто %
2021 жылдың 31 желтоқсаны				
Сақтандырушылардан түсуі тиіс сома				
Мерзімі өтпеген	2,661,609	-	2,661,609	-
Мерзімі өткен немесе құнсызданған:				
- кемінде 90 күн мерзімі өткен	446,126	-	446,126	-
- 90 күннен аса, бірақ кемінде 1 жылға жуық мерзімі өткен	48,679	(42,478)	6,201	87%
- 1 жылдан аса мерзімі өткен	75,853	(75,853)	-	100%
Сақтанушылардың мерзімі өткен немесе құнсызданған дебиторлық берешегінің барлығы	570,658	(118,331)	452,327	21%
Сақтанушылардан түсуі тиіс соманың жиыны	3,232,267	(118,331)	3,113,936	4%

	Дебиторлық берешек, брутто мың теңге	Құнсызданудан болған резерв мың теңге	Дебиторлық берешек, нетто мың теңге	Дебиторлық берешектің құнсыздануынан болған резерв, брутто %
2021 жылдың 31 желтоқсаны				
Қайта сақтанушылардан түсуі тиіс сома				
Мерзімі өтпеген	17,160,892	-	17,160,892	-
Мерзімі өткен немесе құнсызданған:				
- кемінде 90 күн мерзімі өткен	804,888	-	804,888	-
- 90 күннен аса, бірақ кемінде 1 жылға жуық мерзімі өткен	172,777	(172,777)	-	100%
- 1 жылдан аса мерзімі өткен	43,449	(43,449)	-	100%
Қайта сақтандырушылардың мерзімі өткен немесе құнсызданған дебиторлық берешектің жиыны	1,021,114	(216,226)	804,888	2%
Қайта сақтанушылардан түсуі тиіс соманың жиыны	18,182,006	(216,226)	17,965,780	1%
Сақтанушылардан және қайта сақтандырушылардан түсуі тиіс соманың жиыны	21,414,273	(334,557)	21,079,716	2%

18 Сақтандыру шарттары бойынша резервтер және сақтандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылардың үлесі

мың теңге	Брутто 2022 ж.	Қайта сақтандыру 2022 ж.	Нетто 2022 ж.
Аққұла сыйақы резерві	82,969,328	(1,084,558)	81,884,770
Болған, бірақ анықталмаған кінәраттардың резерві	25,727,467	(98,427)	25,629,040
Анықталған, бірақ реттелмеген кінәраттардың резерві	97,636,929	(1,154,285)	96,482,644
Болмаған залалдар резерві	33,334,498	-	33,334,498
	239,668,222	(2,337,270)	237,330,952

мың теңге	Брутто 2021 ж.	Қайта сақтандыру 2021 ж.	Нетто 2021 ж.
Аққұла сыйақы резерві	61,133,962	(654,034)	60,479,928
Болған, бірақ анықталмаған кінәраттардың резерві	20,538,567	(113,835)	20,424,732
Анықталған, бірақ реттелмеген кінәраттардың резерві	76,707,896	(606,144)	76,101,752
Болмаған залалдар резерві	32,639,260	-	32,639,260
	191,019,685	(1,374,013)	189,645,672

(а) Қайта сақтандыруды шегере отырып, сақтандыру шарттары бойынша резервтердің өзгеруін талдау

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Қайта сақтандыруды шегергенде жыл басындағы қалдық	189,645,672	123,096,053
Есептелген сыйақы	171,304,185	152,049,605
Еңбегі өтелген сыйақы	(149,468,819)	(135,990,152)
Мәлімделген кінәраттар	71,729,032	73,031,684
Алдыңғы жылдардағы мәлімделген кінәраттар	(8,761,296)	(6,155,774)
Төленген кінәраттар	(56,729,345)	(28,571,681)
Жыл ішінде болған, бірақ мәлімделмеген кінәрат шамасының бағасы	22,333,420	17,263,698
Өткен есепті кезендердің мәлімделген, бірақ реттелмеген шығындарына қатысты есептік бағалардың өзгеруі	5,800,973	(16,400,024)
Өткен жылдардың болған, бірақ мәлімделмеген кінәраттары бойынша резервтердегі өзгеріс	(8,383,224)	(8,138,264)
Орын алмаған шығындарды (кінәрат-талаптарды) қамтамасыз ету үшін берілген жаңа сақтандыру полистері	10,948,402	24,645,520
Жыл басындағы орын алмаған залалдар резервінен мәлімделген кінәрат-талаптар	(1,007,418)	(815,077)
Орын алмаған залал бойынша резервті қайта бағалау (кінәрат-талаптар)	(9,117,373)	(3,923,049)
Қайта сақтандырушылар үлесінің өзгеруі	(963,257)	(446,867)
Қайта сақтандыруды шегергендегі жыл соңындағы қалдық	237,330,952	189,645,672

(б) Қайта сақтандыруды шегергенде, еңбексіз табылған сыйлықақылар бойынша резервтегі қозғалыстарды талдау

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Жыл басындағы жағдай бойынша резервтің шамасы, нетто қайта сақтандыру	60,479,928	44,253,699
Есептелген сыйақы	171,304,185	152,049,605
Еңбекпен табылған сыйақы	(149,468,819)	(135,990,152)
Қайта сақтандырушылар үлесінің өзгеруі	(430,524)	166,776
Қайта сақтандыруды шегергендегі кезең соңындағы жағдай бойынша құнсыздануға арналған резервтің шамасы	81,884,770	60,479,928

(в) Қайта сақтандыруды шегергенде туындаған, бірақ мәлімделмеген кінәрат-талаптар бойынша резервтегі қозғалыстарды талдау

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Қайта сақтандыруды шегергендегі жыл басындағы жағдай бойынша резервтің шамасы	20,424,732	17,540,263
Бір жыл ішінде туындаған, бірақ мәлімделмеген кінәрат-талаптардың мөлшерін бағалау	22,333,420	17,263,698
Ағымдағы кезеңде мәлімделген кінәрат-талаптар	(8,761,296)	(6,155,774)
Алдыңғы жылдардағы кінәрат-талаптар бойынша резервті өзгерту	(8,383,224)	(8,138,264)
Қайта сақтандырушылар үлесінің өзгеруі	15,408	(85,191)
Қайта сақтандыруды шегергендегі жыл соңындағы жағдай бойынша резервтің шамасы	25,629,040	20,424,732

(г) Қайта сақтандыруды шегергендегі мәлімделген, бірақ реттелмеген кінәрат-талаптар бойынша резервтегі қозғалыстарды талдау

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Қайта сақтандыруды шегергендегі жыл басындағы жағдай бойынша резервтің шамасы	76,101,752	48,527,029
Ағымдағы жылы мәлімделген кінәраттар	62,967,736	66,875,910
Алдыңғы жылдардағы кінәрат-талаптар	8,761,296	6,155,774
Өткен есепті кезеңдердің залалға қатысты есептік бағалаудың өзгеруі *	5,800,973	(16,400,024)
Төленген осы жылғы кінәрат-талаптар	(20,650,405)	(13,604,926)
Төленген өткен жылғы кінәрат-талаптар	(35,950,567)	(14,923,559)
Қайта сақтандырушылар үлесінің өзгеруі	(548,141)	(528,452)
Қайта сақтандыруды шегергендегі жыл соңындағы жағдай бойынша резервтің шамасы	96,482,644	76,101,752

* 2021 жылы өткен есепті кезеңдердегі залалға қатысты есептік бағалаудың өзгеруі сәйкесінше 8,909,957 және 7,490,067 мөлшерінде 2021 жылға дейін мәлімделген талаптарды қайта бағалау және залалдар бойынша бас тартуды білдіреді. Бұл өзгеріс негізінен мүлікті ерікті сақтандыру сыныбы бойынша кіріс қайта сақтандыру шарттары бойынша орын алды. Америка Құрама Штаттарындағы ереуілдер мен тонау нәтижесінде 1,582,823 мың теңге, «Дельта» дауылы 1,177,988 мың теңге, Мексикадағы жер сілкінісі 985,545 мың теңге көлемінде мәлімделген шағымдар бойынша елеулі бас тартулар орын алды. «Ета» дауылы нәтижесінде 2,000,930 мың теңге көлемінде мәлімделген кінәрат-талаптар бойынша неғұрлым елеулі қайта бағалау орын алды.

(д) Орын алмаған залал резервіндегі қозғалыстарды талдау

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Жыл басындағы жағдай бойынша резервтің шамасы	32,639,260	12,775,062
Резервтен жасалған төлемдер	(128,373)	(43,196)
Жаңа полистер	10,948,402	24,645,520
Қайта бағалау	(9,117,373)*	(3,923,049)
Жыл басындағы жағдай бойынша орын алмаған залалдар резервінен мәлімделген кінәрат-талаптар	(1,007,418)	(815,077)
Жыл соңындағы жағдай бойынша резервтің шамасы	33,334,498	32,639,260

* Топ 2022 жылдың ішінде орын алмаған залалдар резерві 8,229,565 мың теңгені құрайтын 560 зейнетақы аннуитеті шартын орындау аяқталмаған күні орындауды аяқтады.

(е) Қызметтің негізгі бағыттары бойынша сақтандыру шарттары бойынша резервтерді талдау

	Міндетті сақтандыру				Ерікті сақтандыру							
	Жұмыс берушілердің жауапкершілігі	Көлік құралдары иелерінің жауапкершілігі	Өзге міндетті сақтандыру түрлері	Мүлік сақтандыру	Әуе/су/автокөлігі	Жазатайым оқиғалардан сақтандыру	Жалпы сақтандыру	Өмірді сақтандыру	Зейнетақы аннуитеті	Басқа ерікті сақтандыру	Барлығы	
2022 ж. мың теңге	6,884,963	14,222,022	645,277	27,816,723	5,752,329	8,769,423	16,647,893	-	-	2,230,698	82,969,328	
Аққұла сыйақылар резерві	3,501,727	1,953,295	65,159	18,497,985	127,119	77,506	157,186	170,931	-	1,176,559	25,727,467	
Болған, бірақ мәлімделмеген кінәраттардың резерві	279,577	2,744,288	203,014	91,972,497	1,757,316	100,752	318,631	26,485	-	234,369	97,636,929	
Мәлімделген, бірақ реттелмеген кінәраттардың резерві	-	-	-	-	-	-	-	9,694,556	22,604,075	1,035,867	33,334,498	
Орын алмаған залалдардан болған резерв	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Сақтандыру шарттарының резерві, брутто	10,666,267	18,919,605	913,450	138,287,205	7,636,764	8,947,681	17,123,710	9,891,972	22,604,075	4,677,493	239,668,222	
Сақтандыру шарттарының резервтеріндегі қайта сақтандырушылардың үлесі	-	-	-	(2,168,022)	(17,153)	-	(28,896)	-	-	(123,199)	(2,337,270)	
Сақтандыру шарттарының резерві, нетто	10,666,267	18,919,605	913,450	136,119,183	7,619,611	8,947,681	17,094,814	9,891,972	22,604,075	4,554,294	237,330,952	
	Міндетті сақтандыру				Ерікті сақтандыру							
2021 ж. мың теңге	3,162,710	11,250,129	522,233	24,532,209	4,786,970	9,591,982	5,259,103	-	-	2,028,626	61,133,962	
Аққұла сыйақылар резерві	2,617,409	1,280,965	49,053	15,014,562	176,125	64,843	346,103	299,257	-	690,250	20,538,567	
Болған, бірақ мәлімделмеген кінәраттардың резерві	423,721	2,831,515	281,051	70,482,040	2,078,775	61,028	194,835	38,926	-	316,005	76,707,896	
Мәлімделген, бірақ реттелмеген кінәраттардың резерві	-	-	-	-	-	-	-	5,733,524	26,335,453	570,283	32,639,260	
Орын алмаған залалдардан болған резерв	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Сақтандыру шарттарының резерві, брутто	6,203,840	15,362,609	852,337	110,028,811	7,041,870	9,717,853	5,800,041	6,071,707	26,335,453	3,605,164	191,019,685	
Сақтандыру шарттарының резервтеріндегі қайта сақтандырушылардың үлесі	-	-	-	(1,214,133)	(10,004)	-	(10,811)	-	-	(139,065)	(1,374,013)	
Сақтандыру шарттарының резерві, нетто	6,203,840	15,362,609	852,337	108,814,678	7,031,866	9,717,853	5,789,230	6,071,707	26,335,453	3,466,099	189,645,672	

(ж) Резервтер бойынша түйінді жорамалдар

Жорамалдарды анықтау үшін пайдаланылатын процесс неғұрлым ықтимал немесе күтілетін нәтижелердің бейтарап бағаларын алуға арналған. Жорамалдарды қалыптастыру үшін негіз ретінде пайдаланылатын ақпарат көздері ішкі болып табылады, олар жыл сайын жүргізілетін жан-жақты зерттеулердің нәтижелерін қамтиды. Жорамалдар олардың байқалатын нарықтық бағаларға және басқа да жарияланған ақпаратқа сәйкестігін қамтамасыз ету мақсатында тексеріледі. Алайда қазақстандық сақтандыру нарығында негізгі қызмет бойынша жорамалдарды және өзгерістерге ұшырауды анықтау үшін өзекті болатын жалпыға қолжетімді ақпараттың жетіспеушілігі байқалады. Қызметтің сипатына байланысты қандай да бір жеке наразылықтың ықтимал нәтижелерін және мәлімделген шағымдар бойынша жалпы шығындарды дәл болжау өте қиын. Әрбір мәлімделген шағым барлық ағдайларға, апатты сарапшылардан алынған ақпаратқа және осындай шағымдардың мөлшері бойынша тарихи деректерге тиісті назар аудара отырып жеке қаралады. Әрбір жағдай бойынша бағалар жаңа деректер пайда болған жағдайда тұрақты түрде қайта қаралады және тиісті түрде жаңартылады. Резервтер қолда бар ағымдағы ақпарат негізінде қалыптастырылады. Алайда соңғы міндеттемелер одан әрі оқиғалардың нәтижесінде өзгеруі мүмкін. Шығындарды жабуға арналған шығындардың қорытынды мөлшеріне әсер ететін көптеген факторлардың әсерін бағалау қиын. Резервті есептеудің күрделілігі сақтандырудың базалық шарттарындағы айырмашылыққа, кінә қою күрделілігіне, кінә қою көлемі мен кінә қоюдың жеке ауырлығына, кінә қоюдың пайда болу күнін және оның нақты мәлімдемесінің күнін анықтауға байланысты сақтандырудың әртүрлі түрлері үшін де ерекшеленеді.

Болған, бірақ мәлімделмеген кінәрат-талаптар бойынша резервтер «тізбекті баспалдақ» статистикалық әдістерін пайдалана отырып бағаланады. Мұндай әдістер өткен жылдардағы шығындарды дамытудың байқалатын деректерін негізге ала отырып, әрбір жыл бойынша төленген және орын алған талаптардың дамуын экстраполяциялайды.

Егер осы әдістерде шығындардың дамуы туралы тарихи ақпарат пайдаланылса, онда олар бұрын орын алған шығындардың даму моделі болашақта қайта қайталанады деп болжайды. Мұндай жол беру дұрыс болмауы мүмкін себептер бар. Бұл себептер экономикалық, құқықтық, саяси және әлеуметтік үрдістерді, бизнес бағыттарының үйлесіміндегі өзгерістерді, ірі шығындардың әсерін қоса алғанда, кездейсоқ ауытқуларды қамтиды.

Жалпы сақтандыру шарттары бойынша резервтерді бағалауға ең елеулі әсер ететін жорамалдар ең соңғы ай үшін күтілетін шығындардың коэффициенттерін білдіреді. Күтілетін шығындардың коэффициенті күтілетін талап-арыздардың тапқан сыйақыға қатынасы болып табылады. Жалпы міндеттемені анықтау кезінде ақшалай қаражаттың болашақ ағындарының болжамы жеке талап-арыз сомасына әсер етуі мүмкін параметрлердің есептік мәндерін қамтиды.

Зейнетақы және өзге аннуитет шарттары бойынша болмаған залалдар резервін бағалау үшін пайдаланылатын жорамалдар төменде берілген:

	<u>2022 ж.</u>	<u>2021 ж.</u>
Дисконт мөлшерлемесі		
Инвестициялар бойынша пайда нормасы	5.0%-6.0%	5.0%-6.0%
Сақтандыру төлемдерін индекстеу мөлшерлемелері	6.0%-8.25%	6.0%-8.25%

Орын алмаған залалдар резервін есептеу кезінде пайдаланылатын еркектер мен әйелдер үшін өмір сүрудің ең жоғары кезеңі 110 жылды құрайды.

Басшылық Жұмыс берушінің жауапкершілігін сақтандыруды, мүлікті сақтандыруды және аннуитеттік сақтандыруды қоспағанда, Топ жүзеге асыратын сақтандырудың қысқа мерзімді сипатына байланысты Топ портфелінің көрсеткіштері негізінен күтілетін залалдар коэффициенттерінің өзгеруіне сезімтал деп санайды. Топ өзінің сақтандыру тарифтерін көрсетілген ауыспалы мәндердің соңғы өзгерістері негізінде кез келген пайда болатын үрдістерді ескеретіндей етіп жүйелі түрде түзетеді.

Аннуитеттік сақтандыру шарттары бойынша компанияның капиталы, міндеттемелері және таза пайдасы бірнеше негізгі болжамдарға байланысты және осы болжамдардағы кез-келген өзгеріс капитал мен таза пайдаға әсер етуі мүмкін. Өрбір өзгерістің әсер ету дәрежесі әдіснамаға және міндеттемелерді есептеу кезінде пайдаланылатын негізгі болжамдарға байланысты болады. Негізгі тәуекелдер өлім-жітім кестелерінің өзгеруі нәтижесінде туындайды.

Өлім-жітім мөлшерлемелері уәкілетті орган бекіткен өлім-жітім кестелеріне негізделген. Егер өлім-жітім мен оның түрінің ықтималдығы азаятын/ұлғаятын болса, онда бұл аннуитеттік сақтандыру шарты бойынша міндеттемелердің ұлғаюына/азаяуына алып келуі мүмкін. Пайыздық мөлшерлемелерді бағалау нарықтық мөлшерлемелер негізінде айқындалады және осылайша нарықтық мөлшерлемелердегі өзгерістер резервтер мөлшеріне әсер етеді.

Төмендегі кестеде негізгі жол берулердегі өзгерістердің нәтижесінде орын алмаған залалдардың резервіне және сақтандырудың аннуитеттік сыныптары және қызметкер еңбек (қызметтік) міндеттерін атқарған кезде оны жазатайым оқиғалардан сақтандыру бойынша орын алған, бірақ мәлімделмеген наразылықтар бойынша резервке ықпалы көрсетілген:

	2022 ж.	2021 ж.
	мың теңге	мың теңге
Өлім-жітім коэффициенті: +10%	(670,112)	(735,279)
Өлім-жітім коэффициенті: -10%	749,594	813,030
Аурушандық коэффициенті: +10%	203,673	57,388
Аурушандық коэффициенті: -10%	(203,673)	(82,545)
Табыстылықтың техникалық нормасы: + 1%	(3,073,497)	(3,389,884)
Табыстылықтың техникалық нормасы: - 1%	3,782,361	4,201,169
Индекстеу мөлшерлемесі + 1%	368,007	150,233
Индекстеу мөлшерлемесі - 1%	(320,781)	(129,416)

19 Өзге активтер

	2022 ж.	2021 ж.
	мың теңге	мың теңге
Өзге дебиторлық берешек	3,322,522	745,891
Құнсыздану резерві	(2,637,029)	(252,515)
Өзге де қаржы активтерінің барлығы	685,493	493,376
Алдын ала төлем	710,567	125,776
Қызметкерлермен есеп айырысу	21,018	22,383
Other	988	177
Құнсыздану резерві	(3,153)	(7,123)
Өзге де қаржылық емес активтердің барлығы	729,420	141,213
Өзге активтердің барлығы	1,414,913	634,589

Құнсыздану резервінің өзгеруін талдау

31 желтоқсанда аяқталған жылдар ішіндегі құнсыздануға арналған резервтердің өзгерістері былайша берілуі мүмкін:

	2022 ж.	2021 ж.
	мың теңге	мың теңге
Жыл басындағы жағдайына сәйкес құнсыздану резервінің шамасы	(259,638)	(198,625)
Резервті таза құру	(2,401,339)	(85,641)
Есептен шығару	20,795	24,628
Жыл соңындағы жағдайына сәйкес құнсыздану резервінің шамасы	(2,640,182)	(259,638)

2022 жылы VTB Capital SA эмитентінің бағалы қағаздарының өтеу мерзімі келді. Баланстық құны 2,295,152 мың теңге. Ресейлік банктерге салынған санкцияларға және облигациялар бойынша төлем алудың мүмкін еместігіне байланысты топ өтелген облигациялардың барлық сомасының құнсыздануын мойындады.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша VTB Capital SA дебиторлық берешегінен дебиторлық берешекті өзге активтер қамтыды. 469,506 мың теңге (2021 жылғы 31 желтоқсан: 343,932 мың теңге) мөлшерінде мерзімі өткен жалпы қалдықтармен, оның ішінде 155,661 мың теңге мөлшеріндегі дебиторлық берешек (2021 жылғы 31 желтоқсан: 117,807 мың теңге) 90 күннен астам, бірақ бір жылдан аз мерзімге, ал 187,455 мың теңге мөлшеріндегі дебиторлық берешек (2021 жылғы 31 желтоқсан: 130,720 мың теңге) бір жылдан астам мерзімге кешіктірілді.

20 Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиттік берешек

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Брокерлік сыйақы бойынша кредиттік берешек	1,141,155	673,690
Сақтандыру сыйақылары бойынша алдын ала төлем	930,052	908,297
Қайта сақтандыру бойынша кредиттік берешек	513,255	338,502
Сақтандыру бойынша кредиттік берешек	80,902	59,536
	2,665,364	1,980,025

Қайта сақтандыру бойынша кредиторлық берешектің барлық сомасы қайта сақтандырушыларға берілген сыйлықақылар бойынша кредиторлық берешекпен ұсынылады.

21 «РЕПО» мәмілелері бойынша кредиттік берешек

Топ 2021 жыл ішінде Қазақстан қор биржасында «РЕПО» шарттарын жасасты. 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «РЕПО» мәмілелері бойынша кредиторлық берешек 3,975,311 мың теңгені құрайды, ол 2022 жылғы қаңтарда өтелді. Осы шарттардың мәні әділ құны 3,741,513 мың теңге мөлшерінде Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің купондық облигациялары болды.

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша топтың баланстық құны 4,182,430 мың теңге болатын «РЕПО» мәмілелері бойынша қамтамасыз ету ретінде кепілге қойылған бағалы қағаздары болды (14-ескертпе).

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша топта «РЕПО» ашық келісімдері болған жоқ.

«РЕПО» келісімі бойынша кредиторлық берешектегі өзгерістер және қаржы қызметінен түскен ақша қаражатының қозғалысы туралы ақпаратты ашу:

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
1 қаңтардағы қалдық	3,975,311	5,531,344
Бекітілген «РЕПО» келісімдері	383,032	72,624,437
Жабық «РЕПО» келісімдері	(4,358,343)	(74,180,470)
Есептелген пайыз	55,823	398,974
Төленген пайыз	(55,823)	(398,974)
	-	3,975,311

22 Өзге міндеттемелер

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Қызметкерлер алдындағы кредиттік берешек	977,377	276,998
Өзге кредиттік берешек	473,005	409,577
Төленетін басқа салықтар	420,563	391,583
	1,870,945	1,078,158

23 Меншікті капитал**(а) Акционерлік капитал**

	Қарапайым акциялар 2022 ж.	Қарапайым акциялар 2021 ж.
Шығаруға рұқсат етілген (қарапайым акциялар)	300,000,000	300,000,000
Шығарылған және айналымдағы (қарапайым акциялар)	178,211,607	161,903,856
Номиналды құны, мың теңге	1	1
Шығарылған және толық төленген, мың теңге	178,211,607	161,903,856

2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл ішінде топ номиналды құны бойынша 16,307,751 қарапайым акция шығарды (2021 жылы: Топ 26,438,339 қарапайым акция шығарды).

(б) Капиталды басқару

Топ ҚРҰБ нормативтік актілерімен белгіленетін төлем қабілеттілігі маржасына қатысты Қазақстан Республикасының нормативтік талаптарының объектісі болып табылады.

Топ төлем қабілеттілігі маржасының жеткіліктілік нормативін кемінде 1-де ұстауға міндетті. Төлем қабілеттілігі маржасы нақты төлем қабілеттілігі маржасын ең аз қажетті төлем қабілеттілігі маржасына бөлумен айқындалады. Ең аз қажетті төлем қабілеттілігі маржасы таза тапқан сыйақылар, төленген талаптар мен шетелдік қайта сақтандырушыларға берілген сыйақылар кіретін бірнеше факторлардың негізінде есептеледі.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ төлем қабілеттілігі маржасының коэффициенттерін келесі деңгейде сақтады:

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Нақты төлем қабілеттілігі маржасы	163,937,100	166,569,847
Төлем қабілеттілігі маржасының ең аз мөлшері	19,169,135	15,181,895
Төлем қабілеттілігі маржасы	8.55	10.97

(в) Дивидендтер

Топ акционерлерінің топ резервтерін бөлуге құқығы Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ҚЕХС-қа сәйкес дайындалған Топтың қаржылық (бухгалтерлік) есептілігінде көрсетілген бөлінбеген пайда мөлшерімен немесе болашақ кезеңдерге ауыстырылған жинақталған залал жағдайында ағымдағы жылғы таза пайда сомасымен шектеледі. Егер меншікті капиталдың мөлшері теріс болса немесе таза кірісті бөлу топтың төлем қабілетсіздігіне немесе дәрменсіздігіне әкеп соқтырса, бөлуге жол берілмейді. Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бөлуге қолжетімді қаражаттың жалпы көлемі 38,450,262 мың теңгені құрады (2021 жылғы 31 желтоқсан: 32,238,221 мың теңге).

2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде акцияға 32,357,751 мың теңге немесе 199.86 теңге мөлшерінде дивидендтер жарияланды және төленді (2021 жылы: 44,618,339 мың теңге немесе акцияға 329.37 теңге), оның ішінде 16,307,751 мың теңге акционерлер акционерлік капиталға салым ретінде қайта инвестициялады (2021 жылы: 26,438,339 мың теңге).

(г) Тұрақтандыру резерві

Топ 2022 жылы тұрақтандыру резервінің құрамынан 119,530 мың теңге мөлшеріндегі соманы бөлінбеген пайда құрамына ауыстырды (2021 жыл: 5,540,021 мың теңге), себебі Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі басқармасының 2016 жылғы 26 желтоқсандағы № 304 «Сақтандыру резервтерін қалыптастыруға, есептеу әдістемесіне және олардың құрылымына, сақтандыру резервтері бойынша есептілікті ұсыну нысандары мен мерзіміне қойылатын талаптарды» бекіту туралы Қаулысына сәйкес топ тұрақтандыру резервін құруы тиіс шығындар коэффициенті алдыңғы бес жыл ішінде айтарлықтай ауытқуларға ұшыраған сақтандыру өнімдері үшін. 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша тұрақтандыру резервін есептеу кезінде 2015 жыл есептеу статистикасынан шығып қалды, ол жоғары шығындылықпен, атап айтқанда мүлкті сақтандыру сыныбы бойынша сипатталды, бұл өз кезегінде 2021 жылы тұрақтандыру резервінің айтарлықтай төмендеуіне алып келді.

(д) Басқа резервтер

ҚР «Қызметкер еңбек (қызметтік) міндеттерін атқарған кезде оны жазатайым оқиғалардан міндетті сақтандыру туралы» Заңының 17-1-бабына (бұдан әрі – «ЖОМС») сәйкес сақтандыру жағдайларының соңғы бес жыл ішінде шартын жасау алдындағы міндетті қызметкерді жазатайым оқиғалардан міндетті сақтандыру болмаған жағдайда, сақтандырушы сақтандыру сыйлықақысына ЖОМС туралы Заңның 17-бабына сәйкес есептелген түзету коэффициентін қолдануға құқылы. ЖОМС туралы Заңның 17-бабына және 17-1-бабына сәйкес есептелген сақтандыру сыйлықақысынан РНП арасындағы айырма сомасына есепті жылдың бөлінбеген кірісі есебінен «өзге резервтер» қалыптастырылуы тиіс. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ЖОМС туралы Заңның 17-бабына сәйкес есептелген сақтандыру сыйлықақысынан ӨСР арасындағы айырмашылық және түзету коэффициентін қолдана отырып есептелген сақтандыру сыйлықақысынан болған ӨСР 645,049 мың теңгені (31 желтоқсан 2021 жылы: 188,307 мың теңге) құрады, оларға Топ есепті жылдың бөлінбеген кірісі есебінен «Өзге резервтер» қалыптастырды.

24 Қаржы құралдарының тәуекелдерін басқару

(а) Тәуекелдерді басқару саясаты және шаралары

Тәуекелдерді басқару Топ қызметінің негізінде жатыр және Топтың операциялық қызметінің маңызды элементі болып табылады. Нарықтық тәуекел, несие тәуекел және өтімділік тәуекелі Топ өз қызметін жүзеге асыру барысында тап болатын негізгі тәуекел болып табылады. Топтың тәуекелдерді басқару жөніндегі саясаты Топ ұшырайтын тәуекелдерді айқындауға, талдауға және басқаруға, тәуекелдер лимиттерін және тиісті бақылауларды белгілеуге, сондай-ақ тәуекелдер деңгейін және олардың белгіленген лимиттерге сәйкестігін тұрақты бағалауға бағытталған. Тәуекелдерді басқару жөніндегі саясат пен рәсімдер нарықтық жағдайдың, ұсынылатын өнімдер мен қызметтердің және пайда болатын үздік тәжірибенің өзгерістерін көрсету мақсатында тұрақты негізде қайта қаралады.

Директорлар кеңесі тәуекелдерді басқару жөніндегі бақылау жүйесінің тиісті жұмыс істеуіне, негізгі тәуекелдерді басқаруға және тәуекелдерді басқару жөніндегі саясаттар мен рәсімдерді мақұлдауға, сондай-ақ ірі мәмілелерді мақұлдауға жауапты болады.

Басқарма бақылауға және тәуекелдерді төмендету жөніндегі шараларды енгізуге жауап береді, сондай-ақ Топтың белгіленген тәуекелдер шегінде қызметті жүзеге асыруын қадағалайды. Тәуекел-менеджмент департаменті басшысының міндетіне тәуекелдерді жалпы басқару және қолданыстағы заңнама талаптарының сақталуын бақылауды жүзеге асыру, сондай-ақ қаржылық және қаржылық емес тәуекелдер бойынша есептерді анықтау, бағалау, басқару және жасау бойынша жалпы қағидаттар мен әдістердің қолданылуын бақылауды жүзеге асыру кіреді. Ол тікелей Директорлар кеңесіне және жанама төрағаға есеп береді.

Сыртқы және ішкі тәуекел факторлары ұйым шеңберінде анықталады және басқарылады. Тәуекел факторларының барлық тізбесін анықтауға және тәуекелдерді төмендету бойынша ағымдағы рәсімдердің жеткіліктілік деңгейін айқындауға ерекше назар аударылады. Несие және нарықтық тәуекелдерді стандартты талдаудан басқа, тәуекел-менеджмент департаменті жекелеген бағыттар бойынша сараптамалық баға алу мақсатында операциялық бөлімшелермен тұрақты кездесулер өткізу жолымен қаржылық және қаржылық емес тәуекелдерге мониторинг жүргізеді.

(б) Нарық тәуекелі

Нарықтық тәуекел – бұл нарықтық бағалардың өзгеруі салдарынан қаржы құралы бойынша ақша қаражатының болашақ ағынының немесе әділ құнының өзгеру тәуекелі. Нарықтық тәуекел валюталық тәуекелден, пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелінен, сондай-ақ басқа да баға тәуекелдерінен тұрады. Нарықтық тәуекел нарықтағы жалпы және ерекше өзгерістердің және нарықтық бағалар мен валюталардың айырбас бағамдарының құбылмалылығы деңгейінің өзгеруіне ұшырайтын пайыздық және үлестік қаржы құралдарына қатысты ашық позициялар бойынша туындайды.

Нарықтық тәуекелді басқару міндеті нарықтық тәуекелге бейімділік қолайлы параметрлердің шеңберінен шықпауы үшін басқару және бақылау болып табылады, бұл ретте қабылданған тәуекел үшін алынатын кірістілікті оңтайландыруды қамтамасыз етеді.

Директорлар кеңесі бақылайтын тәуекел-менеджмент департаменті нарықтық тәуекелді басқару үшін жауапты болады. Директорлар кеңесі нарықтық тәуекел лимиттерін бекітеді. Топ жекелеген қаржы құралдары бойынша портфельдің шамасына қатысты ашық позиция бойынша лимиттерді, пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру мерзімдерін, валюталық позицияны, ысырап лимиттерін белгілеу және олардың сақталуына тұрақты бақылау жүргізу жолымен нарықтық тәуекелді басқарады.

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруінің алшақтығын бақылау жолымен нарықтық тәуекелдің құрамдас бөлігі болып табылатын пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелін басқару Топтың таза пайыздық маржасының сыйақы мөлшерлемелерінің өзгеруінің әртүрлі стандартты және стандартты емес сценарийлеріне сезімталдығын бақылау процедурасымен толықтырылады.

(i) Сыйақы мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі - бұл нарықтық пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруі салдарынан қаржы құралы бойынша ақша қаражатының болашақ ағынының немесе әділ құнының өзгеру тәуекелі. Топ басым нарықтық пайыздық мөлшерлемелердің ауытқуының оның қаржылық жағдайына және ақша қаражатының ағындарына әсер етуіне бейім. Мұндай ауытқулар пайыздық маржаның деңгейін арттыруы мүмкін, алайда оны төмендетуі немесе пайыздық мөлшерлемелердің күтпеген өзгеруі жағдайында шығындардың туындауына әкелуі мүмкін.

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі белгілі бір өтеу мерзімімен қолда бар немесе болжанатын активтер қолда бар немесе болжанатын өтеу мерзімімен ұқсас міндеттемелердің шамасы бойынша көп немесе аз болған жағдайларда туындайды.

(ii) Валюталық тәуекел

Топта бірнеше шетел валютасында көрсетілген активтер мен міндеттемелер бар.

Валюталық тәуекел — бұл валюталардың айырбас бағамдарының өзгеруі салдарынан қаржы құралы бойынша ақша қаражатының әділ құнының немесе болашақ ағынының өзгеру тәуекелі.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша валюта бөлінісіндегі қаржылық активтер мен міндеттемелердің құрылымы былайша берілуі мүмкін:

мың теңге	Тенге	АҚШ доллары	Еуро	Ағылшын			Барлығы
				фунт стерлинг	Ресей рублі	Басқа	
Активтер							
Ақшалай қаражат және оның баламалары	10,197,438	6,945,827	1,282,112	1,448	3,937	2	18,430,764
Өтеу мерзіміне ұсталынатын инвестициялар	248,114,935	102,158,565	-	1,299,576	-	-	351,573,076
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	6,631,957	15,040,402	2,312,451	342,716	-	2,120,095	26,447,621
Сақтандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылардың үлесі	1,252,712	-	-	-	-	-	1,252,712
Өзге қаржы активтері	682,833	2,660	-	-	-	-	685,493
Активтердің барлығы	266,879,875	124,147,454	3,594,563	1,643,740	3,937	2,120,097	398,389,666
Міндеттемелер							
Сақтандыру шарттары бойынша резервтер	(57,422,301)	(81,318,822)	(12,436,567)	(233,161)	(16,348)	(5,271,695)	(156,698,894)
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиттік берешек	(1,146,436)	(434,063)	(5,602)	-	(40,403)	(108,808)	(1,735,312)
Өзге қаржы міндеттемелері	(468,807)	(4,159)	(15)	-	-	(24)	(473,005)
Барлық міндеттемелер	(59,037,544)	(81,757,044)	(12,442,184)	(233,161)	(56,751)	(5,380,527)	(158,907,211)
2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдайына сәйкес таза ұстанымы	207,842,331	42,390,410	(8,847,621)	1,410,579	(52,814)	(3,260,430)	239,482,455

Келесі кестеде 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша валюталар бөлінісіндегі қаржылық активтер мен міндеттемелердің құрылымы көрсетілген:

мың теңге	Тенге	АҚШ доллары	Еуро	Ағылшын			Барлығы
				фунт стерлинг	Ресей рублі	Басқа	
Активтер							
Ақшалай каражат және оның баламалары	7,896,580	7,859,840	1,265,659	35,073	88,434	-	17,145,586
Өтеу мерзіміне ұсталынатын инвестициялар	195,594,795	97,225,972	-	1,378,658	-	-	294,199,425
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	3,156,710	11,384,433	3,611,425	416,717	71,827	2,438,604	21,079,716
Сақтандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылардың үлесі	719,979	-	-	-	-	-	719,979
Өзге қаржы активтері	456,813	35,392	1,171	-	-	-	493,376
Активтердің барлығы	207,824,877	116,505,637	4,878,255	1,830,448	160,261	2,438,604	333,638,082
Міндеттемелер							
Сақтандыру шарттары бойынша резервтер	(43,768,346)	(69,201,858)	(9,748,053)	(108,463)	(612,657)	(6,446,346)	(129,885,723)
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиттік берешек	(669,065)	(296,359)	(15,115)	-	-	(91,189)	(1,071,728)
«РЕПО» мәмілелері бойынша кредиторлық берешек	(3,975,311)	-	-	-	-	-	(3,975,311)
Өзге қаржы міндеттемелері	(409,577)	-	-	-	-	-	(409,577)
Барлық міндеттемелер	(48,822,299)	(69,498,217)	(9,763,168)	(108,463)	(612,657)	(6,537,535)	(135,342,339)
2021 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдайына сәйкес таза ұстанымы	159,002,578	47,007,420	(4,884,913)	1,721,985	(452,396)	(4,098,931)	198,295,743

Келесі кестеде көрсетілгендей, қазақстандық теңге бағамының төмендеуі 2022 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша келесі валюталарға қатысты бұдан әрі сипатталған меншікті капитал мен пайданың немесе залалдың ұлғаюын (азаюын) туындатар еді. Бұл талдау Топтың көзқарасы бойынша есепті кезеңнің соңындағы жағдай бойынша негізді мүмкін болып табылатын валюталық бағамдардың өзгеруіне негізделген. Талдау барлық қалған ауыспалылар, әсіресе пайыздық мөлшерлемелер өзгеріссіз қалады.

мың теңге	2022 ж.		2021 ж.	
	Таза кіріс	Меншікті капитал	Таза кіріс	Меншікті капитал
АҚШ доллары бағамының 20% өсуі	6,782,466	6,782,466	7,521,187	7,521,187
Еуро бағамының 20% өсуі	(1,415,619)	(1,415,619)	(781,586)	(781,586)
Ағылшын фунт стерлингі бағамының 20% өсуі	225,693	225,693	275,518	275,518
Рубль бағамының 20% өсуі	(8,450)	(8,450)	(72,383)	(72,383)

2022 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бұрын аударылған валюталарға қатысты қазақстандық теңге бағамының өсуі сомасы бойынша тең, бірақ барлық қалған ауыспалылар өзгеріссіз қалады деген шартпен белгі бойынша кері әсер болар еді.

(iii) Басқа баға тәуекелдері

Басқа да баға тәуекелдері - бұл нарықтық бағалардың өзгеруі нәтижесінде қаржы құралы бойынша әділ құнның немесе ақша қаражатының (сыйақы мөлшерлемесінің немесе валюталық тәуекелдің өзгеру тәуекелінің ықпал етуі нәтижесінде туындаған өзгерістерден басқа) болашақ ағындарының, осындай өзгерістердің осы нақты құралдың немесе оның эмитентіне тән факторлардан немесе нарықта айналыстағы барлық ұқсас қаржы құралдарына әсер ететін факторлардан туындағанына қарамастан ауытқу тәуекелі. Топтың қаржы құралы бойынша ұзын немесе қысқа позициясы болған кезде басқа да баға тәуекелдері туындайды.

Бір жылғы пайданың немесе залалдың және Топтың меншікті капиталының бағалы қағаздар бағамдарының өзгеруіне сезімталдығын талдау (2022 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қолданыстағы позициялар және бағалы қағаздар құнының 5% төмендеуінің немесе өсуінің оңайлатылған сценарийі негізінде жасалған) былайша ұсынылуы мүмкін:

мың теңге	2022 ж.		2021 ж.	
	Пайда немесе залал	Меншікті капитал	Пайда немесе залал	Меншікті капитал
Бағалы қағаздар құнының 5%-ға өсуі	2,663	1,733,130	2,267	2,611,929
Бағалы қағаздар құнының 5%-ға төмендеуі	(2,663)	(1,733,130)	(2,267)	(2,611,929)

(в) Кредиттік тәуекел

Несие тәуекелі - қарыз алушының немесе Топтың контрагентінің міндеттемелерін орындамауы нәтижесінде туындайтын қаржылық шығындар тәуекелі. Топ несие тәуекелді шоғырландыру лимиттерін белгілеу және сақтау жөніндегі талаптарды қамтитын бекітілген саясаттар мен рәсімдерді қолдану арқылы несие тәуекелді (танылған қаржы активтері мен танылмаған шарттық міндеттемелер бойынша) басқарады.

Несие саясатын басқарма қарайды және бекітеді. Топ жеке несиедің жағдайына тұрақты мониторинг жүргізеді және өз қарыз алушыларының төлем қабілеттілігіне тұрақты негізде қайта бағалау жүргізеді. Жекелеген қарыз алушыларды талдаудан басқа, тәуекел-менеджмент департаменті несие портфелін тұтастай алғанда шоғырландыруға және нарықтық тәуекелдерге қатысты бағалауды жүргізеді.

Несие тәуекелдің ең жоғары деңгейі, әдетте, қаржылық жағдай туралы есепте қаржылық активтердің баланстық құнында және танылмаған шарттық міндеттемелер сомасында көрсетіледі. Активтер мен міндеттемелерді өзара есептеу мүмкіндігі әлеуетті несие тәуекелді төмендету үшін маңызды емес.

Есепті күнгі жағдай бойынша баланстық несие тәуекелдің ең жоғары деңгейі былайша ұсынылуы мүмкін:

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
АКТИВТЕР		
Ақша қаражаты және оның баламалары	18,430,509	17,145,025
Өтеу мерзіміне дейін ұсталынатын инвестициялар	351,573,076	294,199,425
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	26,447,621	21,079,716
Сақтандыру шарттары бойынша резервтерде қайта сақтандырушылардың үлесі	1,252,712	719,979
Өзге қаржылық активтер	685,493	493,376
Кредиттік тәуекелге ұшыраудың ең жоғары деңгейінің жиыны	398,389,411	333,637,521

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша топта бір борышкер бар (2021 жылғы 31 желтоқсан: бір борышкер), оған қатысты кредиттік тәуекелге ұшырағыштық кредиттік тәуекелге ең жоғары ұшырағыштықтың 10 пайызынан асады. 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осы клиенттерге қатысты кредиттік тәуекелге ұшырау 266,080,997 мың теңгені құрайды (2020 жылғы 31 желтоқсан: 182,968,408 мың теңге).

Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелерді өзара есепке алу

Бұдан әрі кестелерде ұсынылған ақпаратты ашу қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер туралы ақпаратты қамтиды:

- топтың қаржылық жағдайы туралы жекелеген есепте өзара есептеледі; немесе
- өзара есеп айырысу туралы заңды жарамды бас келісімнің немесе ұқсас келісімдердің мәні болып табылады, олар қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте өзара есепке алынатынына қарамастан, ұқсас қаржы құралдарына қолданылады.

«РЕПО» келісімдері, «кері РЕПО» келісімдері қарыз алу және Топтың бағалы қағаздарын қарызға беру туралы келісімдер своптар және туынды құралдар бойынша халықаралық дилерлер қауымдастығының (ISDA) өзара есеп айырысу туралы бас келісімдерге ұқсас өзара есеп айырысу шарттарымен бас келісімдердің мәні болып табылады. Негізінен, осы келісімдерге сәйкес бір валютадағы аяқталмаған операцияларға қатысты белгілі бір күні әрбір контрагент төлеуге жататын сомалар бір Тараптың екінші Тарапқа төлеуіне жататын бірыңғай таза соманы қалыптастырады. Белгілі бір жағдайларда, мысалы, дефолт сияқты несие оқиға туындаған кезде келісімге сәйкес барлық аяқталмаған операциялар тоқтатылады, тоқтату сәтіндегі құн бағаланады және тек қана жалғыз таза сома төленеді немесе есеп айырысу операцияларында төленуге жатады. Алайда своптар және туынды құралдар (ISDA) бойынша халықаралық дилерлер қауымдастығының өзара есебі туралы бас келісімдер қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте өзара есепке алу үшін өлшемдерге жауап бермейді. Себебі олар Топтың немесе оның контрагенттерінің дефолты, төлем қабілетсіздігі немесе банкроттығы жағдайында ғана заңды жарамды болып табылатын танылған сомаларды өзара есепке алу құқығын құрады. Бұдан басқа, Топ және оның контрагенттері өзара есеп айырысу арқылы берешекті реттеуге немесе активті сатуға және міндеттемені бір мезгілде орындауға ниеттенбейді.

Бұдан әрі кестеде өзара есеп айырысу туралы заңды жарамды бас келісімдердің және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұқсас келісімдердің мәні болып табылатын қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер берілген.

мың тенге Қаржы активтерінің/ қаржы міндеттемелерінің түрлері	Танылған қаржылық активтердің/ қаржылық міндетте- лердің толық сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырланды- рылған есепте өзара есепке алынған танылған қаржылық активтердің/ қаржылық міндетте- лердің толық сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырланды- рылған есепте өзара есепке алынған қаржылық активтердің/ қаржылық міндетте- лердің таза сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырланды- рылған есепте өзара есепке алынбаған сома	Қаржы құралдары	Таза сомасы
«Кері РЕПО» келісімдері, бағалы қағаздарды қарызға алу туралы келісім	3,200,813	-	3,200,813	(3,200,813)		-
Барлық қаржы активтері	3,200,813	-	3,200,813	(3,200,813)		-
«РЕПО» келісімі, қарызға бағалы қағаздарды беру туралы келісім	-	-	-	-		-
Барлық қаржы міндеттемері	-	-	-	-		-

Бұдан әрі кестеде 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзара есеп айырысу туралы заңды күші бар бас келісімдердің және ұқсас келісімдердің мәні болып табылатын қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер берілген.

мың тенге Қаржы активтерінің/ қаржы міндеттемелерінің түрлері	Танылған қаржылық активтердің/ қаржылық міндетте- лердің толық сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырланды- рылған есепте өзара есепке алынған танылған қаржылық активтердің/ қаржылық міндетте- лердің толық сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырланды- рылған есепте өзара есепке алынған қаржылық активтердің/ қаржылық міндетте- лердің таза сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырланды- рылған есепте өзара есепке алынбаған сома	Қаржы құралдары	Таза сомасы
«Кері РЕПО» келісімдері, бағалы қағаздарды қарызға алу туралы келісім	3,978,046	-	3,978,046	(3,978,046)		-
Барлық қаржы активтері	3,978,046	-	3,978,046	(3,978,046)		-
«РЕПО» келісімі, қарызға бағалы қағаздарды беру туралы келісім	(3,975,311)	-	(3,975,311)	3,741,513		(233,798)
Барлық қаржы міндеттемері	(3,975,311)	-	(3,975,311)	3,741,513		(233,798)

Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте ұсынылған және жоғарыдағы кестеде ашылған қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелердің толық сомалары және олардың таза сомалары амортизацияланған құны бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте бағаланады.

(г) Өтімділік тәуекелі

Өтімділік тәуекелі - бұл топта ақша қаражатын немесе басқа да қаржы активтерін беру арқылы есеп айырысу жүзеге асырылатын қаржылық міндеттемелерді орындау бойынша қиындықтар туындауының тәуекелі. Өтімділік тәуекелі активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімдері бойынша сәйкес келмеген кезде туындайды. Өтеу мерзімдері мен активтер мен міндеттемелердің пайыздық мөлшерлемелері бойынша сәйкес келуі және/немесе бақыланатын сәйкес келмеуі өтімділік тәуекелін басқарудағы негізгі сәт болып табылады. Жүргізілетін операциялардың әртүрлілігі және олармен байланысты белгісіздік салдарынан активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімдері бойынша толық сәйкес келу қаржы институттары үшін әдеттегі практика болып табылмайды, бұл операциялардың кірістілігін арттыруға мүмкіндік береді, алайда шығындардың туындау қаупін арттырады.

Топ бұл тәуекелді өтімділік пен өтеу мерзімі арасындағы алшақтықты тұрақты негізде бағалау жолымен жеңілдетеді.

Төменде 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық міндеттемелерді өтеудің шарттық мерзімдері туралы ақпарат берілген. Сақтандыру шарттары бойынша міндеттемелер күтілетін өтеу мерзімдері негізінде берілген. Сақтандыру шарттары бойынша резервтер бойынша міндеттемелердің барлығы төменде берілген.

мың теңге	1 айдан азырақ	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 1 жылға дейін	1 жылдан аса	Барлығы
Қаржылық міндеттемелер және сақтандыру міндеттемелері					
Сақтандыру шарттарының резервтері	1,628,361	12,583,130	51,528,687	90,958,716	156,698,894
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиттік берешек	1,190,778	114,490	348,985	81,059	1,735,312
Өзге қаржы міндеттемелері	473,005	-	-	-	473,005
2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдайы бойынша қаржылық міндеттемелерінің барлығы	3,292,144	12,697,620	51,877,672	91,039,775	158,907,211

Төменде 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық міндеттемелерді өтеудің шарттық мерзімдері туралы ақпарат берілген. Сақтандыру шарттары бойынша міндеттемелер күтілетін өтеу мерзімдері негізінде берілген. Сақтандыру шарттары бойынша резервтер бойынша міндеттемелердің барлығы төменде берілген.

мың теңге	1 айдан азырақ	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 1 жылға дейін	1 жылдан аса	Барлығы
Қаржылық міндеттемелер және сақтандыру міндеттемелері					
Сақтандыру шарттарының резервтері	1,375,587	10,544,375	40,338,925	77,626,836	129,885,723
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиттік берешек	810,999	109,426	65,146	86,157	1,071,728
«РЕПО» келісімдері бойынша кредиттік берешек	3,975,311	-	-	-	3,975,311
Өзге қаржы міндеттемелері	409,577	-	-	-	409,577
2020 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдайы бойынша қаржылық міндеттемелерінің барлығы	6,571,474	10,653,801	40,404,071	77,712,993	135,342,339

25 Шартты активтер мен міндеттемелер

(а) Сот талқылауы

Нарықта өзінің әдеттегі қызметін жүзеге асыру барысында Топ әртүрлі заңды наразылықтарға тап болады. Топ басшылығы сот талқылаулары нәтижесінде туындайтын Топ міндеттемелерінің түпкілікті көлемі (ондай болған жағдайда) болашақта компания қызметі нәтижелерінің қаржылық шарттарына елеулі теріс әсер етпейді деп пайымдайды.

(б) Шартты салық міндеттемелері

Қазақстанның салық жүйесі, салыстырмалы түрде жаңа бола отырып, заңнамалық нормалардың, ресми түсіндірулер мен сот шешімдерінің жиі өзгеруімен сипатталады, бұл ХҚЕС-ке сәйкес табыстарды, шығындарды және шоғырдандырылған қаржылық есептіліктің өзге де баптарын есепке алу тәртібіне қатысты пікірлерді қоса алғанда, оларды әртүрлі салық органдарының біркелкі түсіндіруіне жол береді. Салықтарды есептеудің дұрыстығына қатысты тексерулер мен тергеумен ірі айыппұлдар салуға және пайыздарды алуға құқығы бар әртүрлі деңгейдегі реттеуші органдар айналысады. Есепті кезеңде салықтарды есептеудің дұрыстығы келесі күнтізбелік бес жыл ішінде тексерілуі мүмкін, алайда белгілі бір жағдайларда бұл мерзім ұзартылуы мүмкін.

Бұл жағдайлар Қазақстандағы салықтық тәуекелдер басқа елдерге қарағанда әлдеқайда жоғары болады. Топ басшылығы қолданылатын салық заңнамасын, нормативтік талаптар мен сот шешімдерін өзінің түсінігіне сүйене отырып, салықтық міндеттемелер толық көлемде көрсетілді деп санайды. Дегенмен, тиісті органдардың бұл ережелерді түсіндіруі өзгеше болуы мүмкін және егер олар өз позициясының заңдылығын дәлелдесе, бұл осы шоғырландырылған қаржылық есептілікке елеулі әсер етуі мүмкін.

26 Қаржылық активтер мен міндеттемелер: әділ құны

Әділ құнды бағалау активті сату кезінде алынатын немесе бағалау күніне нарық қатысушылары арасындағы әдеттегі мәміле жағдайында міндеттемені беру кезінде төленген бағаны айқындауға бағытталған. Дегенмен, субъективті пайымдаулардың белгісіздігін және пайдаланылуын ескере отырып, әділ құн активтерді дереу сату немесе міндеттемелерді беру шеңберінде іске асырылатын ретінде түсіндірілмеуі тиіс.

Белсенді нарықта айналыстағы қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелердің әділ құны нарықтық баға белгілеулерге немесе дилерлік бағаларға негізделеді. Топ басқа бағалау әдістерін пайдалана отырып, Топтың барлық басқа қаржы құралдарының әділ құнын анықтайды.

Бағалау әдістерінің мақсаты ұйымдастырылған нарықта жүзеге асырылатын операция жүргізілетін бағаны көрсететін активті сату немесе Бағалау күні нарыққа қатысушылар арасында міндеттемелерді беру бойынша әділ құнды бағалау тәсіліне қол жеткізу болып табылады.

Бағалау әдістері ағымдағы сәтке келтірілген таза құнды бағалау моделін және ақша қаражаты ағындарын дисконттауды, нарықтық баға белгілеулері белгілі ұқсас құралдармен салыстыруды, сондай-ақ бағалаудың өзге де модельдерін қамтиды. Бағалау үшін пайдаланылатын пайымдаулар мен деректер тәуекелсіз және базалық пайыздық мөлшерлемелерді, несие спрэдтерді және дисконттау мөлшерлемелерін, акциялар мен облигациялардың баға белгілеуін, валюталық бағамдарды, резерв индекстерін, сондай-ақ бағалардың күтілетін ауытқуын және оларды салыстыруды бағалау үшін пайдаланылатын өзге де түзетулерді қамтиды. Бағалау әдістері нарықтың тәуелсіз қатысушылары айқындаған есепті күнгі жағдай бойынша қаржы құралының құнын көрсететін әділ құнды айқындауға бағытталған.

Баланстық құны 27,918 мың теңге (2021 жыл: 27,918 мың теңге) сату үшін қолда бар бағасы белгіленбеген үлестік бағалы қағаздардың әділ құнын анықтау мүмкін емес.

(а) Әділ құнды бағалау иерархиясы

Топ әділ құнды көрсетілген бағаларды қалыптастыру кезінде пайдаланылатын деректердің мәнділігін ескеретін әділ құнды бағалаудың мынадай сатысын пайдалана отырып бағалайды:

- 1-деңгей: ұқсас қаржы құралдарына қатысты белсенді нарықтағы баға белгіленімі (түзетілмеген).
- 2-деңгей: 1-деңгейге қатысты баға белгілеуден өзгеше, тікелей қол жетімді (яғни баға белгілеулер) немесе жанама түрде (яғни баға белгілеуден туындайтын деректер) деректер. Осы санат мыналарды пайдалана отырып бағаланатын құралдарды: белсенді нарықтарда ұқсас құралдар үшін нарықтық баға белгілеулерді, белсенді ретінде қарастырылмайтын нарықтарда ұқсас құралдар үшін нарықтық баға белгілеулерді немесе барлық пайдаланылатын деректері тікелей немесе жанама түрде бақыланатын бастапқы деректерге негізделетін бағалаудың өзге де әдістерін қамтиды.
- 3-деңгейі: қолжетімсіз деректер. Осы санат бақыланатын бастапқы деректерге негізделмеген ақпаратты пайдалана отырып бағаланатын құралдарды қамтиды, мұндай қадағаланбайтын деректер құралды бағалауға елеулі әсер етеді. Осы санат құралдар арасындағы айырманы көрсету үшін елеулі қадағаланбайтын түзетулерді немесе пайымдауларды пайдалану талап етілетін ұқсас құралдар үшін баға белгілеулер негізінде бағаланатын құралдарды қамтиды.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 34,687,942 мың теңге мөлшерінде әділ құны бойынша көрсетілетін қаржы құралдары әділ құнның 1- деңгейіне жатқызылған (2021 жылғы 31 желтоқсан: 52,255,991 мың теңге әділ құнның 1-деңгейіне жатқызылған).

2022 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестицияларды қоспағанда, амортизацияланған құн бойынша көрсетілетін қаржы активтерінің әділ құны олардың баланстық құнынан айтарлықтай ерекшеленбейді және әділ құн иерархиясының 2-деңгейіне жатқызылады.

Келесі кестеде әділ құн талдауы келтірілген әділ құн иерархиясы 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құн бағалауы жатқызылған әділ құн иерархиясының деңгейлері бөлінісінде өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялардың әділ құн бағаларының иерархиясы:

мың теңге	1-деңгей	2-деңгей	Барлық әділ құны	Барлық баланстық құны
Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар	108,869,448	211,945,906	320,815,354	351,573,076

Келесі кестеде әділ құн талдауы келтірілген әділ құн иерархиясы 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құн бағалауы жатқызылған әділ құн иерархиясының деңгейлері бойынша өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялардың әділ құн бағаларының иерархиясы:

мың теңге	1-деңгей	2-деңгей	Барлық әділ құны	Барлық баланстық құны
Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар	119,478,419	188,891,717	398,370,136	294,199,425

27 Байланысты тараптар арасындағы операциялар**(а) Бақылау қатынастары**

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың Директорлар кеңесі мен Топ басқармасы және олардың отбасы мүшелері топтың 5% акциясына иелік етеді (2021 жылғы 31 желтоқсан: 5%).

Топтың бас кәсіпорны «Еуразиялық қаржы компаниясы» АҚ (бұдан әрі – «Бас кәсіпорын») болып табылады. Бас кәсіпорынды жеке тұлғалар тобы бақылайды: Машкевич А. А. Мырза, п. К. Шодиев мырза және М. Н. Ибрагимова ханым, олардың әрқайсысы 33.3%-дан иеленеді. Топтың бас кәсіпорны сыртқы пайдаланушыларға қол жетімді шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұсынады.

(б) Директорлар кеңесі және Басқарма мүшелерімен операциялар

2022 жылғы 31 желтоқсанда және 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін қызметкерге арналған шығындар құрамына енгізілген сыйақылардың жалпы мөлшері былайша ұсынылуы мүмкін:

	2022 ж. мың теңге	2021 ж. мың теңге
Директорлар кеңесі және басқарма мүшелері	2,295,606	2,586,630

(в) Басқа да байланысты тараптармен операциялар

Басқа байланысты Тараптар А. А. Машкевич мырзаның, П. К. Шодиев мырзаның және М. Н. Ибрагимова ханымның бақылауындағы компанияларды қамтиды.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоттар бойынша қалдықтар, сондай-ақ өзге байланысты тараптармен операциялар бойынша тиісті пайда немесе залал:

	Бас кәсіпорын мың теңге	Бас кәсіпорынның еншілес кәсіпорны мың теңге	Орташа сыйақы мөлшерле- месі, %	Басқа мың теңге	Барлығы мың теңге
Активтер					
Ақша қаражаты және оның баламалары					
- теңгемен	-	6,366,973	-	268,324	6,635,297
- АҚШ долларымен	-	6,652,660	-	293,100	6,945,760
- Еуромен	-	1,282,113	-	979	1,283,092
- басқа валюталармен	-	4,111	-	-	4,111
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	-	456,179	-	3,640,910	4,097,089
Өзге активтер	-	-	-	400,000	400,000
Міндеттемелер					
Сақтандыру шарттары бойынша резервтер	(642,677)	(2,867,705)	-	(19,355,497)	(22,865,879)
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиттік берешек	-	(457,356)	-	(114,805)	(572,161)
Басқа міндеттемелер	-	(56,445)	-	(12,035)	(68,480)
Пайда/(залал)					
Есептелген сақтандыру сыйақылары, брутто	98,419	5,112,526	-	26,710,012	31,920,957
Таза қаржылық кіріс	-	591,084	-	94,342	685,426
Басқа кіріс	10,598	47,993	-	175,241	233,832
Есептелген кінәраттар	-	(575,804)	-	(3,521,869)	(4,097,673)
Сақтандыру шарттары бойынша резервтерінің өзгеруі	-	(241,975)	-	(4,138,523)	(4,380,498)
Комиссия шығыны	-	(4,463,116)	-	(3,112,666)	(7,575,782)
Басқа шығын	-	(115,669)	-	(49,397)	(165,066)
Қабылданған міндеттемелер					
Жалпы жиынтық тәуекелге ұшырау *	2,144,300	84,799,698	-	515,578,692	602,522,690

* Баланстан тыс міндеттемелер байланысты тараптармен жасалған қолданыстағы сақтандыру шарттары бойынша сақтандырудың жалпы сомасын білдіреді.

Топ 2022 жыл ішінде акционерлерге 32,357,751 мың теңге мөлшерінде дивиденд жариялады және төледі (2021 жылы: 44,618,339 мың теңге мөлшерінде).

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоттар бойынша қалдықтар, сондай-ақ басқа да байланысты тараптармен операциялар бойынша тиісті пайда немесе залал:

	Бас кәсіпорын	Бас кәсіпорынның еншілес кәсіпорны	Орташа сыйақы мөлшерлемесі, %	Басқа	Барлығы
	мың теңге	мың теңге		мың теңге	мың теңге
Активтер					
Ақша қаражаты және оның баламалары					
- теңгемен	-	24,752	-	-	24,752
- АҚШ долларымен	-	428	-	-	428
- Еуромен	-	1,265,659	-	-	1,265,659
- басқа валюталармен	-	35,078	-	-	35,078
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық берешек	-	339,819	-	1,299,611	1,639,430
Өзге активтер	-	-	-	260,000	260,000
Міндеттемелер					
Сақтандыру шарттары бойынша резервтер	(535)	(3,168,798)	-	(4,907,487)	(8,076,820)
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша кредиттік берешек	-	(222,696)	-	-	(222,696)
Басқа міндеттемелер	-	(55,804)	-	(13,674)	(69,478)
Пайда/(залал)					
Есептелген сақтандыру сыйақылары, брутто	53,364	4,067,149	-	19,242,669	23,363,182
Таза қаржылық кіріс	-	481,350	-	-	481,350
Басқа кіріс	10,613	48,000	-	169,104	227,717
Есептелген кінәраттар	-	(529,652)	-	(2,852,968)	(3,382,620)
Сақтандыру шарттары бойынша резервтерінің өзгеруі	56	(366,263)	-	(1,858,727)	(2,225,046)
Комиссия шығыны	-	(3,550,374)	-	-	(3,550,374)
Басқа шығын	-	(134,575)	-	-	(134,575)
Қабылданған міндеттемелер					
Жалпы жиынтық тәуекелге ұшырау *	30,249	97,483,725	-	505,602,993	603,116,967

* Баланстан тыс міндеттемелер байланысты тараптармен жасалған қолданыстағы сақтандыру шарттары бойынша сақтандырудың жалпы сомасын білдіреді.